

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

ZİHİN ENGELLİ ÖĞRENCİLER İÇİN DRAMA YÖNTEMİNE GÖRE
HAZIRLANAN SOSYAL BECERİ ÖĞRETİM PROGRAMININ
ETKİLİLİĞİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Müzeyyen ELDENİZ ÇETİN

Danışman:
Yard. Doç. Dr. Hasan AVCIOĞLU

Bolu-2005

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE,

Müzeyyen ELDENİZ ÇETİN'e ait Zihin Engelli Öğrenciler İçin Drama Yöntemine Göre Hazırlanan Sosyal Beceri Öğretim Programının Etkililiğinin İncelenmesi adlı çalışma, jürimiz tarafından Özel Eğitim Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS YETERLİLİK TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Akademik Unvan ve Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Yard. Doç. Dr. Hasan AVCIOĞLU

Üye : Yard. Doç. Dr. Ahmet YIKMIŞ

Üye : Yard. Doç. Dr. Özgür ERDUR

Prof. Dr. Yaşar AKBIYIK
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET

ZİHİN ENGELLİ ÖĞRENCİLER İÇİN DRAMA YÖNTEMİNE GÖRE HAZIRLANAN SOSYAL BECERİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ETKİLİLİĞİNİN İNCELENMESİ

Müzeyyen ELDENİZ ÇETİN

**Yüksek Lisans Tezi
Özel Eğitim Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Yard. Doç. Dr. Hasan AVCIOĞLU**

Şubat 2005, 186

Bu araştırmanın amacı, drama yöntemine göre hazırlanan sosyal beceri öğretim programının; zihin engelli çocukların, temel becerilerini, temel konuşma becerilerini, ileri konuşma becerilerini, ilişkiyi başlatma becerilerini, ilişkiyi sürdürme becerilerini, grupla iş yapma becerilerini, duygusal becerilerini, kendini kontrol etme becerilerini, saldırgan davranışlarla başa çıkma becerilerini, sonuçları kabul etme becerilerini, yönerge verme becerilerini ve bilişsel becerilerini geliştirmelerinde etkili olup olmadığını ortaya koymaktır.

Öğretim etkililiğini belirlemede, ön test - son test deseni kullanılmıştır.

Araştırma grubu, toplam sekiz öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma grubunu belirlemek için, Bolu ilinde kaynaştırma uygulaması yapan ilköğretim okullarının özel eğitim sınıflarından drama ön koşul becerilerine sahip öğrencilerin devam ettiği iki sınıf belirlenmiştir. Bu sınıflardan biri random yöntemi ile deney grubu olarak belirlenmiştir.

Bu sınıfın öğretmeninden Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğini (7- 11 yaş) doldurmaları istenerek ön test verileri toplanmıştır. Hedeflenen sosyal becerilerin öğretimini gerçekleştirmek için, drama yöntemi doğrultusunda öğretim programları hazırlanmıştır. Hazırlanan öğretim programları hafta içi her gün 30-35 dakikalık oturumlar şeklinde toplam 69 oturum olarak uygulanmıştır. Öğretim oturumları sonrasında bu sınıfın öğretmeninden Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğini (7-11 yaş) tekrar doldurmaları istenmiştir.

Araştırma sonucunda, drama yöntemi doğrultusunda hazırlanan sosyal beceri öğretim programının etkili olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Beceri, Zihin Engelli Birey, Drama

ABSTRACT**THE STUDY ON THE EFFECTIVENESS OF THE SOCIAL SKILL
TEACHING PROGRAMME PREPARED ACCORDING TO THE DRAMA
METHOD FOR THE STUDENTS WITH MENTAL RETARDATION****Müzeyyen ELDENİZ CETİN****MA Programme
Department of Special Education
Thesis Supervisor: Assistant Professor Hasan AVCIOĞLU****February 2005, 186**

The aim of this study to determine whether the social skill teaching programme prepared according to the drama method is effective on improving the basic skills, basic speaking skills, advanced speaking skills, starting an interaction skills, continuing an interaction skills, working in a group skills, emotional skills, self control skills, coming up with aggressive behaviours skills, accepting the results skills, giving instruction skills and cognitive skills of the children with mental retardation.

In determining the effectiveness of the instruction, experimental design with pre-test and post-test is used.

The research group was composed of totally eight students. In order to determine the research group, two classes, in which the students owned the prerequisite skills for drama, were taken from the special education classrooms of the schools, which conduct an inclusion programme, in Bolu. One of these classes was determined as the subject group randomly.

The pre-test data were obtained by means of filling the social skills evaluation scale by the teacher of this class. Instruction programmes were prepared according to the drama method to fulfil the instruction of aimed social skills. The prepared instruction programmes were applied as the sessions of 30-35 minutes everyday and 69 sessions in total in weekdays. It was demanded that the teacher of the class, in which the students of the subject group was found, fill the social skills evaluation scales once more after the instructional sessions.

As a result of this study, it was found that the social skill teaching programme prepared according to the drama method, is effective.

Key Words: Social Skills, Individual With Mental Retardation, Drama

Babama ve Eşime

TEŞEKKÜR

Bu araştırmanın gerçekleşebilmesi birçok insanın katkı ve desteği ile mümkün olabilmıştır.

Bu araştırma boyunca; bilgi ve tecrübesiyle beni yönlendiren, engin hoşgörüsü ve sabrı ile beni olumlu yönde teşvik eden tez danışmanım sayın Yard. Doç. Dr. Hasan AVCIOĞLU'na teşekkürü borç bilirim.

Bu çalışmada, bilgi ve tecrübeleri ile desteklerini esirgemeyen başta bölüm başkanımız Yard. Doç Dr. Ahmet YIKMIŞ olmak üzere tüm bölüm çalışanlarına, kütüphanesindeki kaynaklarını ve manevi desteğini benden esirgemeyen Öğrt. Görv. Özlem GÖZÜN'e ve verilerin yorumu aşamalarında katkısı olan Yard. Doç. Dr. Zekeriya NARTGÜN'e teşekkür ederim.

Çalışmamız boyunca tüm oturumlara katılan sevgi ve yoğun ilgilerini esirgemeyen tüm öğrencilere, sınıf öğretmenleri Ünal KOZKIRAN'a ve okul müdürü Tamer ÖZKAN'a şükranlarımı sunarım.

Çalışmamızı gerçekleştirmemiz için yer temininde katkısı olan Rehberlik Araştırma Merkezi müdürü Bahattin KARTALLIOĞLU ve müdür yardımcısı İsmail BİLGE'ye teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmam boyunca maddi ve manevi desteğini esirgemeyen aileme ve sevgili eşim Hüseyin ÇETİN'e en içten teşekkürlerimi sunarım.

Müzeyyen ELDENİZ ÇETİN

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

ÖZET	iii
ABSTRACT	v
İTHAF	vii
TEŞEKKÜR	viii
İÇİNDEKİLER DİZİNİ	ix
TABLolar DİZİNİ	xi
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1 Problem	1
1.2 Amaç	4
1.3 Önem	6
1.4 Sayıtlılar	7
1.5 Sınırlılıklar	7
1.6 Tanımlar	8
BÖLÜM II	9
KONUyla İLGİLİ KURAMSAL AÇIKLAMALAR	
VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	9
2.1 KURAMSAL AÇIKLAMALAR	9
2.1.1 Sosyal İlişkiler	9
2.1.2 Sosyal Yeterlilik ve Sosyal Beceriler	10
2.1.3 Sosyal Beceri Yetersizliği	14
2.1.4 Sosyal Becerilerin Değerlendirilmesi	16
2.1.5 Sosyal Beceri Öğretim Programının Hazırlanması	18
2.1.6 Sosyal Beceri Öğretimi	20
2.1.7 Drama	26

2.2 İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	34
2.2.1 Yurt Dışında Sosyal Beceri Öğretiminde Drama Yönteminin Kullanıldığı Araştırmalar.....	35
2.2.2 Ülkemizde Sosyal Beceri Öğretiminde Drama Yönteminin Kullanıldığı Araştırmalar	37
BÖLÜM III.....	40
YÖNTEM.....	40
3.1 Araştırma Modeli	40
3.2. Denekler ve Seçimi	41
3.3 Veri Toplama Araçları.....	44
3.3.1. Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği	45
3.4. Deney Süreci.....	49
3.4.1. Öğretim Programının Hazırlanması.....	49
3.4.2. Öğretim Programının Uygulanması Süreci:	51
3.5. Verilerin Analizi:.....	52
BÖLÜM IV	53
BULGULAR	53
BÖLÜM V.....	66
TARTIŞMA.....	66
BÖLÜM VI	71
SONUÇ VE ÖNERİLER	71
6.1. SONUÇLAR.....	71
6.2. ÖNERİLER.....	72
6.2.1. İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler	72
6.2.2. Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	73
KAYNAKÇA	74
EKLER.....	88
EK-1	88
EK-2	93

TABLOLAR DİZİNİ

TABLO

Tablo 1- Uygulamaya Katılan Zihin Engelli Öğrencilerin Cinsiyetlere Göre Dağılımı.....	42
Tablo 2- Deney Grubundaki Öğrencilerin Temel Becerilere Yönelik Ön Test ve Son Test Ortalama Puanlarının t-Testi Sonuçları	53
Tablo 3- Deney Grubundaki Öğrencilerin Temel Konuşma Becerilerine Yönelik Ön Test ve Son Test Ortalama Puanlarının t-Testi Sonuçları	54
Tablo 4-Deney Grubundaki Öğrencilerin İleri Konuşma Becerilerine Yönelik Ön Test ve Son Test Ortalama Puanlarının t-Testi Sonuçları	55
Tablo 5-Deney Grubundaki Öğrencilerin İlişkiyi Başlatma Becerilerine Yönelik Ön Test ve Son Test Ortalama Puanlarının t-Testi Sonuçları	56
Tablo 6- Deney Grubundaki Öğrencilerin İlişkiyi Sürdürme Becerilerine Yönelik Ön Test ve Son Test Ortalama Puanlarının t-Testi Sonuçları	57
Tablo 7-Deney Grubundaki Öğrencilerin Grupla İş Yapma Becerilerine Yönelik Ön Test ve Son Test Ortalama Puanlarının t-Testi Sonuçları	58
Tablo 8- Deney Grubundaki Öğrencilerin Duygusal Becerilerine Yönelik Ön Test ve Son Test Ortalama Puanlarının t-Testi Sonuçları	59

Tablo 9- Deney Grubundaki Öğrencilerin Kendini Kontrol Etme Becerilerine Yönelik Ön Test ve Son Test Ortalama Puanlarının t-Testi Sonuçları.....	60
Tablo 10- Deney Grubundaki Öğrencilerin Saldırgan Davranışlarla Başa Çıkma Becerilerine Yönelik Ön Test ve Son Test Ortalama Puanlarının t-Testi Sonuçları ..	61
Tablo 11- Deney Grubundaki Öğrencilerin Sonuçları Kabul Etme Becerilerine Yönelik Ön Test ve Son Test Ortalama Puanlarının t-Testi Sonuçları.....	62
Tablo 12- Deney Grubundaki Öğrencilerin Yönerge Verme Becerilerine Yönelik Ön Test ve Son Test Ortalama Puanlarının t-Testi Sonuçları	63
Tablo 13- Deney Grubundaki Öğrencilerin Bilişsel Becerilerine Yönelik Ön Test ve Son Test Ortalama Puanlarının t-Testi Sonuçları	64
Tablo 14- Deney Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Ön Test ve Son Test Ortalama Puanlarının t-Testi Sonuçları.....	65

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın; problemi, amacı, önemi, sayıltıları, sınırlılıkları ve araştırma ile ilgili tanımlar ele alınmıştır.

1.1 Problem

Sosyal ilişkiler insan yaşamının vazgeçilmez bir parçası olarak ele alınmaktadır. Yaşamını ilişkiler ağı içinde sürdüren insanın uyumunda ve mutlu olmasında sağlıklı sosyal ilişkilerin büyük payı olduğu düşünülmektedir (Çetin ve diğerleri, 2001).

Sosyal ilişkilerin, bireylerin yaşamında önemli etkileri olduğuna inanılmaktadır. Çevresiyle sosyal ilişkilerini geliştiren bireylerin; yetişkin olarak daha iyi iş hayatına sahip oldukları, bağımsız olarak yaşamaya daha yatkın oldukları, yetişkinlerin yakalandıkları hastalıklara daha az yakalandıkları, zihin sağlıklarının daha iyi olduğu ve kendilerine daha fazla güvendikleri bilinmektedir (Strain ve Smith, 1996).

Sosyal ilişkileri normal olan bireylerin sosyal yeterliliğe sahip oldukları düşünülmektedir. Bu açıdan bakıldığında sosyal yeterlilik; çevrenin, bireyin davranışlarını bir norm grubu ya da önceden belirlenen bir ölçüte göre karşılaştırması

sonucu ulaştıkları yargılar olarak ifade edilmektedir (Brockman, 1988: Akt., Çifci ve Sucuoğlu,2003).

Gresham sosyal yeterliliği 3 kategoride ele almaktadır. Bunlar; uyumsal davranışlar, akran kabulü ve sosyal becerilerdir. *Uyumsal davranışlar*; bireyin yaşına ve içinde yaşadığı toplumun beklentilerine uygun olarak gerçekleştirdiği davranışlardır. *Akran kabulü*; gerekli ölçüde uyumsal davranış ve sosyal becerilerin akran grubu tarafından kabul edilmesiyle alakalıdır. Akran kabulü sosyal olarak kabul gören bir davranışın sonunda oluşmaktadır. *Sosyal beceriler*; ele alınan durumlarda tekrar aynı durumu ortaya koymayı sağlayan, davranışın sonucuna göre cezalandırılma şansını azaltan ve toplumdan dışlanmayı önleyen davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Gresham ve Reschly, 1987).

Trower (1982), sosyal beceriler ve sosyal beceriyi farklı şekillerde tanımlamaktadır. Trower'e göre sosyal beceriler; sıradan insanların sosyal etkileşimlerde kullandıkları ve kurallar tarafından yönetilen gerçek normatif öge davranışlar veya eylemler-(bakış, sözcükler gibi) tekil ögeler veya (selamlama gibi) ögelerin, eylemlerin veya senaryoların belirlenebilir ardışıklığını ifade etmektedir. Sosyal beceri ise; bir hedefe yönelik, becerikli davranışın ortaya konması süreci olarak tanımlanmaktadır (Akt., Bacanlı, 1999).

Sosyal becerileri Merrel ve Gimpel 3 alt kategoride ele almaktadır. Bunlar; konuşma becerileri, iş birliği yapma ve birlikte oyun oynama gibi *kişiler arası davranışlar*, duygularını ifade etme, kendine yönelik olumlu tutumlar geliştirme gibi *kendisiyle ilişkili davranışlar*, sorumluluklarını yerine getirme, yönergeleri takip etme gibi *görevle ilişkili davranışlar* olarak ele alınmaktadır (Merrel ve Gimpel,1998).

Sosyal becerileri gelişmiş bir insan, çevresindekilerle sorun yaratmadan ya da sorunlarını toplumca onaylanan yollarla çözümleyerek olumlu ilişkiler kurmaktadır (Kandır, 2003). Sosyal beceriler açısından yetersizliği olan çocuklar, akranlarıyla girdikleri ilişkileri uygun şekilde başlatamadıkları ya da

sürdüremedikleri için bir kısır döngüye girmekte ve giderek yalnız kalmaktadırlar. Sosyal beceri yoksunluğu çocuklarda antisosyal davranışların yanında, okul başarısızlığı, saldırganlık, suça eğilim ve çeşitli psikolojik bozukluklar gibi kısa ya da uzun vadeli sonuçlara yol açmaktadır (Çetin ve diğerleri, 2001). Sosyal becerilerden yoksun çocuklar, arkadaşları tarafından reddedilmekte ve akademik yönden başarısız olmaktadır (Çağdaş ve Seçer, 2002).

Sosyal becerileri bireyler gözleyerek ve model alarak öğrenmektedirler (Avcıoğlu, 2001). Bazı bireyler sosyal becerileri kendiliğinden yerine getirirken bazı bireyler kendiliğinden yerine getiremeyebilir. Sosyal becerileri kendiliğinden yerine getiremeyen bireyler, çocukluk yıllarında çeşitli nedenlerle sosyal becerileri öğrenememiş olabilirler. Bunlar; çocuğun davranışı veya beceriyi sergilemekten korkması, kaygı duyarak yapması, o beceriyi öğrenmek için yeterince fırsata sahip olamaması veya sınırlı zihinsel becerilere sahip olmaları olarak ifade edilmektedir (Akkök, 1999).

Sınırlı zihin kapasiteleri nedeniyle zihin engelli bireyler, gündelik ilişkiler içindeki sosyal becerileri öğrenmede güçlük çekmektedirler (Avcıoğlu, 2001). Yapılan araştırmaların çoğu zihin engelli öğrencilerin zihin engelli olmayan akranlarından daha az gelişmiş sosyal becerileri olduğunu göstermektedir (Miller ve Clarke, 1991).

Zihin engelli bireylerin topluma kabullerini sağlamak için sosyal beceri öğretimi daha fazla önem taşımaktadır. Zihin engelli bireylerde sosyal becerileri geliştirmenin en iyi yolu sosyal beceri alıştırmaları yaptırmaktır (Miller ve Clarke, 1991). Bu alıştırmaları yaptırmak için çeşitli yaklaşımlara dayalı olarak sosyal beceri öğretim programları düzenlenmekte ve çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Bu tekniklerden biri de drama yöntemidir.

Drama, bir olayı, oyunu, yaşantıyı, düşünceyi tiyatro tekniklerinden yararlanarak ve geliştirerek canlandırmadır (Aksarı, 2001).

Gönen (1998), zihin engelli çocukların sosyal becerilerinin gelişiminde drama yönteminin oldukça önemli olduğunu ifade etmektedir. Çocuğun sosyalleşmesinde çevresindekilerle özellikle de arkadaşları ile ilişkileri oldukça önemlidir. Çocuklar drama gruplarında iş birliği, paylaşma, başkalarına saygı duyma ve benzeri davranışları öğrenmektedirler (Ömeroğlu ve diğerleri, 2003).

Çocukların eğitiminde sosyal beceri öğretimi son yıllarda oldukça fazla vurgulanmaktadır. Ülkemizde normal çocuklara sosyal beceri öğretiminde farklı tekniklerin kullanıldığı araştırmalar oldukça fazla iken (Çakıl, 1998; Dardağan, 2000; Kaf, 1999; Kocayörük, 2000; Uzamaz, 2000; Yüksel, 1997), zihin engelli bireylere sosyal beceri öğretiminde drama yönteminin kullanıldığı sadece bir araştırmaya rastlanmıştır. Bu yüzden bu araştırmada; zihin engeli bireylere sosyal beceri öğretiminde, drama yöntemine dayalı olarak hazırlanan sosyal beceri öğretim programının etkili olup olmadığı araştırılmıştır. Bu araştırmanın hem alanda çalışan kişilere hem de alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2 Amaç

Bu araştırmanın amacı; drama yöntemine dayalı olarak hazırlanan sosyal beceri öğretim programının, zihin engelli öğrencilerin temel becerilerini, temel konuşma becerilerini, ileri konuşma becerilerini, ilişkiyi başlatma becerilerini, ilişkiyi sürdürme becerilerini, grupta iş yapma becerilerini, duygusal becerilerini, kendini kontrol etme becerilerini, saldırgan davranışlarla başa çıkma becerilerini, sonuçları kabul etme becerilerini, yönerge verme becerilerini ve bilişsel becerilerini öğrenmelerinde etkili olup olmadığını ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır.

1. Drama yöntemine dayalı olarak hazırlanan sosyal beceri öğretim programına katılan zihin engelli öğrencilerin programa katılmadan önce ve sonra temel beceri düzeyleri arasında fark var mıdır?

2. Drama yöntemine dayalı olarak hazırlanan sosyal beceri öğretim programına katılan zihin engelli öğrencilerin programa katılmadan önce ve sonra temel konuşma beceri düzeyleri arasında fark var mıdır?
3. Drama yöntemine dayalı olarak hazırlanan sosyal beceri öğretim programına katılan zihin engelli öğrencilerin programa katılmadan önce ve sonra ileri konuşma beceri düzeyleri arasında fark var mıdır?
4. Drama yöntemine dayalı olarak hazırlanan sosyal beceri öğretim programına katılan zihin engelli öğrencilerin programa katılmadan önce ve sonra ilişkiyi başlatma beceri düzeyleri arasında fark var mıdır?
5. Drama yöntemine dayalı olarak hazırlanan sosyal beceri öğretim programına katılan zihin engelli öğrencilerin programa katılmadan önce ve sonra ilişkiyi sürdürme beceri düzeyleri arasında fark var mıdır?
6. Drama yöntemine dayalı olarak hazırlanan sosyal beceri öğretim programına katılan zihin engelli öğrencilerin programa katılmadan önce ve sonra grupta iş yapma beceri düzeyleri arasında fark var mıdır?
7. Drama yöntemine dayalı olarak hazırlanan sosyal beceri öğretim programına katılan zihin engelli öğrencilerin programa katılmadan önce ve sonra duygusal beceri düzeyleri arasında fark var mıdır?
8. Drama yöntemine dayalı olarak hazırlanan sosyal beceri öğretim programına katılan zihin engelli öğrencilerin programa katılmadan önce ve sonra kendini kontrol etme beceri düzeyleri arasında fark var mıdır?
9. Drama yöntemine dayalı olarak hazırlanan sosyal beceri öğretim programına katılan zihin engelli öğrencilerin programa katılmadan önce ve sonra saldırgan davranışlarla başa çıkma beceri düzeyleri arasında fark var mıdır?

10. Drama yöntemine dayalı olarak hazırlanan sosyal beceri öğretim programına katılan zihin engelli öğrencilerin programa katılmadan önce ve sonra sonuçları kabul etme beceri düzeyleri arasında fark var mıdır?
11. Drama yöntemine dayalı olarak hazırlanan sosyal beceri öğretim programına katılan zihin engelli öğrencilerin programa katılmadan önce ve sonra yönerge verme beceri düzeyleri arasında fark var mıdır?
12. Drama yöntemine dayalı olarak hazırlanan sosyal beceri öğretim programına katılan zihin engelli öğrencilerin programa katılmadan önce ve sonra bilişsel beceri düzeyleri arasında fark var mıdır?
13. Drama yöntemine dayalı olarak hazırlanan sosyal beceri öğretim programına katılan zihin engelli öğrencilerin programa katılmadan önce ve sonra sosyal beceri düzeyleri arasında fark var mıdır?

1.3 Önem

Bu araştırma; hem kuramsal hem de uygulama açısından önemli görülmektedir.

Türkiye’de zihin engelli çocukların sosyal kabullerini sağlayan sosyal becerilerin eğitimi konusu yeni olduğu için, zihin engelli bireylere sosyal beceri öğretimine ilişkin alan yazına katkı sağlayacağı ümit edilmektedir.

Doğuştan itibaren çevresini oyunlarla aktif olarak tanıyan çocuklar okul çağına geldiklerinde günümüzde genellikle tercih edilen öğrenme yöntemine göre pasif, öğretmeni dinleyen biri durumuna düşmekte, bu durumda çocuk için öğrenmeyi zorlaştırdığı düşünülmektedir. Bu nedenle eğitimciler, çocukların en iyi yaparak ve yaşayarak öğrendikleri gerekçesinden hareketle drama yöntemini

geliştirmişlerdir (Üstündağ, 1998). Normal çocuklarda olduğu gibi zihin engelli çocuklarda da drama yönteminin kullanımı oldukça önemlidir. Zihin engelli bireylerde sosyal beceri yetersizliği görüldüğü için sosyal beceri öğretiminde çocukları aktif kılan drama yönteminin kullanılmasının etkili olması halinde alan yazına katkı sağlaması beklenmektedir.

Zihin engelli çocuklar zaman zaman istenmeyen davranışlar sergilemekte, bu davranışlar çocukların sosyal kabul görmelerini ve arkadaş-öğretmen ilişkilerini olumsuz etkilemektedir. Zihin engelli çocuklara çeşitli sosyal beceriler öğretilerek ve bu becerilerin kullanılması için uygun ortamlar sağlanarak; sosyal kabulleri, bir işe girmeleri, işte başarılı olmaları, bağımsız yaşamaları sağlanarak, problem davranışlarıyla olumlu şekilde baş edilebilmektedir. Bu açıdan zihin engelli bireylerin sosyal becerileri öğrenmeleri önemli görülmektedir. Zihin engelli bireylere sosyal beceri öğretiminde drama yönteminin etkili olması halinde özel eğitim alanında çalışan uzman ve öğretmenlerin benzer programları geliştirebilmelerinde ve bu programların ülkemizde yaygınlaşmasında olumlu etkisinin olacağı ümit edilmektedir. Bu açıdan bu araştırma uygulama açısından da önemli görülmektedir.

1.4 Sayıtlar

Araştırmaya katılan öğretmenlerin, Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğini (7 – 11 yaş) gerçeğe uygun olarak doldurdıkları varsayılmıştır.

1.5 Sınırlılıklar

Araştırma, Bolu ili merkez ilçesinde bulunan Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı İlköğretim Okullarının özel eğitim sınıflarından drama ön koşul becerilerine sahip sınıflar arasından random yöntemiyle seçilen bir özel eğitim sınıfıyla sınırlıdır.

Araştırma, veri toplamada kullanılan Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğinde yer alan sosyal beceriler (7 – 11 yaş) ile sınırlıdır.

1.6 Tanımlar

Zihin Engeli: Zihinsel işlevler ve kavramsal, sosyal ve pratik uyumsal becerilerde kendini gösteren uyumsal davranışların her ikisinde görülen sınırlılığa sahip birey olarak tanımlanmaktadır (AAMR, 2002; Akt., Eripek, 2003).

Sosyal Beceriler: Ele alınan durumlarda tekrar aynı durumu ortaya koymayı sağlayan, davranışın sonucuna göre cezalandırılma şansını azaltan ve toplumdan dışlanmayı önleyen davranışlar olarak tanımlanabilir (Gresham ve Reschly,1987).

Drama: Lider öğretmenlerin organize ettiği, çekingen çocukların yer aldığı bir oyun olarak belirtilmektedir (Phillips, 1999).

BÖLÜM II

KONUyla İLGİLİ KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 KURAMSAL AÇIKLAMALAR

Bu bölümde; sosyal ilişkiler, sosyal yeterlilik ve sosyal beceri, sosyal beceri yetersizliği, sosyal becerilerin değerlendirilmesi, sosyal beceri öğretim programının hazırlanması, sosyal beceri öğretim yöntemleri, drama yöntemi ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1.1 Sosyal İlişkiler

Toplumdaki bireyler, genç yetişkinlerden içinde bulundukları duruma uygun davranışlar sergilemelerini beklemektedir. İçinde bulundukları duruma ve toplumun beklentilerine uygun davranış sergileyen bireyler toplumdaki diğer bireyler tarafından sevilip sosyal açıdan kabul edilmektedir (Kanpczyk ve Rodes, 1996).

Bir bireyi sosyal açıdan kabul edilebilir yapan özellikler:

- Bir diyaloga başlamak için dili kullanmak,
- Şaka yapmak için dili kullanmak,
- Mesajımızı karşımızdaki bireylere iletme için vücut dilini kullanmak,

- Farklı ortamlarda başkaları ile tanışmak,
- Farklı ortamlarda başkaları ile iletişim kurmayı bilmek,
- Paylaşma ve yardımlaşmayı bilmek,
- Konuşurken birinin sözünü kesmemek,
- Kuralları kabul etmek ve kurallara uygun davranmak,
- Temizlik kurallarına uymak,
- Ortama uygun ve başkalarını rahatsız etmeyecek şekilde yemek yemek olarak ifade edilmektedir (Wilson, 2003).

Toplumdaki bireyler tarafından sevilip sosyal açıdan kabul edilen bireylerin, sağlıklı sosyal ilişkiler geliştirdikleri düşünülmektedir. Sosyal ilişki, birbirlerinden haberi olan en az iki insan arasında bir süre devam eden, anlamlı, belirli amaçları bulunan sosyal bağ olarak ifade edilmektedir (tdk.gov.tr./tdk sözlük). Wilson (2002), sosyal ilişkilerin insan olmanın temel özelliği olduğunu ve sosyal ilişkilerin bir kişinin aktivitelerine ve başarılarına anlam katan faktör olduğunu ileri sürmektedir. Bireylerin diğer kişilerle kurduğu iletişim doğumdan ölüme kadar bireyin, duygusal, psikolojik ve bilişsel gelişmesine katkı sağlamaktadır.

Sosyal ilişkilerini geliştiren çocukların yetişkin olarak daha iyi iş hayatına sahip oldukları, bağımsız olarak yaşamaya daha yatkın oldukları, daha uzun yaşadıkları, yetişkinlerin yakalandığı hastalıklara daha az yakalandıkları, zihin sağlıklarının daha iyi olduğu ve kendilerine daha çok güvendikleri bilinmektedir (Strain ve Smith, 1996).

Sağlıklı sosyal ilişkileri olan bireylerin sosyal yeterliliğe sahip oldukları düşünülmektedir.

2.1.2 Sosyal Yeterlilik ve Sosyal Beceriler

İnsan becerilerinin temel bir yönünün de sosyal yeterlilik olduğu uzun zamandan beri kabul edilen bir olgudur. Thorndike (1927), ilk çalışmalarında

zekânın üç tip olduğu, bunlardan birinin de sosyal zeka ve sosyal yeterlilik olduğunu ifade etmektedir. Sosyal yeterlilik, zihinsel öğrenme yetersizliğine ilişkin modern sınıflandırma kriterleri arasında yer almaktadır (Akt: Gresham ve Reschly, 1987).

Sosyal yeterlilik, bireyin davranışlarının yakın çevresinde yer alan anne, baba ve öğretmenleri tarafından bir norm grubu yada önceden belirlenmiş bir ölçüte göre karşılaştırılması sonucu elde edilen yargılar olarak ifade edilmektedir (Mc Fall, 1982).

Kanpczyk ve Rodes (1996)'a göre sosyal yeterlilik, değişen faktörlere göre sürekli ayarlanması gereken beceriler zincirinden oluşmaktadır.

Gresham ve Reschly (1987), sosyal yeterliliği üç kategoride ele almaktadır. Bunlar; bireyin yaşına ve içinde yaşadığı toplumun beklentilerine uygun sergilediği davranışlar olarak ifade edilen *uyumsal davranışlar*, gerekli ölçüde uyumsal davranış ve sosyal becerilerin akran grubu tarafından kabul edilmesini sağlayan ve sosyal olarak kabul gören bir davranışın sonunda oluşan *akran kabulü ve sosyal beceriler* olarak ifade edilmektedir. Sosyal beceri kavramı pek çok şekilde ifade edilmektedir.

Gresham ve Reschly (1987)'e göre sosyal beceri, ele alınan durumlarda tekrar aynı durumu ortaya koymayı sağlayan, davranışın sonucuna göre cezalandırılma şansını azaltan ve toplumdan dışlanmayı önleyen davranışlar olarak tanımlanmaktadır.

Avciođlu (2003) ise sosyal becerileri, bireyin sosyal ortamlarda olumlu sonuçlar elde etmesini sağlayan, öğrenilmiş davranışlar olarak ifade etmektedir.

Kocayörük (2000) ise, bireyin toplumsal yaşamda huzurlu olması ve düzenli bir yaşam sürdürmesi için öğrenmesi gereken toplumsal davranışlar olarak belirtmektedir (Kocayörük, 2000).

Sosyal beceri tanımlarının çoğunda;

- Başkalarının olumlu davranışlar vermesine yol açan ve olumsuz davranışları engelleyen,
- Başkalarıyla etkileşimi mümkün kılan,
- Sosyal olarak kabul edilebilir olan,
- Öğrenilmiş olan,
- Çevrede etki bırakan,
- Hedefe yönelik olan,
- Hem gözlenebilir hem de gözlenemeyen bilişsel ve duyuşsal ögeler içeren,
- Duruma özgü ve sosyal içeriğe göre değişen davranışların ortak kavramlar olduğu ifade edilmektedir (Yüksel, 1998).

Sosyal beceri tanımlarının çoğunda pek çok ortak nokta olduğu bilinmesine rağmen sosyal becerilerin altı temel özelliği olduğu ifade edilmektedir. Bunlar ise;

Sosyal becerilerin,

- Bir öğrenme sürecinde kazanılmış olması,
- Sözel ve sözel olmayan davranışları içermesi,
- Etkileşimin amacına uygun olması,
- Sosyal çevreden gelen pekiştireçlerle en üst düzeye ulaşması,
- Doğasında etkileşimi barındırması,
- Cinsiyet, yaş, statü gibi faktörlerden etkilenmesi olarak ifade edilmektedir (Michelson ve diğerleri, 1983: Akt., Kocayörük, 2000).

Birçok özelliği taşıması gereken bir sosyal beceri birden fazla davranışta bulunmayı gerektirebilmekte, bu davranışlar sosyal davranışlar olarak adlandırılmaktadır. Sosyal davranışlar sosyal becerilerin alt bileşenlerini oluşturmaktadır. Sosyal davranışlar, hem gözlenebilen hem de gözlenemeyen davranışları kapsamaktadır. Gözlenebilen davranışlar, açıkça ortaya koyulan ve başkaları tarafından açıkça görülebilen davranışlardır. Gözlenemeyen davranışlar,

problem çözme becerilerinde olduğu gibi açıkça gözlenemeyen gizli olan davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Avcıoğlu, 2003).

Merrel ve Gimpel (1998), sosyal becerileri oluşturan sosyal davranışları üç alt kategoride ele almaktadır. Bunlar; konuşma becerileri, iş birliği yapma ve birlikte oyun oynama gibi *kişiler arası davranışlar*, duygularını ifade etme, kendine yönelik olumlu tutumlar geliştirme gibi *kendisiyle ilişkili davranışlar*, sorumluluklarını yerine getirme, yönergeleri takip etme gibi *görevle ilişkili davranışlar* olarak ele alınmaktadır.

Sosyal beceriler ve sosyal becerileri oluşturan sosyal davranışların sergilenebilmesi için gerekli olan ortak özellikler şöyle tanımlanmaktadır:

- Geniş kapsamlı etkin sosyal davranışlar geliştirmek,
- Sosyal normların bilincinde olmak,
- Belirli durumlarda en uygun davranışı seçme kabiliyetine sahip olmak,
- Düzeltici geri dönütü anlayabilme kabiliyetine sahip olmak,
- Davranışı değiştirebilmek için düzeltici geri dönütü kullanabilme kabiliyetine sahip olmak şeklinde tanımlanmaktadır (Freeman ve diğerleri, 2003).

Kansu ve Beceren (2004), çocukların yaşlarına uygun sosyal becerileri sergileyebilmeleri için, yaşlarına uygun sosyal ortamların sağlanması, sosyal becerileri içeren sosyal etkinliklerin uygulanması ve büyüklerin çocuklara örnek olması gerektiğini ifade etmektedirler.

Sosyal beceriler, bireyin yaşına ve içinde bulunduğu ortama göre değişmektedir (Bruininks ve diğerleri, 1987). Bu nedenle bireyler dünyaya kabul edilebilir sosyal becerilerle donatılmış olarak gelmezler. Sosyal becerileri, büyümeleri sırasında kendiliğinden öğrenirler (Kanpczyk ve Rodes, 1996). Sosyal becerilerin gelişimi, büyümeye paralel olarak gerçekleşmektedir. Sosyal becerilerin

sağlıklı bir şekilde gelişmesi için; anne-baba yaklaşımı sevgi, çevre ve eğitim çok önemli olmaktadır (Birkan, 2003).

Bazı bireyler sosyal becerilerini sağlıklı bir şekilde geliştirirlerken bazıları ise sağlıklı bir şekilde geliştirememektedirler. Sosyal becerilerini sağlıklı bir şekilde geliştiremeyen bireylerin sosyal beceri yetersizliği yaşayacağı düşünülmektedir.

2.1.3 Sosyal Beceri Yetersizliği

Bireylerin sosyal becerilerini sağlıklı bir şekilde geliştirememelerinde; çocuğun o davranışı göstermekten korkmasının, kaygı duymasının, çocuğun o beceriyi öğrenmek için yeterince fırsat bulamamasının ve sınırlı zihinsel becerilere sahip olmasının etkili olduğu düşünülmektedir (Akkök,1996).

Sosyal beceri yetersizliği yaşayan bireylerin; içinde bulunduğu ortamda statü kaybı, akranları tarafından reddedilme, duygusal sorunlar yaşama, ergenlik çağında suç işleme riskinin yükselmesi, yetişkinler tarafından cezalandırılması hatta fiziksel şiddete maruz kalması, ilerleyen yıllarda depresyon, başarısız ilişkiler, yetersiz ebeveynlik ve kariyerde başarısızlığa yol açacağı bilinmektedir (Kanpczyk, Rodes, 1996; Kansu ve Beceren, 2004).

Sosyal beceri yetersizliği, engelli bireylerin topluma ve çalışma ortamına başarılı bütünleşmelerinde olumsuz sonuçlara yol açmaktadır (Cartledge ve Milburn, 1986; Yükselen, 2003). Bu yüzden sosyal beceri yetersizliği, engelin tanımlanması ve sınıflandırılmasında bir kriter olarak ele alınmaktadır (Gresham ve Reschly, 1987).

Urdur ve diğerleri (1999), sosyal beceri yetersizliğinin engel gruplarından zihin engelinin tanımlayıcı özelliklerinden biri olduğunu ifade etmektedirler.

Zihin engelli öğrencilerin, zihin engeli olmayan akranlarından daha az gelişmiş sosyal becerilere sahip oldukları belirtilmektedir (Miller ve Clarke 1991).

Zihin engeli tanımında sosyal beceri yetersizliğinin, kritik olduğu görüşü 19. yüzyılda ve 20. yüzyılın başlarından itibaren dikkati çekmektedir. Sosyal becerilerin önemi, Itard (1806/1962) vahşi çocuk Victor'u eğitirken, çocuğun sosyal becerileri geliştirmeyi temel olarak amaçladığını belirttiği çalışmalarında kendini göstermektedir. Aynı yüzyıl içinde Seguin de ahlaki ve sosyal ilkelerde eğitimi vurgulamış ve çağdışı araştırmacıları bu kavramları çağdaş zihin engeli tanımlamalarına katmaları için ikna etmeye çalışarak sosyal becerilerin önemini vurgulamıştır. Zihin engeline sahip bireylerin tespitinde sosyal beceri yeterliliği kriterini İngiliz araştırmacıları arasından özellikle Tredgold da vurgulamaktadır. Tredgold (1922), sosyal beceri yeterliliğine zihin yeteneklerinden daha fazla önem vermektedir. Zihin engelinin tanımlanmasında sosyal beceri yeterliliğinin yer almasını sağlayan Amerikalı destekçilerde biri de Doll'dur. Doll'e göre (1936), zihin engeli, bozulmuş zihin yeteneklerinden daha çok sosyal becerinin yeterlilik derecesini ilgilendirmektedir. Doll'e göre (1936), zeka bölümü puanı düşük olan bireyler sosyal beceri yeterliliğine sahip olduklarında zihin engeli teşhisi dışında bırakılmalıdır. 20. yüzyılın ilk yarısında sosyal becerilerde yeterlilik, zihin engelin teşhisinde bir ölçüt olarak görülmektedir. Amerikan Zihin Engeli Derneği' nin (AZDG= AAMR; American Association On Mental Retardation) ilk resmi zihin engeli tanımlaması, gelişim sürecinde zihin işlevlerinde oluşan ve 'uyumsal davranış' yetersizlikleri ile ilişkilendirilen eksiklikleri içermektedir (Akt., Ersever, 1994).

AAMR'ın Haziran 2002'de yayınladığı en son yönergesinde, zihin engeli; zihinsel işlevler, kavramsal, sosyal ve pratik uyumsal davranışların her ikisinde görülen anlamlı sınırlılıklar olarak karakterize edilen bir yetersizlik olarak ifade edilmektedir (Akt: Eripek, 2003).

Engelli bireyler bir yandan psikososyal problemler, kontrol yoksunluğu, sosyal yetersizlik, kişisel problemler yaşarken öte yandan sosyal kabul, destek, cesaret, akranlarıyla ve önemli gördükleri kişilerle iletişim kurma ihtiyacı yaşamaktadırlar (Selçukoğlu ve Üre, 2002).

Bu yüzden zihin engelli bireyler için eğitimin temel hedefi, bu bireyleri toplumsal yaşama hazırlamak, bağımsız ya da en az bağımlı olarak yaşamlarını sürdürebilmelerini sağlamak için gerekli olan becerileri onlara kazandırmaktır (Çifci, 2001).

Zihin engelli bireylerin günlük yaşamları için gerekli olan becerileri kazanabilmeleri, onlara sunulan uygun öğretim ortamları ve bu ortamlarda izledikleri öğretim programları ile ilgili olduğu ifade edilmektedir (Yıkılmış, 1999).

Sosyal beceri öğretiminde öncelikle zihin engelli bireyin performansının göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Bacanlı, 1999). Zihin engelli bireyin performansını belirlemek için, sosyal becerilerin değerlendirilmesi gerekmektedir.

2.1.4 Sosyal Becerilerin Değerlendirilmesi

Sosyal becerilerin değerlendirilmesi için çeşitli teknik ve ölçekler kullanılmaktadır. Bunlar; görüşme, kendi kendini değerlendirme, gözlem, davranış derecelendirme ölçekleri ve sosyometrik teknikler olmak üzere beş temel grupta toplanmaktadır (Avcıoğlu, 2001).

Görüşme; görüşülen kişinin bir konuya ilişkin plan dahilinde konuşma yapmasıdır (Kavanoz ve diğerleri, 1998). Bireysel görüşme ve bu yolla kişinin geçmişi hakkında bilgi edinilmesini ifade eden bu teknik için klinik yöntem ve vak' a incelemesi terimleri de kullanılmaktadır (Bacanlı, 1999).

Kendi kendini değerlendirme; kişinin kendi kendini rapor ettiği tekniktir. Yaygın olarak kullanılmaktadır. Uygulaması, cevaplandırılması, değerlendirilmesi kolaydır (Bacanlı, 1999).

Gözlem; çocuğun davranışlarının izlenmesi ve objektif olarak kaydedilmesi sureti ile yapılır (Kavanoz ve diğerleri, 1998). Çocuğun davranışlarının doğal ortamda incelenmesini içermektedir (Mc Loughlin ve Lewis, 2003). Bireyin sosyal becerilerdeki yetersizliği, doğal ortamlarda ya da doğal ortamlara benzetilen ortamlar yaratılarak gözlenmesi sonucunda ortaya çıkarılmaktadır (Avcıoğlu, 2001).

Davranış derecelendirme ölçekleri; bu ölçeklerle, çocukların sosyal davranışlarındaki güçlü ve zayıf yönlerini tespit etmek, çocukların bu alanda ortalama altı performans gösterip göstermediklerini ve gelişim gösterip göstermediklerini tespit etmek için kullanılmaktadır. Bu ölçekler, çocukları iyi tanıyan öğretmenleri veya anne-babaları tarafından doldurulmaktadır (Mc Loughlin ve Lewis, 2003).

Sosyometrik teknikler; bunlar genelde gözlemsel tekniklerdir. Bireyler arasındaki ilişkilerin kalitesini değerlendirmenin tercihe, sıralamaya dayalı bir yolu da sosyometrik derecelendirme ölçekleridir. Kişinin tercihleri başkaları hakkındaki gözlemlerine dayanmaktadır (Özgüven, 1994). Sosyometrik tekniklerle, sosyal becerilere yönelik daha öznel değerlendirmeler yapılmaktadır (Mc Connel ve Odom, 1999).

Mc Connel ve Odom (1999) sosyal beceri değerlendirme tekniklerinde, öğretmen değerlendirmelerine de yer vermektedir. Öğretmen değerlendirmeleri, sosyal becerilerin davranışsal özelliklerini daha öznel verilerle sağlamaktadır.

Sosyal becerileri değerlendirme tekniklerinin, kullanıldığı çevre ve içerikleri elde edilen bilginin tipini yüksek derecede etkilemektedir. Elde edilen veriler ölçmede kullanılan tekniğe çok bağlıdır. Bu yüzden davranışları ölçecek birden çok

tekniki kullanarak içeriklerini birleştirmenin güvenilir bilgi elde etmek için çözüm olacağı düşünülmektedir (Gresham ve Reschly, 1987).

Sosyal beceri yetersizliği olan bireylerin, performans düzeylerini tespit etmek amacıyla değerlendirdikten sonra sosyal becerilerini geliştirmek için öğretim programının hazırlanması gerekmektedir.

2.1.5 Sosyal Beceri Öğretim Programının Hazırlanması

Sosyal beceri öğretim programı hazırlarken hangi becerilere yer verilmesi gerektiğini tespit etmek amacıyla yapılan bir çok çalışmada, ailelerin çocuklarının engelli olmayan akranlarıyla sosyal ilişkiler geliştirebilmesini istedikleri tespit edilmiştir (Strain ve Smith, 1996).

Sosyal beceriyi belirlemeye yönelik bir diğer aşama da en az çabayla önemli olan beceriyi geliştirmektir.

Öğretilmek istenen beceriler belirlendikten sonra, uzmanların sistematik bir öğretim planı planlamaları gerekmektedir. Öğretim planının başarılı olması için on temel öğretim sorusu ortaya atılmıştır. Bunlar aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir:

1. Hangi alanda sosyal becerileri kolaylaştıracak?
2. Hangi beceriler en önemlileridir?
3. Yazılı bir sosyal beceri planımız olmalı mı?
4. Sosyal beceri öğretiminin değerlendirilmesini tespit etmek için ne tür bir sistematik plana gerek vardır?
5. Normal gelişmekte olan bir çocuk açısından günlük etkileşimler için fırsatlar var mıdır?
6. Normal çocukların engelli arkadaşları ile etkileşimde bulunmaları için özel teknikleri öğrenme fırsatları var mı?
7. İkili ilişkileri hangi oyuncaklar veya materyaller etkiler?

8. Bir çocuğun özgürlüğü ile öğretmenin yönlendirmeleri arasındaki dengeyi nasıl kurabiliriz?
9. Ne zaman arkadaş ilişkilerine dayalı sosyal becerileri öğretmeliyiz?
10. Olumlu geri bildirim ne kadar önemlidir?

Öğretilecek beceriyi seçmek, içeriğe ve öğretim doğasına karar vermek ve değerlendirme için net, ortak bir kriterin yokluğu dikkat çekmektedir (Strain ve Smith, 1996).

Sosyal becerileri değerlendirmede ortak bir kriter olmamasına rağmen sosyal becerinin öğretiminde izlenecek basamakları Bacanlı (1999), aşağıdaki şekilde ifade etmektedir:

1. Öğrenciye olumlu yaklaşma; uygun ses tonu, hareketlerin kullanılması ve öğretim sürecinde uyulacak kuralların belirlenmesi, etkileşimin temel öğelerinin tanımlanması,
2. İstenmeyen davranışın tanımlanması; öğretici öğrenciye istenmeyen davranışı ayrıntılı bir şekilde tanımlamalı,
3. İstenen davranışın tanımlanması; öğretici öğrenciye istenen davranışı tanımlamalı,
4. İstenen davranışın mantığı; öğretici öğrenciye her iki tür davranışın ardından doğabilecek iyi ve kötü davranışları açıklamalı,
5. İstenen davranışın modellenmesi; öğretici istenen ve tanımlanan sosyal davranışı yerine getirmenin iyi örneklerini ve yollarını göstermeli,
6. Uygulamalara yer verme; öğretici öğrenciden istenen davranışları rol oynama durumunda oynamasını istemeli,
7. Uygulama sırasında geri bildirim; öğreticinin performansına olumlu veya olumsuz geri bildirim verilmeli,
8. Ek uygulama; öğretici veya öğrencinin kendisi yeni pratikler yapmasını istemeli,
9. Başarıyı övme; öğretici katılım ve performansı için öğrenciyi övmeli,
10. Ev ödevi verme öğretici öğrenciden öğrendiği davranışı farklı ortam ve zamanda uygulamalarını istemeli şeklinde ifade edilmektedir.

2.1.6 Sosyal Beceri Öğretimi

Sosyal beceri öğretiminde farklı yazarlar bir çok yöntemin kullanılabileceğini ifade etmektedirler. Guralnick ve Neville (1997)'e göre okul öncesi dönemdeki çocuklar için oyunun kullanılmasının sosyal beceri öğretiminde etkili olacağı ifade edilmektedir. Sargent ise tüm çocuklara yönelik, doğrudan öğretim, iş birlikçi öğretim, akran öğretimi ve bilişsel süreç yaklaşımının kullanılabileceğini belirtmektedir (1991: Akt., Çifci, 2001). Wilson (2002) ise, sosyal becerileri öğretmek için, model olma, sözel ipucu, doğal öğretimi ve rol oyunlarının kullanılabileceğini ifade etmektedir. Freeman ve diğerleri (2003) ise, sosyal becerileri geliştirmede drama yöntemini önermektedir.

Oyun; düşünceler, duygular ve ilişkilerin üstesinden gelmek için beceri ve kontrol kazanmanın önemli bir yoludur (Bruce, 1994).

Okula devam eden ve okul öncesi dönemdeki çocukların oynadıkları oyunlar ile sosyal beceri gelişimi daha kolay ortaya çıkmaktadır. Oyunu oluşturan karşılıklı etkileşimlerden; paylaşma, sıra ile bir şeyleri yapma ve takım çalışmaları çocuklarda sosyal beceri gelişimini sağlamaktadır (Aral ve diğerleri, 2001; Boehm, 1993; Milburn, 1992).

Oyunun sosyal beceri gelişimine olan etkisi;

- Sosyalleşmeyi öğrenmek,
- Sosyal ortamdaki cinsel rolünü kavramak,
- Başkalarının hak ve özgürlüklerine saygı göstermeyi öğrenmek,
- Kendi hak ve özgürlüklerini korumak,
- Yardımlaşmayı, paylaşmayı, dayanışmayı, birlikte çalışmayı öğrenmek,
- Görgü kurallarını öğrenmek ve uygulamak,
- Çevresindeki nesne ve canlıları korumayı onlara zarar vermemeyi öğrenmek,

- Lider yada üye olmayı, kazanıp kaybetmeyi öğrenmek şeklinde ifade edilmektedir (Zembar ve Unutkan, 2001).

Engelli çocuklar oyun oynamada başarısız kabul edilmektedirler. Oyun sırasında engelli çocuklar oyun oynamaya yönelik gerekli becerileri sergileyememekte ve uygunsuz davranışlar göstermektedirler. Bunların sebebi de sınırlı düzeyde olan karşılıklı oynayabilme becerileri ve akranları ile aralarındaki sosyal beceri eksikliği olmaktadır (Milburn, 1992). Arkadaş ilişkilerine bağlı sosyal beceriler engelli küçük çocukların sosyal gelişimlerinde öncelikli öneme sahiptir (Strain ve Smith, 1996).

Arkadaşı olan engelli çocukların,

- (a) Arkadaşları ile eşyalarını daha çok paylaştığı ve arkadaşı olmayan engelli çocuklara göre daha fazla paylaşımcı oldukları,
- (b) Daha çok oyun önerisi ortaya attığı
- (c) Arkadaşlarının önerilerini kabul edip uyguladığı,
- (d) Diğerlerinden sevgi görmeye ve arada sırada kendisine sevgi göstermeye eğilimli olduğu,
- (e) Diğer çocuklara daha çok yardım ettiğini,
- (f) Arkadaşı olmayan çocuklara göre daha uzun süreli etkileşimlerde bulundukları belirtilmektedir (Strain ve Smith, 1996).

Vaughn (2003), okul öncesi dönemdeki engelli çocukların sosyal becerilerini geliştirmeye yönelik çalışmaların sentezini yapmıştır. Buna göre, okul öncesi çocuklar için sosyal beceri öğretimi paket programlar halinde ele alınmıştır.

Bu paket programlar,

- Amaçlanan davranışın sözlü ifadesi,
- Amaçlanan davranışın provası,
- Oyuna bağlı faaliyetler,
- Serbest oyun genellemesi,

- Uygun davranışın pekiştirilmesi,
- Belirli sosyal becerilere model olma,
- Hikaye anlatma,
- Sosyal becerilerin doğrudan öğretilmesi,
- Uygun davranışların taklit edilmesi şeklinde ifade edilmektedir (Vaughn ve diğerleri, 2003).

Okul öncesi dönemde yukarıdaki programlar kullanılmasına rağmen okul çağındaki çocukların sosyal becerilerinin gelişiminde, normal ve engelli öğrencilerin bir arada olduğu normal sınıf ortamlarının olumlu etkilerinin olacağı ileri sürülmektedir (Lipsky ve Gartner, 1996: Akt., Gözün, 2003).

Normal sınıf ortamlarının, engelli öğrenciye toplum tarafından kabul gören davranış modelleri ve olumlu sosyal davranışlar sergileyebileceği ortamlar sunmasından dolayı engelli çocukların sosyal becerileri öğrenmesinde güdeleyici rol oynadığı ifade edilmektedir (Yıkımsı ve diğerleri, 2002).

Normal sınıfa veya kaynaştırma uygulamasının yapıldığı okullara devam eden ve bu okullar dışında engel türüne uygun okullara devam eden engelli çocuklara sosyal beceri öğretiminde kullanılan bir diğer yöntem ise doğrudan öğretim yöntemidir. Doğrudan öğretim, öğretmen merkezli olarak gerçekleştirilmektedir. Öğrenciye sunulacak materyallerin yapılandırılması ve aşama aşama öğrenciye sunulduğunda öğretmen etkin olmaktadır. Öğretim hedefleri, öğrencilerin yeteneklerine uygun materyal seçimi ve öğretimin basamak basamak ilerleyişi öğretmenin kontrolünde olmasına rağmen etkileşim otoriter olmamaktadır. Öğrenci katılımı önemli olmaktadır (Senemoğlu, 1997). Geleneksel yaklaşım ya da yapılandırılmış öğrenme yaklaşımı olarak adlandırılan bu yaklaşım sosyal beceri öğretiminde oldukça fazla kullanılmaktadır. Doğrudan öğretim yaklaşımına dayalı sosyal beceri öğretimi beş basamaktan oluşmaktadır. Bunlar; beceriler için gereksinim oluşturma, becerilerin fark edilmesinin sağlanması, beceriyi oluşturan alt basamakların oluşturulması, öğreten kişinin model olması, davranışın doğru olarak

prova edilmesi ve genelleştirilmesi basamaklarıdır. Beceri için gereksinim oluşturulması basamağında bireye bu davranışa neden gereksinim duyacağı, hangi ortamlarda nasıl bu davranışlarla karşılaşacağı fark ettirilmelidir. Beceriye oluşturan alt basamakların oluşturulması sırasında öğrenilecek davranışın analizi yapılmalıdır. Öğreten kişinin model olması basamağında öğretilecek davranış bir başka kişi tarafından gerçekleştirilmelidir. Davranışın doğru prova edilmesi basamağında ise davranışın kalıcılığının sağlanması için davranış tekrarlanmalıdır. Genelleme basamağında ise davranışın farklı ortamlarda ve farklı zaman dilimlerinde kullanılması sağlanmalıdır (Çıfci ve Sucuoğlu, 2003).

Diğer bir sosyal beceri öğrenme yöntemi de işbirlikçi öğrenme yöntemidir. İşbirlikçi öğrenme yöntemi, olumlu etkileşimi artıran küçük grup öğrenme etkinliklerinde çocukların katılımını içeren bir öğretim tekniğidir. İşbirlikçi öğrenmenin en önemli özelliği, öğrencilerin ortak bir amaç doğrultusunda küçük gruplar halinde birbirlerinin öğrenmelerine yardım ederek çalışmalarınıdır. Bir grup çalışmasının işbirlikçi öğrenme niteliği taşıması için, gruptaki öğrencilerin hem kendilerinin hem de diğer arkadaşlarının öğrenmelerini en üst düzeye çıkarmak için çabalamaları gerekmektedir. İşbirlikçi öğrenmenin gerçekleşmesi için bir gruptaki bireylerin birbirlerinden bağımsız olarak işin belli bir kısmını yapmaları yeterli olmamaktadır. İşbirliği için öğrencilerin birbirleriyle etkileşerek, birbirlerine yardımcı olmaları ve ortak bir ürün ortaya koymaları gerekmektedir (Avcıoğlu, 2001). İşbirlikçi öğrenme yöntemi özellikle düşük yetenekli öğrencilerin problem çözme ve üst düzey öğrenme becerilerini geliştirmekte, öğrencilerin psiko-sosyal gelişimlerine ve duyuşsal özelliklerine katkı sağlamaktadır (Senemoğlu, 1997).

Sosyal beceri öğretiminde kullanılan bir başka yöntemde akran aracılı öğretim yöntemidir. Akran aracılı öğretim yöntemi, bir bireyin diğer bir bireye belirlenen konuyu materyaller kullanarak usta çırak ilişkisi içinde tecrübe aktarımı yoluyla öğrettiği engelli olan ve olmayan bireylerin akademik ve sosyal becerilerini geliştirmeyi hedef alan bir öğretim yöntemidir. Akran aracılı öğretim yöntemi öğrencilerin hem öğrenen hem de öğretan olduğu bir öğretim yöntemidir. Akran aracılı öğretim yönteminde iki tip akran aracılı öğretim programı mevcuttur.

Bunlar;

- a) Yakın aracılı öğretim yöntemi,
- b) Yardımcı akran aracılı öğretim yöntemidir.

Yakın aracılı öğretim yönteminde; bir öğrencinin öğretilecek becerideki başarısı diğerine oranla daha iyidir. Yardımcı akran aracılı öğretimde ise, öğrencilerin başarı düzeyleri birbirlerine eşittir (Sazak, 2003).

Bilişsel süreç yaklaşımı da bir başka sosyal beceri öğretim yöntemi olarak ele alınmıştır. Bilişsel süreç yaklaşımı, bu yaklaşım engelli bireylerin olayları analiz etme ve sıraya koyma ile ayırt etme becerisinin gelişimini sağlamaktadır. Bireyi düşünmeye yönlendiren bir yaklaşımdır. Bilişsel süreç yaklaşımının öğrenilen sosyal becerilerin genellenmesini daha çok sağladığı ve bireyi daha aktif öğrenmeye yönlendirdiği belirtilmektedir. Bu yaklaşıma dayalı olarak hazırlanan öğretim programlarında, bireye yetersizliği olan becerilerin ayrı ayrı öğretimi yerine; sosyal durumla ilgili problem çözme becerisi öğretilmeye çalışılmakta; bireye tek bir sosyal beceri değil, farklı sosyal durumlarla karşılaştığı zaman baş edebileceği sosyal problem çözme becerileri kazandırılmaya çalışılmaktadır (Çifci, 2003).

Sosyal beceri öğretiminde bir başka yöntem ise model olma. Model olma, davranışın nasıl yerine getirileceğinin gösterilmesi, bireylerin bunu gözleyip taklit ederek yapmasıdır. Model olma tekniğini kullanmak için öğretmen model olacak davranışı belirlemelidir (Uzuner, 2001). Model olma tekniğinde çocuğa davranışın nasıl yapıldığını gösterirken bir yandan da ne yapmakta olduğumuz söylenmelidir. Bu şekilde davranışın nasıl yapıldığı gösterildikten ve söylendikten sonra öğrencinin yapması beklenmelidir (Sarı, 2003). Model olma, film veya video göstermeyi ve sergilenen davranışı tartışmayı da içermektedir. Model olma geleneksel bir yaklaşımdır. Öğretilen becerilere fırsat sağlamada ve öğrencinin performansına uygun geri bildirim sağlamada etkin olarak kullanılabilir. Okul gezileri, model olmanın yaşadıkları topluma uyum sağlamanın diğer bir yolu olabilir. Öğretmenler diğer öğretmenlerle, anne-babayla veya diğer öğrencilerle çok sayıda sosyal durumlarda davranılarak sosyal olarak kabul edilebilir yolları belirterek model

rolü üstlenmektedirler (Wilson, 2002). Öğrenciler açısından akranı model almanın etkili olduğu bilinmektedir (Uzuner, 2001).

Model olmanın bir diğer yöntemi de çocuğun kendisini model olarak kullanmadır. Bunun için uygun davranışı sergilemesi için çocuğunuzu çalıştırıp video kameraya çocuğunuzu çekip kendisini izletmeniz çocuğunuz için model olabilir (Birkan, 2003).

Sözel ipucu da diğer sosyal beceri öğretim yöntemlerinden biridir. Sözel ipucu, çocuğa gerektiğinde neyi nasıl yapacağını, doğrudan söyleyerek veya yaparak hatırlatma olarak ifade edilmektedir. Çocuğun davranışı yerine getirmesini sağlamada en hafif ipucu tekniği olan sözel ipucu tek başına kullanılabileceği gibi başka tekniklerle birlikte de kullanılmaktadır. *Yapacağı davranışı söyleme*: çocuğa hangi davranışta bulunması gerektiğinin söylenmesidir. *Açıklama yapma*: çocuğa neler yapması gerektiğinin ayrıntılı olarak söylenmesidir. Vereceği ipucu türü ne olursa olsun çocuğa hem yapacağı davranışı söylerken hem de açıklama yaparken jest ve mimiklerle sözel ipuçlarını güçlendirebiliriz (Sarı, 2003). Hem sosyal hem akademik olarak iletişim halindeyken kendiliğinden oluşan ifadelerle veya özel notlarla oluşur. Bu notlar; resim, çizim, fotoğraf, kelime kartları veya cümleler halinde olabilir. Bu notlar; diyaloga başlamak için veya bir oyuna katılmaya davet etmek için taslak oluşturan notlar olabilir (Wilson, 2002).

Sosyal beceri öğretim yöntemlerinden bir diğeri de doğal öğretim yöntemidir. Doğal öğretim, öğretilmek istenen davranışın en iyi doğal oluşan çevrelerde öğretilip pratik edilmesine dayanmaktadır. Bu “öğretilebilir an” olarak adlandırılmaktadır. Öğretilebilir an; bir sınıftan diğerine giderken, kuyrukta beklerken veya günün sonunda taşıta binerken gerçekleştirilen öğretme ve öğrenme faaliyetini ifade etmektedir (Wilson, 2002).

Sosyal beceri öğretim yöntemlerinden bir başkası da rol oyunları olarak ele alınmaktadır. Rol oyunları, uygun olmayan davranışları uygun bir yolla göstermenin ve hatayı düzeltmeyi öğretmenin en iyi yolu olduğu ifade edilmektedir (Birkan,

2003). Öğrenciye özel bir durumu, bir duyguyu açığa çıkartmasına ve öğrencinin performansının gözlemci tarafından nasıl olduğu konusunda geri bildirim almasına veya o kişinin bu sosyal davranışı ihtiyaç duyulan çevreye uyarlamasına izin vermektedir (Wilson, 2002). Ayrıca, mimiklerini maksimum düzeyde kullanmalarını kolaylaştırır, onlara güç, cesaret ve güvenle kendilerini ifade etme fırsatı vermektedir (Akar, 2000). Rol oyunları, katılımcıların rol oynamaları ile gerçekleştirilir. Rol oynama, bireyin gerçek rolünden ve duygularından sıyrılıp kendini başkasının yerine koymasındır (Açıkgöz, 2002). Rol oynama, öğrencilerin sosyal etkileşimlerindeki rollerini ve daha etkili problem çözme yollarını, yani sosyal davranışı anlamalarını sağlamaktadır (Birkan, 2003). Sosyal becerilerde rol oynama; taklit edilmiş etkileşimlerde sosyal beceri kullanımını pratik etmeleri ve rol almaları olarak ifade edilmektedir (Sazak, 2003). Sosyal becerileri rol oynayarak yerine getirmeyi öğrenen bireylerin eğitim ortamında etkin olduğu düşünülmektedir.

Birey eğitim ortamında etkin olduğu sürece daha iyi öğrenmektedir (Gönen, 2003; Nellie, 1990). Eğitimde bireyi aktif kılan diğer yöntemin de drama yöntemi olduğu ifade edilmektedir (Şimşek, 2001; Üstündağ, 1998). Aytaş (2003)'a göre öğrencilerin deneyim kazanarak ve hissederek öğrenmelerine yardımcı olan bir yöntemdir.

2.1.7 Drama

Drama, İngilizce bir kelimedir ve anlamı tiyatro edebiyatıdır. Drama tiyatronun araçlarını kullanan bir sürecin adıdır. Tiyatronun araçları eğitsel amaçlarla kullanılır. önemli olan sürecin yaşanmasıdır, sonucunda ortaya gösterinin çıkıp çıkmaması çok önemli değildir. Drama kullanımında temel amaç, insanın kendini başkasının yerine koyarak kendini ve çevresini daha iyi tanıyabilmesi, anlayabilmesidir. Eğitimde drama yönteminin kullanımı 19. yy sonunda başlamıştır. Modern eğitimciler çocukların en iyi yaşayarak, oynayarak öğrendiği gerçeğinden

hareketle bu yöntemi geliştirmişlerdir (Sağlam, 1997). Drama pek çok şekilde tanımlanmaktadır.

Kocayörük (2000)'e göre drama, insanın kendisine, başkalarına sosyal ve doğal olaylara ilişkin tasarımlarının oyun ve eylem olarak canlandırılmasıdır.

Dougill (1987) ise, dramanın duygusal zekaya ve öğrencinin gelişimine yardımcı olan bir sanat dalı olduğunu ifade etmektedir.

Drama oyunlardan ve çocuk oyunlarından yararlanmaktadır. Drama etkinlikleri, doğaçlama yolu ile gerçekleştirilmektedir (Okvuran, 2002). Drama etkinliklerinde, eylem, olay, duygu, öykü, şiir, canlı ve cansız varlıklar, çeşitli roller; sözlü yada sözsüz, kendiliğinden davranışlarla ve taklit yoluyla canlandırılmaktadır (Önder, 1999). Drama etkinlikleri grup ile gerçekleştirilmektedir. Drama etkinlikleri, grubu oluşturan bireylerin ortak çaba ve yardımlaşmaları ile gerçekleştirilmektedir. Drama sürecinin anlamlı ve tatminkar olması için grup üyelerinin hayat, bilgi ve deneyimlerini, doğaçlama rollerine ve durumlarına uyarlamaları gerekmektedir (O'Neill ve Lambert , 1982).

Drama, farklı alanlarda farklı amaçlar içinde kullanılmaktadır. Bir terapi tekniği olarak, uzman kişiler (klinik psikologlar) tarafından uygulanan drama Psikodrama olarak ifade edilmektedir. Psikodrama, kişilik, kişiler arası ilişki, çatışma ve duygu sorunlarının özel dramatik yöntemlerle keşfedildiği bir yöntemdir. Psikodramanın amacı, insanların söz, düşünce ve davranışlarında tutarlı olmalarına yardımcı olmak, kendilerine ve başkalarına karşı açık ve tutarlı olmalarını kolaylaştırmak, içgörü kazanma yoluyla psikolojik gelişimlerinin sağlanması ve tedavi edilmelerini sağlamaktır (Önder, 1999).

Bireylerin her konudaki eğitimlerinde kullanılan drama ise, eğitici drama (pedagojik drama) olarak adlandırılmaktadır (Önder, 1999). Eğitici drama ne olacağını bilmeden yaşama ait rolleri yeri gelince oynamak ve bu yolla yaşamı tanımayı ifade etmektedir. Eğitici dramanın amaçları, eğitimin amaçları ile

sınırlandırılabilir. Eğitimde drama çalışmaları canlandırma, dramatizasyon, doğaçlama, dramatik oyun ve tiyatro çalışmaları ile desteklenmelidir (Genç, 2003).

Katılımcılara hem çalışma ortamında hem de özel yaşamda yalnızken ya da başkaları ile ilişkide iken, ilişkileri ve sorunları anlamak, değerlendirmek, yorumlayabilmek, sorgulayabilmek, gereken tutum ve davranışları ortaya koyabilmek için yaratıcılıklarını kullanmalarını sağlayan drama türü ise yaratıcı drama olarak ifade edilmektedir (Topdal, 2004). Yaratıcı drama; önceden yazılmış bir metin olmaksızın, katılımcıların kendi yaratıcı buluşları, özgün düşünceleri, öznel algıları ve bilgilerine dayanarak oluşturdukları eylem durumları ve doğaçlama canlandırmalardır (Öztürk, 2001).

Bir eğitim aracı olarak drama, sekiz zeka türünün altısını olumlu yönde etkilemektedir. Bunlar; dil, mantıksal-matematik, yer-zaman algısı, bedensel kinestetik, kişiler arası ve kişinin kendi yönelik algısı olarak ifade edilmektedir (Rober ve David, 2000).

Dougill (1987), eğitim aracı olarak dramanın çocuklarda; sosyal, bilişsel ve dil gelişimini sağlayacağı, grubu oluşturan çocukların kendi bilgi ve deneyimlerini doğaçlama rollerine ve durumlarına uyarlamalarının çocukların olgunlaşma aşamalarına yardım etmek için kullanılabileceğini ileri sürmektedir.

Dramanın eğitimde kullanımında mimik ve dansın önemli yer tuttuğu, öğrencilerin drama etkinlikleri ile kendi problem ve tecrübelerini sergiledikleri ifade edilmektedir (Nellie, 1990). Drama etkinliklerine katılan öğrenciler, rol almayı, rolleri analiz etmeyi ve hissi kontrol gerektiren yaratıcı işlerde, beraber çalışmayı gerektiren aktivitelere katılma fırsatı elde etmektedirler (Freeman ve diğerleri, 2003). Ayrıca drama etkinlikleri ile öğrenmenin ilk aşamalarındaki çocukların, sosyal gelişimin temeli olan konuşmaları keşfetmeye ve anlamaya başlayabildiği ifade edilmektedir (Peter, 2003).

Dramatik etkinlikler insancıl düşünme, hissetme ve davranmayla birlikte insanın kendisini ve diğerlerini tanımasına yardımcı olmaktadır. Drama; öğrencileri sosyal beceri sahibi, anlayışlı, sahip oldukları olanaklarla dünyalarını genişletmeye çalışan yaşama kendi düşünceleri ile katılan bireyler olma yolunda desteklemektedir (Gönen ve Dalkılıç, 2002).

Heathcote ise dramanın;

- Katılımcıların iş birliğini gerektirdiğini,
- Grup üyelerinin daha önceki deneyimlerine dayandığını,
- İletişimi gerektiren durumlar ortaya çıkardığını,
- Öğrencilerin eğitiminde ezberden daha çok zihinsel etki ortaya çıkardığını,
- Grup üyelerinin hayattaki gerçeklerle ve sorunlarla mücadelelerinde onlara katkı sağladığını ifade etmektedir (1984: Akt., Dougill, 1987).

Küçük Ahmet ve diğerleri (2001) dramayla çocukların;

- Duyguları taklit ederek insan duygularını incelediklerini,
- Seçenekleri ve manevi ikilemleri incelemelerine yardımcı olduğunu, drama boyunca gözlemledikleri hakkında karar verebildiklerini ve yansıtabildiklerini,
- Farklı görüşler ortaya koyabildikleri ve başkalarına karşı kişisel görüşlerini tahlil edebildiklerini,
- Kendilerine güven kazandıklarını,
- Grupla çalışma, karşılıklı güven ve dayanışma yeteneklerini geliştirdiklerini,
- Dili, sınıftaki sosyal olaylar dışında kullanmalarına olanak sağladığını,
- Konuşma dilinin gelişiminde etkili olduğunu,
- Çocukların içinde yaşadıkları sosyal dünyayı, çevrelerindeki insanları, diğer toplumları anlamalarını sağladığını,
- Hem hayal güçlerini hem de dünya deneyimlerini kullandıklarını ifade etmektedir.

Drama etkinliklerinde bireyler oyunlar ve oluşumlarla sürekli kendi yaşantılarını gözden geçirmekte ve daha önce öğrendiklerini yeni öğrendikleri konular ile bütünleştirmektedirler. Kendi yaşantılarını, çevrelerindeki olayları ders konuları ile bağdaştırdıklarında öğrenme çocuklar için daha yaşantısal olmakta ve öğrenmede dramanın sağladığı haz verici ortam daha sonraki öğrenmeler için pekiştireç görevi görmektedir (Koç, 1999). Drama, her seviyedeki öğrencinin aktif olarak derse katılımını sağlamaktadır (Nellie, 1990).

Eğitimde oldukça etkili olan drama derslerinde izlenmesi gereken bir seyir vardır. Bu seyri yazarlar farklı şekillerde ifade etmektedirler. Bir grup yazar bu seyri; ısınma, uyum-güven, doğaçlama-oluşum-(etkinlikler), rahatlama-değerlendirme şeklinde ifade etmektedir (Genç, 2003; Morgül, 1999). Diğer bir grup ise bu seyri; ısınma, kaynaştırma, uygulama ve değerlendirme olarak gruplamaktadır (Gönen, 2002; Metin, 1999). Bir grup yazarda bu seyri, ısınma, uygulama ve değerlendirme olarak üç ana grupta ele almaktadır (Akyol, 2003; Walsh-Bowers ve Basso, 1999).

Drama etkinliklerine ısınma faaliyetleri ile başlanmaktadır (Okvuran, 2002; Üstündağ, 1998). Kısa bir ısınma faaliyetinden sonra lider, öğrencileri kısa bir oyun üretip planlamaları ve bunu prova etmelerini, bu yarattıkları ürünü değerlendirmelerini istemekte ve dersler kısa bir grup yorumu ile bitirilmektedir (Akyol, 2003; Walsh-Bowers ve Basso, 1999).

Isınma, bedensel ve düşünsel rahatlamayı içermektedir (Öztürk, 2001). Bireyin kendisiyle iletişim kurduğu, kaslarını organlarını, bedenini tanıma, bedenini ritmik hareket ettirebilme ve kendini bedensel olarak keşfetme aşaması olarak ifade edilmektedir (Morgül, 1999). Isınma çalışmalarında beş duyuyu kullanma, gözlem yetisini geliştirme, bedensel ve dokunsal alıştırmaları yer almaktadır (Adıgüzel, 1993). Isınma çalışmaları liderin komutlarıyla yönlendirilerek yapılır (Morgül, 1999; San, 2002). Isınma çalışmaları;

- Bedensel açıdan kendini tanıma,
- Bedensel açıdan karşıdakini tanıma,

- Karşılıklı iletişim kurma ve giderek daha çok kişili iletişim ve etkileşime geçme,
- Grup dinamiğini oluşturma,
- Sözellendirme ve etkileşim çalışmaları, öykü, anı anlatma,
- Diğer bir aşamaya geçme şeklinde sürmektedir (Adıgüzel, 1993).

Isınma çalışmaları; güven-uyum, kaynaştırma ve rahatlamayı içermektedir.

Güven-uyum çalışmaları, ısınma çalışmalarına bağlı olarak yapılmakta ve grup üyeleri arasında ayırım yapmadan birbirine çekincesizce dokunarak iletişim kurmayı sağlamaktadır. Dokunarak iletişim kurmak güven yaratmakta ve kişiye kendini ifade etme kolaylığı sağlamaktadır. Bu amaçla ikili, üçlü iletişim oyunları yapılmaktadır. Bu oyunlar aracılığıyla kişi ile grup arasındaki bağlar kuvvetlenmektedir. Bu aşamada herkesin bildiği çocukluk çağı oyunları grubu kaynaştırmak için kullanılabilir. Bu çalışmalarda liderin yönlendirmeleri ile yapılmaktadır (Morgül, 1999; Öztürk, 2001; <http://www.autism-tr.org/drama.htm>).

Kaynaştırma çalışmaları, ısınma çalışmalarının bir parçasıdır. Bu çalışmalar sırasında kurulan iletişim etkileşme dönüşmekte ve çocukta güven duygusunu oluşturmaktadır (Morgül, 1999; Öztürk, 2001; <http://www.autism-tr.org/drama.htm>).

Rahatlama, ruhen ve bedenen gevşeme demektir. Gözler kapatılarak yere oturulur veya uzanılır bu sırada yapılan çalışma üzerinde düşünülür. Gözler açılınca yapılan çalışma hakkında konuşulmaktadır (Morgül, 1999).

Uygulama (Etkinlik), gruplar, liderin verdiği temayı veya grupla belirlenen konuyu önce aralarında konuşurlar ve oyuna dönüştürürler. Önerilerin alınması, oyun türünün belirlenmesi, rollerin paylaşılması ve canlandırma için 10-15 dakikalık bir süre verilir. Gruplar kendi oyunlarını tüm grubun önünde sunarlar (Morgül, 1999; Öztürk, 2001; <http://www.autism-tr.org/drama.htm>).

Uygulama çalışmaları; oyun, doğaçlama, oluşumları içermektedir.

Oyunlar, belirlenmiş kurallar içinde oyun kurma ve bu oyunları geliştirme çalışmalarıdır. Kimi zaman bilinen çocuk oyunlarından yararlanılır. (San, 2002; Üstündağ, 2002). Oyunda önemli olan öge, bedensel deneyim alanını ve derinliğini sağlamak ve yeniden kazandırmaktır (San, 2003).

Doğaçlama çalışmaları, kesin sınırları belirlenmemiş bir süreç olup bir temadan yol çıkılarak hedefe doğru gidilir (San, 2002; Üstündağ, 2002). Bireysel ve grup yaratıcılığının en çok ön plana çıktığı çalışmalardır (Üstündağ, 2002). Doğaçlama öğrenci merkezlidir (San, 2003).

Oluşumlar, önceden hiç belirlenmemiş bir çıkış noktasından yada bir nesne, fotoğraftan yola çıkılır sürecin nasıl gelişeceği ve nereye varılacağı kesin olarak belli değildir (San, 2002).

Değerlendirme, drama çalışmalarının vazgeçilmez bir parçasıdır (Üstündağ,1998). Bu aşamaların her birinin yada bir kaçının ardından, “Ne yaşadınız? Neler hissettiniz?...gibi” soruların sorulup yanıtlandığı aşamadır (Üstündağ, 2002). Değerlendirme aşamasında, elde edilen veriler ve gözlemler oldukça önemlidir (Akın, 2002). Burada elde edilen veriler, bireyin kendi yaşamına bilinçli bir biçimde göz atmasını sağlar (<http://www.fgul.8m.net/yd1%20notlari.htm>).

Yaffe (1989), dramanın ilkokuldan liseye kadar eğitimde kullanılabileceği üç temel alan olduğunu ifade etmektedir. Bunlardan birincisi genel eğitim, ikincisi üstün yeteneklerin eğitimi, üçüncüsü özel eğitimidir (Gönen ve Dalkılıç, 1998; Yaffe,1989).

Özel eğitimde kullanılan drama yönteminin, zihin engelli çocukların sosyal becerilerini artırmada etkili bir yöntem olduğu bilinmektedir (Nellie, 1990).

Drama yöntemi, zihin engelli bireylerde sosyal becerilerin gelişmesini sağlayan, davranış edinimi, davranış pratiği, davranışların şekillendirilmesi ve genellemeyi içermektedir (Freeman ve diğerleri, 2003).

Davranış edinimi; drama yönteminde, öğretmenin direktifleri ve model olmasıyla sağlanmaktadır. Kurallar ve uyulacak direktifler basit fakat öğrencileri sürekli öğretmenin müdahalesine maruz bırakmadan onlara rehberlik edecek şekilde olmalıdır. Öğretmenin amacı, çok az öğretmen müdahalesi ile çocukların kendi kendilerine koydukları davranış normlarını kurmayı hedeflemektedir. Davranış edinimini model olma yoluyla kazandırmak, çocukların uygun sosyal davranışı rol almada planlama ve uygulama safhalarında görmesi ile kendililiğinden oluşmaktadır (Freeman ve diğerleri, 2003).

Davranış pratiği; katılımcılar davranış pratiğini rol almalar yolu ile gerçekleştirmektedirler. Rol almada, katılımcılar karakterlere benliklerinden eklemeler yaparak, diğerleri ile kendilerini özdeşleştirerek deneyimlerine derinlik katmaktadırlar. Öğrenciler farklı içeriklerle uğraşıp, tartışmaları yaşayıp, kızgınlık/öfke ile başa çıkıp, problemleri çözerken his kontrolü sergilemektedirler. Uygun şekilde davranış pratiği yapılırken;

- a. Öğrenciler rol almadaki katılım seviyelerinde bir çeşit seçim şansına sahip olmalı,
- b. Rol almalar yarı halka açık ortamlarda olmalı,
- c. Rol almalar doğaçlama olmalı,
- d. Oynanan rol pozisyonu için beğeni ile güçlendirme ve takviye sağlanmalı şeklinde ifade edilmektedir.

Öğrenciler drama sürecinde plan ve değerlendirme yaparken de davranış pratiği ortaya çıkmaktadır (Freeman ve diğerleri, 2003).

Davranışların şekillendirilmesi, sosyal beceri öğretiminde oldukça işe yarayan bir yöntem olduğu düşünülmektedir. Çocuklar sosyal davranışlardan pek çoğunu verilen ipuçları ile kazanmaktadırlar. Şekil vermede bireyin gösterdiği

davranışlardan hedef davranışa benzer olanlar pekiştirilmektedir. Daha sonra bu davranışların pekiştirilmesine son verilerek, davranış çeşitlendirilir ve aralarında hedef davranışa benzeyen davranışlar tekrar pekiştirilerek yeni davranış olan hedef davranışın oluşumu sağlanmaktadır (Birkan, 2003).

Davranışların genellenmesi, genellemenin amacı, öğretim koşulları dışındaki koşullarda öğrenilenlerin sergilenmesini sağlamaktır. Bireyin toplumda yada kendisi için belirlenmiş en az kısıtlayıcı ortamda mümkün olabildiğince bağımsız işlevde bulunmasını sağlamak olarak ifade edilmektedir (Tekin ve Kırcaali-İftar, 2001).

Bu araştırmada, zihin engelli öğrencilerin sosyal becerilerini geliştirmek için etkili olduğuna değinilen drama yöntemi kullanılmıştır.

2.2 İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Alan yazında engelli bireylerle sosyal beceri öğretimi konusunda çeşitli araştırmaların yapıldığı görülmektedir. Sosyal becerilerin geliştirilmesi ile ilgili çalışmalar incelendiğinde; sosyal beceri öğretiminde çeşitli yaklaşımların ve programların etkili olup olmadığına bakıldığı gibi drama yönteminin etkililiğinin incelendiği araştırmalara da rastlanmaktadır. Ancak drama yönteminin etkililiğine bakılan araştırmaların büyük çoğunluğunun normal çocuklarla yapıldığı dikkat çekmektedir. Bu bölümde ülkemizde ve yurt dışında normal ve engelli çocuklarla sosyal beceri öğretiminde drama yönteminin kullanıldığı araştırmalara yer verilmiştir.

2.2.1 Yurt Dışında Sosyal Beceri Öğretiminde Drama Yönteminin Kullanıldığı Araştırmalar

Beales ve Zemel (1990), normal öğrencilerin okul drama programına katılıp katılmamanın, öğrencilerin sosyal beceri düzeylerine etkisini incelemiştir. Araştırma programına 9-12. sınıf öğrencileri katılmış ve program 70 saat sürmüştür. Araştırmanın sonucunda, drama programına katılan öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin katılmayan öğrencilerden daha yüksek olduğunu bulmuşlardır.

Freeman ve Sullivan (2003), yaratıcı drama faaliyetlerinin benlikle ilgili kavramlar, problem davranışlar ve sosyal beceriler üstündeki etkilerini araştırmışlardır. 3. ve 4. sınıflardan seçilen 237 öğrenciden oluşan örnek gruplar rastgele dağıtılmışlardır. Solomon 4 grup dizaynı kullanılmıştır. Uygulama grubundaki öğrenciler 18 hafta boyunca haftada bir kez yaratıcı drama faaliyetlerine katılmışlardır. Veriler 2 X 2 varyans faktör analizi ile incelenmiştir. Bağımlı değişkenlerde anlamlı bir etkiye rastlanmamıştır.

Kramer ve Radey (1997) 4-6 yaş arası normal çocukların, sosyal beceri arasından kardeşlik ilişkilerini geliştirmek için çocukları bir ön teste tabi tutmuş ve anne-babalarıyla görüşmüşler. Anne-babalarından alınan bilgiler ışığında yedi haftalık bir öğretim programı hazırlamışlar. Bu yedi hafta sonrasındaki son test ölçümünde kardeş ilişkilerine yönelik sosyal beceri eğitimine katılan çocukların hem önceki durumlarına göre hem de kontrol grubuna göre çevreleriyle daha iyi ilişkiler kurduklarını tespit etmişlerdir.

Murray (1994), Hollanda da ilköğretim kurumuna devam eden dördüncü sınıf öğrencilerinin sosyal becerilerini geliştirmeye yönelik drama yöntemi ile bir program hazırlamıştır. Oturumlar haftada iki saat olarak düzenlenmiştir. Her oturumda farklı becerileri ele almıştır. Toplam altmış tane sosyal beceri öğretmiştir. Bu becerileri ilerleyen günlerde gösteren çocuklara kalıcı olması için pekiştireç vermiştir. Programın etkili olduğunu bulmuştur.

Bieber - Schut (1991), drama yönteminin görme engeli bireylerin sosyal beceri düzeylerini artırmada etkili olup olamadığına bakmıştır. Görme engelli değişik yaş gruplarından 12 öğrenci önce ön teste tabi tutulmuş daha sonra bu öğrenciler dört günlük drama uygulamalarına katılmışlar, dört gün sonrasında bu öğrenciler son teste tabi tutulmuşlar ve yapılan istatistiksel analiz sonrasında drama uygulamalarının görme engelli öğrencilerin sosyal beceri düzeylerini artırmada olumlu etkisinin olduğu sonucuna varılmıştır.

Colston (1985), yaratıcı drama uygulamaları ve sanat filmleri programının yapısal gelişim bozukluğu olan değişik yaş gruplarındaki bireylerin sosyal iletişim düzeylerine olan etkisini araştırmıştır. Araştırma sonunda; yaratıcı drama uygulamaları ve sanat filmleri programına devam eden yapısal gelişim bozukluğu olan değişik yaş gruplarındaki bireylerin sosyal iletişim düzeylerine olumlu yönde etkisinin olduğunu tespit etmiştir.

Daniels ve Roll (1998), zihin engelli bireylere drama gruplarıyla gerçekleştirilen eğitimin sosyal yetersizliğe etkisini araştırmıştır. Bunun için on beş gençle çalışmışlar. Davranışsal eğitim ve sosyal beceri eğitim tekniklerini kullanmışlar. Her bir teknik birer saat süreyle toplam sekiz hafta sürmüştür. Bu uygulamalar sonucunda sosyal beceri eğitiminin başarı oranı daha yüksek bulunmuştur.

Goodwin (1985), zihinsel geriliği olan genç ve yetişkinlere sosyal beceri öğretiminde yaratıcı dramanın etkililiğini araştırmıştır. Beş hafta boyunca haftada üç kez olmak üzere toplam on beş uygulama yapılmıştır. Bu uygulamalar sonrasında zihinsel geriliği olan genç ve yetişkinlere sosyal beceri öğretiminde yaratıcı drama yönteminin etkili olduğunu tespit etmiştir.

Jackson ve Nathaniel (1997), drama sürecinin, duygusal ve davranışsal bozukluk gösteren çocukların akademik ve sosyal becerilerini geliştirmede nasıl kullanılacağı konusunda bir araştırma yapmışlar. Değişik okul ve değişik yaş gruplarındaki duygusal ve davranışsal bozukluğu olan öğrencilerle; öfkeyi kontrol

etme, özgüveni geliştirme, karar verme, sosyal problemleri çözme, iş birliği yapmaya yönelik drama programları hazırlamışlar. Bu programa katılan öğrencilerin, sosyal becerileri öğrenerek sosyal etkileşimlerini olumlu hale getirdikleri tespit edilmiştir.

O'Doherty (1989), 30 down sendromlu çocukla yaptığı çalışma sonunda drama etkinlikleri ile ilişkiyi başlatma ve sürdürme becerilerinin öğretiminde drama yönteminin etkili olduğunu belirtmektedir.

Walsh-Bowers ve Basso (1999), bir kaynaştırma uygulaması olarak yaptığı çalışmasında, ergenlik çağındaki akran ilişkilerini sınıf içi yaratıcı drama metoduyla geliştirmek amacıyla yaptığı çalışmasında katılan grupların arkadaşlık ilişkilerinde (ilişkiyi başlatma, ilişkiyi sürdürme ve grupla iş birliği yapma becerileri) etkili olduğu bulunmuştur.

2.2.2 Ülkemizde Sosyal Beceri Öğretiminde Drama Yönteminin Kullanıldığı Araştırmalar

Kaf (1999), hayat bilgisi dersinde bazı sosyal becerilerin kazandırılmasında yaratıcı drama yönteminin etkisini incelediği çalışmasında iki kontrol grubu ve bir deney grubuna yer vermiştir. Ön test son test kontrol gruplu deneme modeli kullanılmıştır. Araştırma sonucunda selam verme sosyal becerisinin kazandırılmasında yaratıcı drama yöntemi geleneksel yöntemle göre etkili bulunmuştur. Paylaşma-iş birliği sosyal becerisinin kazandırılmasında da yaratıcı drama yöntemi geleneksel yöntemle göre etkili bulunmuştur. Çevreyi koruma sosyal becerisi kazandırılmasında da yaratıcı drama yöntemi geleneksel yöntemle göre etkili bulunmuştur.

Kocayörük (2000), ilköğretim öğrencilerinin sosyal becerilerini geliştirmede dramanın etkisini incelemiştir. Bunun için ilköğretim okulu 6., 7., 8. sınıf öğrencilerinden oluşan deney ve kontrol grubuna ön test uygulamış daha sonra

deney grubundaki öğrencileri iki hafta süren drama etkinlikleri ile temel sosyal becerileri öğretmiştir. Eğitim programının bitiminden bir hafta sonra deney ve kontrol grubuna son test uygulanmıştır. Ön test ve son test verilerinin istatistiksel analizi sonrasında drama ile yapılan eğitim programının öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin gelişmesinde etkili olduğu bulunmuştur.

Metin (1999), okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal-duygusal gelişimlerine dramanın etkisini incelemiştir. Marmara Gelişim Envanterinin sosyal duygusal gelişim alt boyutlarındaki gelişim basamaklarına drama etkinlikleri 9 hafta boyunca katılımcılara uygulanmıştır. Araştırmada Kişisel Bilgiler Formu ve Marmara Gelişim Envanteri ile toplanan verileri frekans, yüzde ve t-testi ile analiz edilmiştir. Buna göre, drama çalışmalarının 5-6 yaş grubunun tümünde sosyal-duygusal gelişime 0.01 düzeyinde katkı sağladığı bulunmuştur. 5-6 yaş grubunda drama çalışmalarının, bilgisayar kullanan, cinsiyet, farklı kardeş sayısına sahip olma, kardeşler arasında farklı sırada olma, kendisine ait odası olup-olmama, günde ortalama TV seyretme süresi farklı olma, ciddi bir sağlık sorunu olup ve olmama, arkadaş sayısı az veya çok olma, evlerinde iş bölümüne ortak olup olmama alt gruplarında drama çalışmalarına katılan çocukların katılmayan çocuklara göre sosyal-duygusal gelişime 0.01 düzeyinde katkı sağladığı bulunmuştur.

Uysal (1996), anaokuluna giden beş-altı yaş grubu çocuklarda yaratıcı drama çalışmalarının sosyal gelişim alanlarına etkisini araştırmıştır. Kırk sekiz öğrenciden oluşan deney ve kontrol grubuna uygulama öncesinde ön test uygulamıştır. Deney grubuna on iki haftalık yaratıcı drama programına tabi tutmuş ve uygulama bitiminde her iki gruba son testi tekrar vermiştir. Ön test ve son testin verileri istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Bu analiz sonucunda deney grubunda yer alan çocukların sosyal gelişim alanlarında olumlu yönde bir artış tespit edilmiştir.

İpek (1998), zihinsel engelli çocukların sosyal gelişimleri üzerinde eğitimde dramanın etkisi olup olmadığını incelediği araştırmasında, örneklem grubunu oluşturan 2-3 yaş düzeyindeki sosyal becerilerine ait ön test ve son test arasında

kendine yön verme ve kendini yönetme ile genel-kendini idame ettirme becerilerinde anlamsız, diğer sosyal becerilerde anlamlı bulunmuştur. 3-4 yaş düzeyindeki sosyal becerilerine ait ön test son test arasında kendine yön verme ve kendini yönetme ile genel-kendini idame ettirme becerilerinde anlamsız, kendi kendine giyinebilme, meşguliyet, sosyalleşme, iletişim ve iletişim becerileri için anlamlı bulunmuştur. 4-5 yaş düzeyindeki sosyal becerilerine ait ön test ve son test arasında anlamlı fark bulunmuştur. 5-6 yaş düzeyindeki sosyal becerilerine ait ön test ve son test arasında genel-kendini idame ettirme becerilerinde anlamsız diğerlerinde anlamlı fark bulunmuştur.

Ülkemizde zihin engelli öğrencilere sosyal beceri öğretiminde drama yönteminin kullanıldığı sadece bir araştırmaya rastlanmıştır. Bu yüzden bu araştırmada zihin engelli öğrencilere yönelik drama yöntemi ile hazırlanmış sosyal beceri öğretim programının etkililiği incelenmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde; araştırma modeli, denekler ve seçimi, veri toplama aracı, deney süreci, verilerin analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1 Araştırma Modeli

Bu araştırma, yarı deneysel yöntemlerden ön test - son test modeline göre desenlenmiştir.

Tek grup ön test-son test modelinde, random yöntemi ile seçilmiş bir gruba bağımsız değişken uygulanmaktadır. Uygulamadan önce ön test ve uygulamadan sonra son test yapılarak bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerinde etkili olup olmadığı incelenmektedir (Karasar, 2004).

Değişkenler neden sonuç ilişkisi içerisinde bağımlı ve bağımsız değişkenler diye ikiye ayrılmaktadır. Bağımlı değişken, araştırmacının manipule edemediği bağımsız değişkene bağlı olarak ortaya çıkan ve araştırmanın sonucu durumunda olan değişkendir. Bağımsız değişken ise, araştırmacının manipule edebildiği, ilgisini yoğunlaştırdığı nicel yada nitel olabilen bir değişkendir (Büyüköztürk, 2002).

Bu araştırmanın bağımsız değişkeni, drama yöntemine göre hazırlanmış sosyal beceri öğretim programı, bağımlı değişkeni ise zihin engelli öğrencilerin

sosyal becerileri öğrenme düzeyleridir. Böylece drama yöntemiyle hazırlanmış olan sosyal beceri öğretim programının, öğrencilerin sosyal becerileri öğrenme düzeylerini etkileyip etkilemediği belirlenmek istenmiştir. Bu nedenle deney grubu belirlenmiş ve bu gruba, drama yöntemiyle hazırlanmış sosyal beceri öğretim programı uygulanmıştır. Deney grubunda yer alan öğrenciler çalışma öncesinde ve sonrasında “Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (7–11 yaş)” kullanılarak öğretmenler tarafından değerlendirilmiştir.

3.2. Denekler ve Seçimi

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan denekleri seçmek için iki ölçüt belirlenmiştir. Bunlardan biri, drama yöntemine dayalı olarak yapılacak öğretim için ön koşul özelliği taşıyan becerileri (büyük-küçük kaslarını kullanabilme, iki-üç kelimelik yönergeleri anlama ve yerine getirmeleri, yaşlıları ile iş birliği içinde olma, kurallı oyunlar oynama ve taklit etme) yerine getirmeleridir. Diğeri ise, Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği'ne (7 – 11 yaş) göre sosyal becerileri uygun olarak yerine getirememeleridir.

Bolu ili merkez ilçesinde zihin engelli çocukların devam ettiği ilköğretim birinci kademedede üç, ilköğretim ikinci kademedede ise iki olmak üzere toplam beş sınıf bulunmaktadır. Bunlardan üçü Karaçayır İlköğretim Okulunda, ikisi de Cumhuriyet İlköğretim Okulundadır.

Araştırma grubunu oluşturmak için, beş sınıfın öğretmenleri ile görüşülüp drama öğretimi için ön koşul becerilerini sağlayan ilköğretim ikinci kademedede iki sınıf tespit edilmiştir. Bu sınıflardan biri Cumhuriyet İlköğretim Okulunun, diğeri de Karaçayır İlköğretim Okulunun özel sınıfıdır. Bu sınıflardan biri random yöntemi ile deney grubu olarak belirlenmiştir.

Araştırma, bir eğitim kurumuna devam eden zihin engelli öğrencilerle yapıldığından, öğretilecek olan hedef sosyal becerilere yönelik eğitim almıyor olmalarına dikkat edilmiştir. Bunu sağlamak için, sınıf öğretmeni ve ailelerle konuşularak bu becerilere ilişkin her hangi bir eğitim vermemeleri istenmiştir.

Tablo 1- Uygulamaya Katılan Zihin Engelli Öğrencilerin Cinsiyetlere Göre Dağılımı

CİNSİYET	DENEY GRUBU	
	N	%
KIZ	5	62,5
ERKEK	3	37,5
TOPLAM	8	100

Tablo 1’de görüldüğü gibi; araştırma grubu deney grubu olmak üzere 5 kız, 3 erkek toplam 8 kişiden oluşmaktadır.

Deney Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Özellikleri;

Deneklerin hepsi, Rehberlik Araştırma Merkezi tarafından eğitilebilir düzeyde zihin engeli tanısı almış ve bu tanıya göre okula yerleştirilmiş öğrenciler olup öğrencilere ilişkin bireysel özellikler verilirken isimleri gizli tutularak kod isim kullanılmıştır.

Birinci Öğrenciye İlişkin Bilgiler: Cansu 11 yaşındadır. Karaçayır İlköğretim Okulu özel eğitim sınıfına devam etmektedir. Hastane raporuna göre Down Sendromu tanısı almıştır. Yapılan gözlem sonuçlarına göre, basit yönergeleri (iki-üç kelimelik) anlamakta, kendini ve isteklerini iki bazen de üç kelime ile ifade etmekte ve psiko-motor faaliyetlerini yerine getirmektedir. Yaşlıları ile işbirliği içinde olup, kurallı oyunlar oynama ve taklit edebilme yeteneğine sahiptir.

İkinci öğrenciye ilişkin bilgiler: Esra 12 yaşındadır. Karaçayır İlköğretim Okulu özel eğitim sınıfına devam etmektedir. Yapılan gözlem sonuçlarına göre, dört kelimelik yönergeleri anlamakta, kendini ve isteklerini üç kelimelik cümlelerle ifade etmekte ve psiko-motor faaliyetlerini yerine getirmekte zorlanmaktadır. Yaşlıları ile işbirliği içinde olup, kurallı oyunlar oynama ve taklit edebilme yeteneğine sahiptir.

Üçüncü Öğrenciye İlişkin Bilgiler: Nalan 13 yaşındadır. Karaçayır İlköğretim Okulu özel eğitim sınıfına devam etmektedir. Rehberlik ve araştırma merkezi tarafından uygulanan testlere ve yapılan gözlem sonuçlarına göre zihin engeli tanısı almıştır. Yapılan gözlem sonuçlarına göre, dört-beş kelimelik yönergeleri anlamakta, kendini ve isteklerini dört-beş kelimedenden oluşan cümlelerle ifade etmekte ve psiko-motor faaliyetlerini yerine getirmektedir. Yaşlıları ile işbirliği içinde olup, kurallı oyunlar oynama ve taklit edebilme yeteneğine sahiptir.

Dördüncü öğrenciye ilişkin bilgiler: İsa 12 yaşındadır. Karaçayır ilköğretim okulu özel eğitim sınıfına devam etmektedir. Yapılan gözlem sonuçlarına göre, iki-üç kelimelik yönergeleri anlamakta, kendini ve isteklerini iki-üç kelimelik cümlelerle ifade etmekte ve psiko-motor faaliyetlerini yerine getirmektedir. Yaşlıları ile işbirliği içinde olup, kurallı oyunlar oynama ve taklit edebilme yeteneğine sahiptir.

Beşinci öğrenciye ilişkin bilgiler: Cansel 12 yaşındadır. Karaçayır İlköğretim Okulu özel eğitim sınıfına devam etmektedir. Yapılan gözlem sonuçlarına göre, dört kelimelik yönergeleri anlamakta, kendini ve isteklerini iki-üç kelimelik cümlelerle ifade etmekte ve psiko-motor faaliyetlerini yerine getirmektedir. Yaşlıları

ile işbirliği içinde olup, kurallı oyunlar oynama ve taklit edebilme yeteneğine sahiptir.

Altıncı öğrenciye ilişkin bilgiler: Ali 13 yaşındadır. Karaçayır İlköğretim Okulu özel eğitim sınıfına devam etmektedir. Yapılan gözlem sonuçlarına göre, dört kelimelik yönergeleri anlamakta, kendini ve isteklerini üç-dört kelimelik cümlelerle ifade etmekte ve psiko-motor faaliyetlerini yerine getirmektedir. Yaşlıları ile işbirliği içinde olup, kurallı oyunlar oynama ve taklit edebilme yeteneğine sahiptir.

Yedinci öğrenciye ilişkin bilgiler: Ümit 13 yaşındadır. Karaçayır İlköğretim Okulu özel eğitim sınıfına devam etmektedir. Yapılan gözlem sonuçlarına göre, dört kelimelik yönergeleri anlamakta, kendini ve isteklerini dört kelimelik cümlelerle ifade etmekte ve psiko-motor faaliyetlerini yerine getirmektedir. Yaşlıları ile işbirliği içinde olup, kurallı oyunlar oynama ve taklit edebilme yeteneğine sahiptir.

Sekizinci öğrenciye ilişkin bilgiler: Emel 12 yaşındadır. Karaçayır İlköğretim Okulu özel eğitim sınıfına devam etmektedir. Yapılan gözlem sonuçlarına göre, psiko-motor faaliyetlerini yerine getirmekte, iki-üç kelimelik yönergeleri anlamakta, kendini ve isteklerini iki kelimelik cümlelerle ifade etmekte fakat anlaşılabilirlik problemi yaşamaktadır. Yaşlıları ile işbirliği içinde olup, kurallı oyunlar oynama ve taklit edebilme yeteneğine sahiptir.

3.3 Veri Toplama Araçları

Araştırmada verileri toplamak için “Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (7-11 yaş)” kullanılmıştır.

3.3.1. Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği

Deney grubundaki zihin engelli öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinde değişiklik meydana gelip gelmediğini belirlemek amacıyla Akçamete ve Avcıoğlu (1999), tarafından geliştirilen “Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (7-11 yaş)” kullanılmıştır.

Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (7- 11 yaş), sosyal etkileşimi artırmak için iletişim yetersizliklerine yardım etmede önemli olan becerileri ölçmeyi amaçlamaktadır. Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği, 7-11 yaşlarındaki çocukların sahip olmaları gereken sosyal becerileri içermektedir. Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (7 – 11 yaş), sosyal beceriye yönelik on iki sosyal beceri grubundan oluşmaktadır. Bunlar; temel beceriler, temel konuşma becerileri, ileri konuşma becerileri, ilişkiyi başlatma becerileri, ilişkiyi sürdürme becerileri, grupla iş yapma becerileri, duygusal beceriler, kendini kontrol etme becerileri, saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri, sonuçları kabul etme becerileri, yönerge verme becerileri ve bilişsel becerilerdir.

Temel Beceriler: Bu grup 13 alt beceriden oluşmaktadır. Bunlar; çevresinde gelişen olayları gözlemleme, konuşurken sözel anlatımının anlamını pekiştirmek ve tamamlamak için mimikler kullanma, konuşurken sözel anlatımının anlamını pekiştirmek ve tamamlamak için jestler kullanma, birlikte olduğu insanlara karşı hissettiği duygulara göre arasındaki mesafeyi ayarlama, başkalarıyla ilişkilerinde karşısındakine duygularını aktarmak için bedensel teması kullanma, içinde bulunduğu ortama göre beden duruşu sergileme, başkalarıyla etkileşim halindeyken göz kontağı kurma, daha önce neler söylediği sorulduğunda tekrar söyleme, kıyafet temizliğine dikkat etme, başkaları konuşurken konuşmanın içeriğine uygun geri bildirimde bulunma, eşyalarını başkalarıyla paylaşma, başkalarıyla gerektiğinde işbirliği yapma, başkaları konuşurken dinleme becerilerini içermektedir.

Temel Konuşma Becerileri: Bu grup dört alt beceriden oluşmaktadır. Bunlar; konuşmayı başlatma, konuşmayı sürdürme, konuşmayı bitirme, konuşmayı bitirdikten sonra yeniden başlatma becerileridir.

İleri Konuşma Becerileri: Bu grup beş alt beceriden oluşmaktadır. Bunlar; konuşmak için başkalarının konuşmasını tamamlamasını bekleme, konuşmasını konuşmanın içeriğine uygun olmayan duraklamalar yapmadan sürdürme, konuşurken başkaları tarafından anlaşılabilmek için konuşma hızını ayarlama, konuşurken konuşmada yer alan duygu ve düşüncelerin anlamına ışık tutan vurgulamalarda bulunma, konuşurken içinde bulunduğu ortama göre ses tonunu ayarlama becerilerini içermektedir.

İlişkiyi Başlatma Becerileri: Bu grup beş alt beceriden oluşmaktadır. Bunlar; ilk tanıştığı kişilere kendisini tanıtmak, tanıdığı kişileri başkalarına tanıstırma, tanıdığı kişilerle karşılaşınca gülümseme, tanıdığı kişilerle karşılaşınca selam verme, kendisinden farklı olan arkadaşlarıyla birlikte olma becerilerini içermektedir.

İlişkiyi Sürdürme Becerileri: Bu grup altı alt beceriden oluşmaktadır. Bunlar; gereksinim duyduğunda başkalarından yardım isteme, yardıma gereksinimi olan kişiler yardım istemediğinde onlara yardım etmeyi teklif etme, gereksinim duyduğunda izin isteme, kendisine yardım edildiğinde teşekkür etme, birisine zarar verince özür dileme, bir şey istediğinde lütfen sözcüğünü kullanma becerilerinden oluşmaktadır.

Grupla İş Yapma Becerileri: Bu grup yedi alt beceriyi içermektedir. Bunlar; bir gruba katılmak için grup üyelerinden izin alma, grup faaliyetlerine katılma, grupta iş bölümüne uyma, grupta sorumluluğunu yerine getirme, sınıf arkadaşlarına oyun oynamayı teklif etme, oynanmakta olan oyuna katılmayı teklif etme, arkadaşlarına yeni oyunlar oynamayı teklif etme becerilerini içermektedir.

Duygusal Beceriler: Bu grup altı alt beceriyi içermektedir. Bunlar; başkalarıyla ilgili olumsuz duygularını ifade etme, başkalarıyla ilgili olumlu

duygularını ifade etme, başkalarının kendisine karşı neler hissettiğini ifade etme, gerektiğinde kendisi ile ilgili olumlu ifadeler kullanma, arkadaşları bir iş başardığında onlara övücü sözler söyleme, başkalarından farklı olan düşüncelerini söyleme becerilerini içermektedir.

Kendini Kontrol Etme Becerileri: Bu grup altı alt beceriyi içermektedir. Bunlar; karşısındakinin duygu durumuna göre uygun tepki verme, aşırı sevinç-üzüntü-öfke-korku gibi duygularını uygun şekilde ifade etme, öfkesini başkalarına zarar vermeden ortaya koyma, başkalarını rahatsız etmekten kaçınma, başkalarıyla arasında olan farklılıkları konuşarak çözme, başkalarıyla olan problemlerini kavga etmeden çözme becerilerini içermektedir.

Saldırgan Davranışlarla Başa Çıkma Becerileri: Bu grup dört alt beceriyi içermektedir. Bunlar; kendisinden istemediği bir şeyi yapması istendiğinde hayır deme, kendisine yapılmasını istemediği bir davranış olduğunda karşısındakine söyleme, suçlamalar karşısında kendini savunma, kendisiyle alay edildiğinde duymazlıktan gelme becerilerini içermektedir.

Sonuçları Kabul Etme Becerileri: Bu grup üç alt beceriden oluşmaktadır. Bunlar; kurallara uymadığında ortaya çıkan sonuçları kabul etme, başarısız olduğunda bu durumu sakince karşılama, uygun olmayan davranışlar sergilediğinde ortaya çıkan sonuçları kabul etme becerilerini içermektedir.

Yönerge Verme Becerileri: Bu grup beş alt beceriden oluşmaktadır. Bunlar; gerektiğinde soru sorma, kendisine soru sorulduğunda cevap verme, gerektiğinde başkalarına sözel yönerge verme, gerektiğinde başkalarınca verilen sözel yönergelere uyma becerilerini içermektedir.

Bilişsel Beceriler: Bu grup altı alt beceriden oluşmaktadır. Bunlar; içinde bulunduğu sosyal ortama uygun davranışlar gösterme, kendi yaptıklarını objektif olarak gözden geçirerek değerlendirme, kendi kendine herhangi bir konu ile ilgili araştırma yapıp onun hakkında bilgi edinme, başkalarını ikna edinceye kadar haklı

olduğu bir konuyu savunma, bir problemin çözümü için alternatifler üretme, bir problemi çözme becerilerini içermektedir.

Sosyal becerileri değerlendirme ölçeği beşli dereceleme ölçeği biçiminde olup aşağıdaki seçenekleri içermektedir;

1. Her zaman yapar.
2. Çok sık yapar.
3. Genellikle yapar.
4. Çok az yapar.
5. Hiçbir zaman yapmaz.

Maddeler puanlanırken, her zaman yapar (5), çok sık yapar (4), genellikle yapar (3), çok az yapar (2), Hiçbir zaman yapmaz (1), boş bırakılan maddeler ise (0) olarak puanlanmıştır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 345, en düşük puan ise 69' dur.

Akçamete ve Avcıoğlu(1999) tarafından geliştirilen sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinin geçerlilik ve güvenirlik çalışması yapılmıştır. Ölçeğin geçerliliği iki yolla test edilmiştir. Bunlardan birincisinde uzman görüşü alınmıştır. İkinci olarak da, kapsam ve ölçeğin genel özellikleri ile ilgili olarak testin kaç faktörden oluştuğunu anlamak amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi yolu ile ölçeğin yapı geçerliliği test edilmiştir. Faktör analizinde temel bileşenler analizi (principal component anlysis) yöntemi kullanılmıştır. Analiz ile gözlenen faktörleri ayrıştırarak, birbirinden olabildiğince bağımsız faktörlere ulaşabilmek amacıyla faktör analizi uygulamasına Varimax kullanılarak devam edilmiştir. Tekrarlanan rotasyonlar sonucunda ölçekteki maddeler 13 faktörde toplanmıştır. Ölçekte faktör analizi yapılmadan önceki soru sayısı 80 iken faktör analizi sonucunda 69 maddeye düşmüştür. Bu matrixdeki değerlere bakılarak .40 ve üzeri maddeler seçilmiştir. Birden fazla grup içerisinde yer alan ve üçlü gruplarda yer alan soru maddelerine ölçekte yer verilmemiştir.

Ölçeğin güvenirliği, Cronbach Alfa katsayısı hesaplanarak test edilmiştir. Ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı ile hesaplanan güvenirlik katsayısı $r = 0.97$ bulunmuştur. Bu katsayı ölçeğin bütününe ilişkin bulunan katsayıdır.

Öğretmenler okul ortamında öğrencileri en iyi tanıyan kişilerdir. Bu yüzden araştırmada random yöntemi ile belirlenen deney grubunun sınıf öğretmenine, Akçamete ve Avcıoğlu (1999), tarafından geliştirilen Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (7-11 yaş) verilmiş ve sınıflarında bulunan her öğrenciyi bu listede yer alan sosyal beceriler açısından belirlenen kriterlere göre değerlendirmeleri istenmiştir.

3.4. Deney Süreci

3.4.1. Öğretim Programının Hazırlanması

Öğretim programının geliştirilmesinde drama yöntemi kullanılmıştır. Drama yönteminin en önemli özelliği, öğrencilerin küçük gruplarla, ortak hedeflere yönelik olayları, durumları, objeleri ve nesneleri canlandırmalarıdır.

Bu çalışmada sosyal becerilerin öğretiminde drama yöntemi doğrultusunda hazırlanmış sosyal beceri öğretim programı kullanılmıştır. Drama gruplarında; eylem, olay, duygu, öykü, şiir, canlı ve cansız varlıklar, çeşitli roller; sözlü ya da sözsüz, kendiliğinden davranışlarla ve taklit yoluyla canlandırılır (Önder, 1999). Drama yönteminde takip edilen dört aşama vardır. Bu aşamalar; ısınma, kaynaştırma, uygulama, değerlendirme şeklindedir (Gönen ve Dalkılıç, 2002).

Isınma: drama çalışmalarında ilk olarak yer verilen aşamadır (Üstündağ, 1998). Bedenin ve duyguların harekete geçirilmesidir. Bireyin kendisiyle iletişim

kurduğu, kaslarını, organlarını, bedenini tanıma, bedenini ritmik hareket ettirebilme ve kendini bedensel olarak keşfetme aşamasıdır. Isınma çalışmaları liderin komutlarıyla yönlendirilerek yapılır (Morgöl, 1999; Üstündağ, 1998).

Kaynaştırma: ısınma çalışmalarının bir parçasıdır. Bu çalışmalar sırasında kurulan iletişim giderek etkileşime dönüşür. Çocukta ve grupta güven duygusunu geliştirir (<http://www.autism-tr.org/drama.htm>).

Uygulamalar: gruplar, liderin verdiği temayı veya grupla belirlenen konuyu önce aralarında konuşurlar ve oyuna dönüştürürler. Önerilerin alınması, oyun türünün belirlenmesi, rollerin paylaşılması ve canlandırma için 10-15 dakikalık bir süre verilir. Gruplar kendi oyunlarını tüm grubun önünde sunarlar (Morgöl, 1999).

Değerlendirme: çalışmanın bütün süreçleri değerlendirilir (Öztürk, 2001). Drama çalışmalarının vazgeçilmez parçasıdır (Üstündağ, 1998).

Zihin engelli öğrencilerle drama etkinlikleri yaparken dikkat edilmesi gereken önemli noktaları Gönen (2001), şöyle ifade etmektedir:

- Zihinsel öğrenme yetersizliği olan çocuklarda görsel ve işitsel algıyı geliştirici uyarıcılara sıklıkla yer verilmeli,
- Ses ve hareket kullanılarak yapılan iletişim duyguların ifadesini kolaylaştırmalı,
- Ödül ve teşviğe normal bireylerden daha çok yer verilmelidir.

Bayhan (2002) ise, bunlara şu esasları da eklemektedir;

- Çocukların gelişim düzeyleri iyi bilinmeli,
- Çocukları kontrol etme açısından grup çok büyük olmamalı,
- Kullanılan müzik ve materyaller çocuğun ilgi ve merakını uyanık tutmalı ve çocuğu güdülemeli,
- Yaptığı işi anlaması ve kavramasına yardımcı olmalı,
- Süre 20-30 dakika. arasında olmalı,

- Drama yapılan ortam düzenlemeli, çocukların uygulamayı rahat edebilecekleri çevrede yapmaları sağlanmalı,
- Birbirleri ile iletişim sağlayacakları ortamlar yaratabilmeli,
- Drama sırasında karar verme, kendi fikrini ve isteğini belirtme fırsatı yaratmalı ve bunun için çocuğu cesaretlendirmelidir (Bayhan, 2002).

Yukarıdaki önemli esaslar dikkate alınarak, sosyal becerileri değerlendirme ölçeğindeki becerileri kapsayan 69 ayrı etkinlik hazırlanmıştır. Etkinliklerin yazılmasında, alan yazında yer alan sosyal beceri öğretim programları ve etkinlikler incelenmiştir (Avcıoğlu, 2001; Çifçi, 2001; Gönen ve diğerleri, 1998; Gönen ve Dalkılıç, 2002; Gözün, 2003; İpek, 1999; Kaf, 1999; Kocayörük, 2000; Öztürk, 2001; Sazak, 2003). Her bir becerinin öğretiminde kullanılan etkinlikler araştırmacı tarafından drama basamakları ve zihin engelli öğrencilerin akademik ve dil düzeyleri dikkate alınarak hazırlanmıştır. Hazırlanan bu etkinliklerin çocukların düzeylerine ve drama tekniğine uygun olup olmadığını belirlemek için alan uzmanı olan kişilerin görüşlerine başvurulmuştur.

Drama yöntemiyle hazırlanmış sosyal beceri öğretim programında konuya uygun olarak seçilmiş oyuncaklar, kağıttan yapılmış maketler, labutlar, marakaslar, ses kayıt cihazı, kaset, kuklalar, teyp, tef, davul... gibi müzik enstrümanları ayrıca görüntüyü kaydetmek için video kamera ve fotoğraf makinesi kullanılmıştır.

3.4.2. Öğretim Programının Uygulanması Süreci:

Deney grubundaki denekler, Bolu ili Rehberlik Araştırma Merkezinin oyun odasında, önceden hazırlanmış program dahilinde, hafta içi her gün 30-35 dk. süren öğretim oturumlarına katılmışlardır. Öğretim oturumları toplam 14 hafta sürmüştür. Uygulamaların bitiminden hemen sonra deney grubu sınıf öğretmenine Sosyal

Becerileri Değerlendirme Ölçeği (7-11 yaş) dağıtılarak ölçeği doldurmaları istenmiştir (Ek-1).

3.5. Verilerin Analizi:

Yarı deneysel çalışmalarda ilişkili örneklemeler için t-testi kullanılabilmektedir. T-Testi (Paired Samples t-Test), ilişkili örneklemeler için aynı deneklerin ölçümleri söz konusu olduğunda gruplar arasında farklılığın olup olmadığını belirlemek amacıyla kullanılmaktadır (Büyüköztürk, 2002). Bu çalışmada öğretim oturumları öncesinde ve sonrasında deneklerin sosyal beceri gruplarına göre, sosyal beceri düzeylerindeki farklılığı belirlemek amacıyla ilişkili örneklemeler için t-testi kullanılmıştır.

Araştırmada elde edilen verilerin analizi bilgisayarda SPSS 10 istatistik programı ile yapılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde, drama yöntemi ile hazırlanmış sosyal beceri öğretim programının zihin engelli öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri üzerinde etkililiği ile ilgili bulgular yer almaktadır.

1. Deney Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Temel Beceriler Açısından Ön Test ve Son Test Ortalama Puanlarının t-Testi Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Deney grubundaki öğrencilerin sosyal becerileri değerlendirme ölçeğindeki temel becerilere ilişkin ön test ve son test puanlarının ortalama ve standart sapma değerleri ile t-testi sonuçları Tablo 2’ de yer almaktadır.

Tablo 2- Deney Grubundaki Öğrencilerin Temel Becerilere Yönelik Ön Test ve Son Test Ortalama Puanlarının t-Testi Sonuçları

GRUPLAR	ÖLÇÜM	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
DENEY	Ön test	8	38.1250	4.4541	7	-5.040	.001
	Son test	8	45.6250	7.3083			

Tablo 2 incelendiğinde, deney grubunda yer alan öğrencilerin uygulama süreci öncesindeki ön test puanlarının ortalaması $X = 38.1250$ iken uygulama süreci sonrasındaki son test puanı ortalaması $X = 45.6250$ ’ dir. Deney grubundaki zihin engeli olan öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinde [$t = -5.040$, $p < 0.01$] .001 düzeyinde anlamlı bir artış olduğu bulunmuştur. Bu sonuca dayanarak, deney grubuna uygulanan temel becerilerini geliştirmeye yönelik öğretim oturumlarının etkili olduğu söylenebilir.

2. Deney Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Temel Konuşma Becerileri Açısından Ön Test ve Son Test Ortalama Puanlarının t-Testi Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Deney grubundaki öğrencilerin sosyal becerileri değerlendirme ölçeğindeki temel konuşma becerilerine ilişkin ön test ve son test puanlarının ortalama ve standart sapma değerleri ile t-testi sonuçları Tablo 3’ te yer almaktadır.

Tablo 3- Deney Grubundaki Öğrencilerin Temel Konuşma Becerilerine Yönelik Ön Test ve Son Test Ortalama Puanlarının t-Testi Sonuçları

GRUPLAR	ÖLÇÜM	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
DENEY	Ön test	8	11.5000	2.2677	7	-3.309	.013
	Son test	8	15.8750	4.9117			

Tablo 3 incelendiğinde, deney grubunda yer alan öğrencilerin uygulama süreci öncesindeki temel konuşma becerilerine ilişkin ön test puanlarının ortalaması $X = 11.5000$ iken uygulama süreci sonrasındaki son test puanı ortalaması $X = 15.8750$ ’ dir. Deney grubundaki zihin engeli olan öğrencilerin temel konuşma beceri düzeylerinde $[t = -3.309, p < 0.01]$.01 düzeyinde anlamlı bir artış olduğu bulunmuştur. Bu sonuca dayanarak, deney grubuna uygulanan temel konuşma becerilerini geliştirmeye yönelik öğretim oturumlarının etkili olduğu söylenebilir.

3. Deney Grubunda Yer Alan Öğrencilerin İleri Konuşma Becerileri Ön Test ve Son Test Ortalama Puanlarının t-Testi Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Deney grubundaki öğrencilerin sosyal becerileri değerlendirme ölçeğindeki ileri konuşma becerilerine ilişkin ön test ve son test puanlarının ortalama ve standart sapma değerleri ile t-testi sonuçları Tablo 4’ te yer almaktadır.

Tablo 4-Deney Grubundaki Öğrencilerin İleri Konuşma Becerilerine Yönelik Ön Test ve Son Test Ortalama Puanlarının t-Testi Sonuçları

GRUPLAR	ÖLÇÜM	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	P
DENEY	Ön test	8	12.5000	2.00000	7	-4.621	.002
	Son test	8	15.8750	3.39905			

Tablo 4 incelendiğinde, deney grubunda yer alan öğrencilerin uygulama süreci öncesindeki ön test puanlarının ortalaması $X = 12.5000$ iken uygulama süreci

sonrasındaki son test puanı ortalaması $X = 15.8750$ ’ dir. Deney grubundaki zihin engeli olan öğrencilerin ileri konuşma beceri düzeylerinde $[t = -4.621, p < 0.01]$.01 düzeyinde anlamlı bir artış olduğu bulunmuştur. Bu sonuca dayanarak, deney grubuna uygulanan ileri konuşma becerilerini geliştirmeye yönelik öğretim oturumlarının etkili olduğu söylenebilir.

4. Deney Grubunda Yer Alan Öğrencilerin İlişkiyi Başlatma Becerileri Açısından Ön Test ve Son Test Ortalama Puanlarının t-Testi Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Deney grubundaki öğrencilerin sosyal becerileri değerlendirme ölçeğindeki ilişkiyi başlatma becerilerine ilişkin ön test ve son test puanlarının ortalama ve standart sapma değerleri ile t-testi sonuçları Tablo 5’ de yer almaktadır.

Tablo 5-Deney Grubundaki Öğrencilerin İlişkiyi Başlatma Becerilerine Yönelik Ön Test ve Son Test Ortalama Puanlarının t-Testi Sonuçları

GRUPLAR	ÖLÇÜM	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
DENEY	Ön test	8	14.1250	2.0310	7	-7.530	.000
	Son test	8	18.6250	2.8754			

Tablo 5 incelendiğinde, deney grubunda yer alan öğrencilerin uygulama süreci öncesindeki ilişkiyi başlatma becerilerine yönelik ön test puanlarının ortalaması $X = 14.1250$ iken uygulama süreci sonrasındaki son test puanı ortalaması

$X=18.6250$ 'dir. Deney grubundaki zihin engeli olan öğrencilerin ilişkiyi başlatma beceri düzeylerinde [$t = -7.530$, $p<0.01$] .001 düzeyinde anlamlı bir artış olduğu bulunmuştur. Bu sonuca dayanarak, deney grubuna uygulanan ilişkiyi başlatma becerilerini geliştirmeye yönelik öğretim oturumlarının etkili olduğu söylenebilir.

5. Deney Grubunda Yer Alan Öğrencilerin İlişkiyi Sürdürme Becerileri Açısından Ön Test ve Son Test Ortalama Puanlarının t-Testi Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Deney grubundaki öğrencilerin sosyal becerileri değerlendirme ölçeğindeki ilişkiyi sürdürme becerilerine ilişkin ön test ve son test puanlarının ortalama ve standart sapma değerleri ile t-testi sonuçları Tablo 6' da yer almaktadır.

Tablo 6- Deney Grubundaki Öğrencilerin İlişkiyi Sürdürme Becerilerine Yönelik Ön Test ve Son Test Ortalama Puanlarının t-Testi Sonuçları

GRUPLAR	ÖLÇÜM	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	P
DENEY	Ön test	8	15.5000	2.9277	7	-8.342	.000
	Son test	8	22.0000	2.0000			

Tablo 6 incelendiğinde, deney grubunda yer alan öğrencilerin uygulama süreci öncesindeki ilişkiyi sürdürme becerilerine ilişkin ön test puanlarının ortalaması $X= 15.5000$ iken uygulama süreci sonrasındaki son test puanı ortalaması $X= 22.0000$ ' dir. Deney grubundaki zihin engeli olan öğrencilerin ilişkiyi sürdürme

beceri düzeylerinde [$t = -8.342$, $p < 0.01$] .001 düzeyinde anlamlı bir artış olduğu bulunmuştur. Bu sonuca dayanarak, deney grubuna uygulanan ilişkiyi sürdürmeye becerilerini geliştirmeye yönelik öğretim oturumlarının etkili olduğu söylenebilir.

6. Deney Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Grupla İş Yapma Becerileri Açısından Ön Test ve Son Test Ortalama Puanlarının t-Testi Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Deney grubundaki öğrencilerin sosyal becerileri değerlendirme ölçeğindeki grupla iş yapma becerilerine ilişkin ön test ve son test puanlarının ortalama ve standart sapma değerleri ile t-testi sonuçları Tablo 7’ de yer almaktadır.

Tablo 7-Deney Grubundaki Öğrencilerin Grupla İş Yapma Becerilerine Yönelik Ön Test ve Son Test Ortalama Puanlarının t-Testi Sonuçları

GRUPLAR	ÖLÇÜM	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
DENEY	Ön test	8	16.7500	4.7734	7	-3.166	.016
	Son test	8	23.2500	5.5997			

Tablo 7 incelendiğinde, deney grubunda yer alan öğrencilerin uygulama süreci öncesindeki grupla iş yapma becerilerine ilişkin ön test puanlarının ortalaması $X = 16.7500$ iken uygulama süreci sonrasındaki son test puanı ortalaması $X = 23.2500$ ’ dir. Deney grubundaki zihin engeli olan öğrencilerin grupla iş yapma beceri düzeylerinde [$t = -3.166$, $p < 0.01$] .01 düzeyinde anlamlı bir artış olduğu

bulunmuştur. Bu sonuca dayanarak, deney grubuna uygulanan grupla iş yapma becerilerini geliştirmeye yönelik öğretim oturumlarının etkili olduğu söylenebilir.

7. Deney Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Duygusal Beceriler Açısından Ön Test ve Son Test Ortalama Puanlarının t-Testi Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Deney grubundaki öğrencilerin sosyal becerileri değerlendirme ölçeğindeki duygusal becerilere ilişkin ön test ve son test puanlarının ortalama ve standart sapma değerleri ile t-testi sonuçları Tablo 8’ de yer almaktadır.

Tablo 8- Deney Grubundaki Öğrencilerin Duygusal Becerilerine Yönelik Ön Test ve Son Test Ortalama Puanlarının t-Testi Sonuçları

GRUPLAR	ÖLÇÜM	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
DENEY	Ön test	8	14.1250	4.7641	7	-4.529	.003
	Son test	8	21.3750	5.6553			

Tablo 8 incelendiğinde, deney grubunda yer alan öğrencilerin uygulama süreci öncesindeki duygusal becerilerine ilişkin ön test puanlarının ortalaması $X=14.1250$ iken uygulama süreci sonrasındaki son test puanı ortalaması $X= 21.3750$ ’ dir. Deney grubundaki zihin engeli olan öğrencilerin duygusal beceri düzeylerinde [$t = -4.529, p<0.01$] .01 düzeyinde anlamlı bir artış olduğu bulunmuştur. Bu sonuca dayanarak, deney grubuna duygusal becerilerini geliştirmeye yönelik uygulanan öğretim oturumlarının etkili olduğu söylenebilir.

8. Deney Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Kendini Kontrol Etme Becerileri Açısından Ön Test ve Son Test Ortalama Puanlarının t-Testi Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Deney grubundaki öğrencilerin sosyal becerileri değerlendirme ölçeğindeki kendini kontrol etme becerilerine ilişkin ön test ve son test puanlarının ortalama ve standart sapma değerleri ile t-testi sonuçları Tablo 9’ da yer almaktadır.

Tablo 9- Deney Grubundaki Öğrencilerin Kendini Kontrol Etme Becerilerine Yönelik Ön Test ve Son Test Ortalama Puanlarının t-Testi Sonuçları

GRUPLAR	ÖLÇÜM	N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
DENEY	Ön test	8	16.6250	4.3404	7	-2.977	.021
	Son test	8	21.6250	1.8468			

Tablo 9 incelendiğinde, deney grubunda yer alan öğrencilerin uygulama süreci öncesindeki kendini kontrol etme becerilerine ilişkin ön test puanlarının ortalaması $X = 16.6250$ iken uygulama süreci sonrasındaki son test puanı ortalaması $X = 21.6250$ ’ dir. Deney grubundaki zihin engeli olan öğrencilerin kendini kontrol etme beceri düzeylerinde [$t = -2.977$, $p < 0.01$] .05 düzeyinde anlamlı bir artış olduğu bulunmuştur. Bu sonuca dayanarak, deney grubuna uygulanan kendini kontrol etme becerilerini geliştirmeye yönelik öğretim oturumlarının etkili olduğu söylenebilir.

9. Deney Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Saldırgan Davranışlarla Başa Çıkma Becerileri Açısından Ön Test ve Son Test Ortalama Puanlarının t-Testi Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Deney grubundaki öğrencilerin sosyal becerileri değerlendirme ölçeğindeki saldırgan davranışlar başa çıkma becerilerine ilişkin ön test ve son test puanlarının ortalama ve standart sapma değerleri ile t-testi sonuçları Tablo 10’ da yer almaktadır.

Tablo 10- Deney Grubundaki Öğrencilerin Saldırgan Davranışlarla Başa Çıkma Becerilerine Yönelik Ön Test ve Son Test Ortalama Puanlarının t-Testi Sonuçları

GRUPLAR	ÖLÇÜM	N	$\bar{X}$	S	Sd	T	p
DENEY	Ön test	8	10.5000	2.9277	7	-2.837	.025
	Son test	8	13.7500	2.9155			

Tablo 10 incelendiğinde, deney grubunda yer alan öğrencilerin uygulama süreci öncesindeki ön test puanlarının ortalaması $X = 10.5000$ iken uygulama süreci sonrasındaki son test puanı ortalaması $X = 13.7500$ ’ dir. Deney grubundaki zihin engeli olan öğrencilerin saldırgan davranışlarla başa çıkma beceri düzeylerinde [$t = -2.837$, $p < 0.01$] .05 düzeyinde anlamlı bir artış olduğu bulunmuştur. Bu sonuca dayanarak, deney grubuna uygulanan saldırgan davranışlarla başa çıkma becerilerini geliştirmeye yönelik öğretim oturumlarının etkili olduğu söylenebilir.

10. Deney Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Sonuçları Kabul Etme Becerileri Açısından Ön Test ve Son Test Ortalama Puanlarının t-Testi Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Deney grubundaki öğrencilerin sosyal becerileri değerlendirme ölçeğindeki sonuçları kabul etme becerilerine ilişkin ön test ve son test puanlarının ortalama ve standart sapma değerleri ile t-testi sonuçları Tablo 11’ de yer almaktadır.

Tablo 11- Deney Grubundaki Öğrencilerin Sonuçları Kabul Etme Becerilerine Yönelik Ön Test ve Son Test Ortalama Puanlarının t-Testi Sonuçları

GRUPLAR	ÖLÇÜM	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	P
DENEY	Ön test	8	7.6250	2.1339	7	-3.439	.011
	Son test	8	11.1250	2.1002			

Tablo 11 incelendiğinde, deney grubunda yer alan öğrencilerin uygulama süreci öncesindeki sonuçları kabul etme becerilerine ilişkin ön test puanlarının ortalaması $X=7.6250$ iken uygulama süreci sonrasındaki son test puanı ortalaması $X=11.1250$ ’ dir. Deney grubundaki zihin engeli olan öğrencilerin sonuçları kabul etme beceri düzeylerinde [$t = -3.439$, $p < 0.01$] .01 düzeyinde anlamlı bir artış olduğu bulunmuştur. Bu sonuca dayanarak, deney grubuna uygulanan sonuçları kabul etme becerilerini geliştirmeye yönelik öğretim oturumlarının etkili olduğu söylenebilir.

11. Deney Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Yönerge Verme Becerileri Açısından Ön Test ve Son Test Ortalama Puanlarının t-Testi Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Deney grubundaki öğrencilerin sosyal becerileri değerlendirme ölçeğindeki yönerge verme becerilerine ilişkin ön test ve son test puanlarının ortalama ve standart sapma değerleri ile t-testi sonuçları Tablo 12’ de yer almaktadır.

Tablo 12- Deney Grubundaki Öğrencilerin Yönerge Verme Becerilerine Yönelik Ön Test ve Son Test Ortalama Puanlarının t-Testi Sonuçları

GRUPLAR	ÖLÇÜM	N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
DENEY	Ön test	8	10.7500	2.8158	7	-2.547	.038
	Son test	8	14.8750	3.3991			

Tablo 12 incelendiğinde, deney grubunda yer alan öğrencilerin uygulama süreci öncesindeki yönerge verme becerilerine ilişkin ön test puanlarının ortalaması $X=10.7500$ iken uygulama süreci sonrasındaki son test puanı ortalaması $X= 14.8750$ ’ dir. Deney grubundaki zihin engeli olan öğrencilerin yönerge verme beceri düzeylerinde [$t = -2.547$, $p < 0.01$] .05 düzeyinde anlamlı bir artış olduğu bulunmuştur. Bu sonuca dayanarak, deney grubuna uygulanan yönerge verme becerilerini geliştirmeye yönelik öğretim oturumlarının etkili olduğu söylenebilir.

12. Deney Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Bilişsel Beceriler Açısından Ön Test ve Son Test Ortalama Puanlarının t-Testi Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Deney grubundaki öğrencilerin sosyal becerileri değerlendirme ölçeğindeki bilişsel becerilerine ilişkin ön test ve son test puanlarının ortalaması ve standart sapma değerleri ile t-testi sonuçları Tablo 13’ de yer almaktadır.

Tablo 13- Deney Grubundaki Öğrencilerin Bilişsel Becerilerine Yönelik Ön Test ve Son Test Ortalama Puanlarının t-Testi Sonuçları

GRUPLAR	ÖLÇÜM	N	$\bar{X}$	S	Sd	T	p
DENEY	Ön test	8	13.8750	1.8077	7	-2.366	.050
	Son test	8	17.8750	4.2573			

Tablo 13 incelendiğinde, deney grubunda yer alan öğrencilerin uygulama süreci öncesindeki bilişsel becerilere ilişkin ön test puanlarının ortalaması $X = 13.8750$ iken uygulama süreci sonrasındaki son test puanı ortalaması $X = 17.8750$ ’ dir. Deney grubundaki zihin engeli olan öğrencilerin bilişsel beceri düzeylerinde[$t = -2.366$, $p < 0.01$] .05 düzeyinde anlamlı bir artış olduğu bulunmuştur. Bu sonuca dayanarak, deney grubuna uygulanan bilişsel becerilerini geliştirmeye yönelik öğretim oturumlarının etkili olduğu söylenebilir.

13. Deney Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Ön Test ve Son Test Ortalama Puanlarının t-Testi Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Deney grubundaki zihin engeli olan öğrencilerin sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinden aldıkları ön test ve son test puanlarının ortalama ve standart sapma değerleri ile t-testi sonuçları Tablo 14’ te yer almaktadır.

Tablo 14- Deney Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Ön Test ve Son Test Ortalama Puanlarının t-Testi Sonuçları

GRUPLAR	ÖLÇÜM	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	P
DENEY	Ön test	8	182.0000	22.4944	7	-5.019	.002
	Son test	8	241.8750	39.1168			

Tablo 14 incelendiğinde, deney grubunda yer alan öğrencilerin uygulama süreci öncesindeki toplam sosyal becerilere ilişkin ön test puanlarının ortalaması $X=182.0000$ iken uygulama süreci sonrasındaki son test puanı $X= 241.8750$ ’ dir. Deney grubundaki zihin engeli öğrencilerin toplam sosyal beceri düzeylerinde anlamlı bir artış olduğu bulunmuştur [$t = -5.019$, $p<0.01$]. Bu sonuca dayanarak, deney grubuna uygulanan sosyal becerileri geliştirmeye yönelik öğretim oturumlarının .01 düzeyinde etkili olduğu söylenebilir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Bu araştırmanın amacı; drama yöntemine dayalı olarak hazırlanan sosyal beceri öğretim programının, zihin engelli öğrencilerin, temel beceriler, temel konuşma becerileri, ileri konuşma becerileri, ilişkiyi başlatma becerileri, ilişkiyi sürdürme becerileri, grupta iş yapma becerileri, duygusal beceriler, kendini kontrol etme becerileri, saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri, sonuçları kabul etme becerileri, yönerge verme becerileri ve bilişsel becerilerini geliştirmelerinde etkili olup olmadığını ortaya koymaktır.

Bu amaç doğrultusunda temel beceriler için 13, temel konuşma becerileri için 4, ileri konuşma becerileri için 5, ilişkiyi başlatma becerileri için 5, ilişkiyi sürdürme becerileri için 6, grupta iş yapma becerileri için 7, duygusal beceriler için 6, kendini kontrol etme becerileri için 6, saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri için 4, sonuçları kabul etme becerileri için 3, yönerge verme becerileri için 4, bilişsel beceriler için 6 öğretim oturumu olmak üzere toplam 69 öğretim planı hazırlanmış ve uygulanmıştır. Bu çalışma sonucu elde edilen bulgular, sosyal becerilerin öğretimine ilişkin drama yöntemiyle zihin engelli olan ve zihin engeli olmayan öğrencilerle sosyal beceri öğretimine ilişkin yapılan araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir (Beales ve Zemel, 1990; Bieber ve Schut, 1991; Colston, 1985; Jackson ve Nathaniel, 1997; Kaf, 1999; Kocayörük, 2000; Kramer ve Radey, 1997; Metin, 1999; Murray, 1994 Walsh-Bowers ve Robert, 1999) Benzer çalışmalardaki sonuçlar, zihin engelli çocuklara drama yöntemi ile hazırlanan sosyal beceri öğretim

programının etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Öğretim programının etkili olmasında, fiziksel ortamın uygun olmasının, öğrencilerin istekli olmasının, kullanılan materyallerin öğrenciler açısından ilgi çekici olmasının, drama uygulamaları sırasında kullanılan dilin grup üyelerinin alıcı dil düzeylerine uygun olmasının ve etkinliklerin grup üyelerinin seviyelerine uygun olmasının etkili olduğu düşünülmektedir.

Fiziksel ortamın uygunluğu, drama uygulamalarını gerçekleştirmeye elverişli bir oda temin edilerek sağlanmıştır. Grup üyelerinin drama etkinliklerini rahat bir ortamda gerçekleştirmelerinin drama yöntemi ile hazırlanan sosyal beceri öğretim programının amacına ulaşmasında etkili olduğunu düşündürmektedir.

Drama etkinlikleri sırasında grup üyelerinin; enerjilerini boşaltıp rol oynadıklarından dolayı keyif aldıkları, uygulamalardan sonra grup üyelerine etkinliklere katıldıkları için teşekkür edilip birkaç uygulama sonrasında grup üyelerine anahtarlık, kalem, toka... gibi pekiştireçler verildiği, drama uygulamalarına başlarken 69 uygulamadan sonra kutlama yapıp birlikte eğlenileceği sözü yinelandığı için drama etkinliklerine karşı grup üyelerinin istekli oldukları bu yüzden sosyal beceri öğretim programının etkili olduğu sanılmaktadır.

İlgi çekici materyallerin, zihin engelli grup üyelerinin motivasyon düzeylerinin artmasında ve uygulamanın amacına ulaşmasında etkili olacağı düşünüldükten sonra etkinlikler sırasında kullanılan materyallerin ilgi çekici olmasına özen gösterilmiştir. Her uygulamada kullanılacak materyaller grup üyeleri tarafından merakla beklenmiştir. Bunu da grup üyelerinin “*öğretmenim yarın derse ne getireceksiniz*” sözleri açıkça ortaya koymaktadır. Kullanılan ilgi çekici materyallerin drama uygulamalarına yönelik ilgi, isteği ve uygulama etkinliklerine yönelik motivasyonu artıracak bu yüzden de sosyal beceri öğretim programının etkililiğini sağlayacağı tahmin edilmektedir.

Uygulamalar sırasındaki yönergeler ve kullanılan dilin grup üyelerinin alıcı dil düzeylerine uygun olmasının drama etkinliklerini yönergelere uygun

gerçekleştirmelerini sağlamıştır. Yönergelere uygun drama etkinlikleri de sosyal beceri öğretim programının etkili olmasını sağlamıştır. Bayhan (1995), drama uygulamalarında seçilen hikayelerin açık, anlaşılır ve basit olmasının zihin engelli çocukların drama uygulamalarında başarılı olmaları için gerekli olduğunu ifade etmektedir. Bayhan' nın ifadesi bu araştırmadaki beklentimizi destekler niteliktedir.

Zihin engelli grup üyelerinin olayları ve olay sonunda çıkarılacak temayı kavramaları için hedef becerilerin öğretiminde karmaşık drama etkinlikleri yerine basit drama etkinliklerine yer verilmiştir. Bu yüzden drama yönteminin sosyal beceri öğretiminde etkili olduğu düşünülmektedir.

Sosyal becerilerin öğretiminde, birçok yöntem ve bu yöneme uygun olarak hazırlanmış eğitim programları kullanılmaktadır. Ancak sosyal becerilerin öğretiminde, uygun öğrenme yöntemini kullanmak, etkili ve verimli programlar geliştirmeye olanak verdiğiinden seçilecek olan yöntem çok önemlidir (Akt: Avcıoğlu, 2001). Genç (2003), eğitimin her kademesinde sosyal becerilerin öğretiminde canlandırma esasına dayalı drama yönteminin etkili olacağını ifade etmektedir. Bu araştırmada, uygulanan sosyal beceri öğretim programının etkili olmasında kullanılan drama yönteminin grup üyelerine yaşantılarında sergilemeleri gereken sosyal becerileri farkına vardırıarak canlandırma olanağı sağladığı için sosyal beceri öğretim programının etkili olduğu düşünülmektedir. Bu araştırma sonunda elde edilen bulgular Genç'in ifadesini destekler niteliktedir.

Daniels ve Roll (1998), zihin engeli bireylere davranış öğretimi ve sosyal beceri öğretiminde drama uygulamalarının etkililiğini karşılaştırmalı olarak incelemiş ve uygulamalar sonucunda sosyal beceri eğitiminin başarı oranını daha yüksek bulmuştur. Bu araştırmada da sosyal beceri öğretiminde drama yönteminin kullanılmasının araştırma sonucunun etkili olmasında rol oynadığı düşünülmektedir.

Grup üyelerine ne öğretilceğine karar vermeden önce, grup üyelerinin özelliklerinin değerlendirilmesi gerekmektedir (Avcıoğlu, 2000). Grup üyelerinin özellikleri tespit edildikten sonra sosyal beceri gelişim durumu dikkate alınarak

programda bunlara yer verilmelidir (Bacanlı, 1999). Bu araştırmada, katılımcıların sosyal beceri düzeyleri belirlendikten sonra sosyal beceri öğretim programı geliştirilmesinin programın etkili olmasında rolü olduğu sanılmaktadır.

Drama yöntemi, sosyal becerilerin gelişimi için oldukça önemlidir (Peter, 2003). Drama yönteminde katılımcılar bir olayı, bir yaşantıyı canlandırmaktadır (Aksarı, 2001). Drama yönteminde katılımcılar canlandırmayı gerçekleştirirken etkin olarak rol aldıkları için öğrenmenin daha çabuk gerçekleştiği düşünülmektedir. Bu yöntemin uygulanması sürecinde, katılımcıların uygulamadaki hedef becerileri sergiledikleri gözlemlenmiştir. Yöntemin uygulama süreci devam ederken günlük uygulama öncesinde katılımcılardan kod ismi Elif olan öğrencinin gelen bir misafire elini uzatıp “*merhaba, benim adım Elif, sizin adınız ne?*” sorusunu yöneltmek önce kendisini tanıtır, daha sonra karşı tarafın kendisini tanıtmasını istemesi katılımcıların öğrendikleri becerileri günlük hayatta kullandıklarını göstermesi yönünden önemli görülmektedir.

Bu çalışmanın sonucunda öğretmen değerlendirmesine göre; temel beceriler, temel konuşma becerileri, ileri konuşma becerileri, ilişkiyi başlatma becerileri, ilişkiyi sürdürme becerileri, grupla iş yapma becerileri, duygusal beceriler, kendini kontrol etme becerileri, saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri, sonuçları kabul etme becerileri, yönerge verme becerileri ve bilişsel beceri düzeylerinde artış olduğu görülmüştür. Bu bulgular drama yöntemine göre hazırlanan öğretim programı doğrultusunda; zihin engelli öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin artırılabilirliğini ortaya koyan diğer araştırma bulgularıyla tutarlılık göstermektedir (Daniels ve Roll 1998; O’Doherty, Susan, 1989).

Goodwin (1985), zihin engelli genç ve yetişkinlere temel sosyal beceri öğretiminde yaratıcı dramının etkili olduğunu tespit etmiştir. Goodwin’ın bulguları bu araştırmanın sonucunu destekler niteliktedir.

O’Doherty (1989), 30 down sendromlu çocukla yaptığı çalışma sonunda drama etkinlikleri ile ilişkiyi başlatma ve sürdürme becerilerinin öğretiminde drama

yönteminin etkili olduğunu belirtmektedir. Bu araştırma sonucunda drama grubu üyelerinin ilişkiyi başlatma ve sürdürme becerileri düzeylerinin .001 düzeyinde arttığı tespit edilmiştir. O'Doherty'in elde ettiği bulgular, bu araştırmanın sonucunu destekler niteliktedir.

İpek'in (1998), zihin engelli çocukların sosyal gelişimleri üzerinde drama uygulamalarının etkili olup olmadığını incelediği araştırmasında örneklem grubunu oluşturan 5-6 yaş düzeyindeki sosyal becerilerine ait ön test ve son test puanları arasında kendi kendine yön verme, kendini yönetme, genel-kendini idame ettirme, meşguliyet, sosyalleşme, iletişim anlamlı fark bulunmuştur. Veriler, bu araştırma sonucunda temel beceriler, temel konuşma becerileri, ileri konuşma becerileri, yönerge verme, kendini kontrol etme, duygusal, bilişsel, saldırgan davranışlarla başa çıkma, sonuçları kabul etme becerileri için elde edilen bulguları destekler niteliktedir.

Walsh-Bowers ve Basso(1999), bir kaynaştırma uygulaması olarak yaptığı çalışmasında, ergenlik çağındaki öğrencilerle akran ilişkilerini, sınıf içi yaratıcı drama metoduyla geliştirmek amacıyla yaptığı çalışmasında katılan grupların arkadaşlık ilişkilerinde (ilişkiyi başlatma, ilişkiyi sürdürme ve grupla iş birliği yapma becerileri) etkili olduğu bulunmuştur. Veriler, araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Drama yöntemi ile yapılmış mevcut araştırmalar, sosyal becerilerin bir veya birkaç alt becerisini ele almaktadır. Araştırmamızda, sosyal becerilerin 69 alt becerisi birlikte ele alınmış ve bu becerilere yönelik yapılan öğretin oturumlarının etkili olduğu tespit edilmiştir. Araştırmamızda, sosyal becerilerin 69 alt becerisine yer verilmiş olması araştırmamızın özgün yanını oluşturmaktadır.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. SONUÇLAR

Bu araştırmada, zihin engelli öğrenciler için drama yöntemine dayalı olarak hazırlanan ve temel beceriler, temel konuşma becerileri, ileri konuşma becerileri, ilişkiyi başlatma becerileri, ilişkiyi sürdürme becerileri, grupta iş yapma becerileri, duygusal beceriler, kendini kontrol etme becerileri, saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri, sonuçları kabul etme becerileri, yönerge verme becerileri, bilişsel becerileri kapsayan sosyal beceri öğretim programının etkililiği incelenmiştir.

Araştırmada deney grubunu oluşturan öğrencilerin öğretmenlerine, uygulama öncesinde Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (7 – 11 yaş) dağıtılarak ön test verileri toplanmıştır. Daha sonra deney grubunu oluşturan öğrencilerle hafta içi her gün birer oturum olmak üzere toplam 69 oturum drama yöntemi ile sosyal beceri öğretimi yapılmıştır. Öğretim oturumları sonrasında araştırmanın deney grubunu oluşturan öğrencilerin öğretmenlerine, Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (7 – 11 yaş) dağıtılarak son test verileri toplanmıştır. Veriler SPSS 10 istatistik programında, istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Bu analiz sonunda, zihin engelli öğrencilere drama yöntemi ile hazırlanmış sosyal beceri öğretim programının öğrencilerin sosyal beceri düzeylerini artırmada etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

6.2. ÖNERİLER

6.2.1. İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Araştırmaya katılan öğrencilerin, öğrendikleri becerileri günlük yaşamda kullanıp kullanmadıkları öğretmenleri ve aileleri tarafından izlenebilir.
2. Bu araştırma farklı zihin engelli öğrencilerle, farklı ortamlarda ve farklı sosyal becerilerin öğretilmesi ile tekrarlanarak araştırmada elde edilen bulguların genellenebilirliği artırılabilir.
3. Zihin engelli öğrenciler için hazırlanan sosyal beceri öğretim programı, farklı engel gruplarında ve farklı yaşlarda bulunan çocuklarda uygulanarak etkililiği denenebilir.
4. Drama yöntemi doğrultusunda hazırlanmış öğretim programı ile bir başka yöntem doğrultusunda hazırlanmış olan öğretim programı birlikte kullanılarak yöntemler arasındaki etkililiğe bakılabilir.
5. Drama yöntemi içerisinde yer alan bir başka yöntem doğrultusunda hazırlanmış olan öğretim programının etkililiğine bakılabilir.
6. Zihin engelli öğrenciler için hazırlanan sosyal beceri öğretim programının etkililiğinin incelenmesi yanına niteliksel boyutta katılarak, niteliksel veriler de toplanabilir.

6.2.2. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Zihin engelli öğrenciler için hazırlanan eğitim programlarında sosyal becerilere daha fazla yer verilebilir.
2. Zihin engelli öğrenciler için sosyal beceri öğretimine günlük ders planları içinde yer verilmesinin olumlu sonuçlar vereceği düşünülmektedir.
3. Kaynaştırma ortamında zihin engelli öğrenciler için sosyal beceri öğretiminin günlük ders planları dışında drama yönteminin ilkeleri doğrultusunda serbest oyun etkinlikleri içerisinde yerleştirilmesinin etkili olacağı düşünülmektedir.
4. Türkiye’ de sosyal beceri eğitimi konusu yeni olduğundan, öğretmenlerin sosyal becerilerin nasıl öğretileceği konusunda bilgiye gereksinim duyacakları düşünülmektedir. Bu gereksinimi karşılamak için hizmet içi eğitim programları ile öğretmenlere sosyal beceri eğitimi konusunda bilgi verilebilir.
5. Drama uygulamalarına, zihinsel öğrenme yetersizliği olan çocukların eğitiminde son yıllarda oldukça fazla yer vermeye başlandığı için özel eğitim öğretmenlerine hizmet içi eğitimlerle drama eğitimi konusunda bilgi verilebilir.

KAYNAKÇA

Açıkgöz, Ü. Kamile. **Aktif Öğrenme**. Ankara: Anı Yayıncılık, 2002.

Adıgüzel, H. Ömer. **Oyun ve Yaratıcı Drama İlişkisi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1993

Akar, Ruken. **Temel Eğitimin İkinci Aşamasında Drama Yöntemi İle Türkçe Öğretimi: Dorothy Heathcote'un "Uzman Rolü Yaklaşımı"**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2000.

Akın, Yeliz. **Altı Yaş Grubu Çocuklarında Başkasının Bakış Açısını Alma Yetisi Üzerinde Eğitici Drama Programının ve Aile Tutumlarının Etkisinin İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2002.

Akkök, Füsün. **İlköğretimde Sosyal Becerilerin Geliştirilmesi Anne-Baba El Kitabı**. İstanbul: Özgür Yayınları. 1999.

Aksarı, Safire. **Okul Öncesinde Drama ve Drama Yoluyla Sanat Eğitimi Deneysel Uygulamalar**. Ankara: Medya Yayıncılık, 2001.

Akyol, K. Aysel. "Okul Öncesi Eğitimde Drama ve Örnek Drama Etkinlikleri", **Okul Öncesinde Drama ve Tiyatro**. Ankara: Fersa Matbaacılık, 2003.

Aral, Neriman ve Figen Gürsoy ve Aysel Köksal. **Okul Öncesi Eğitiminde Oyun**. İstanbul: Ya-Pa Yayın Pazarlama San ve Tic. A.Ş., 2001.

Armsworth, W. Mary ve Karin Stronck. "Intergenerational Effects On Parenting: Skills, Abilities, And Attitudes", **Journal of Conseling & Development**. Vol.77, Issue 3, Summer99, P303.

Ataman, Ayşegül. "Kaynaştırmada Sınıf Öğretmenlerinin Roller ve Yetiştirme Sorunları", **XI. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri**. Konya: Eğitim Kitapevi, 2002.

Avcıoğlu, Hasan. **İşitme Engelli Çocuklara Sosyal Becerilerin Öğretilmesinde İşbirlikçi Öğrenme Yöntemi İle Sunulan Öğretim Programının İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2001.

-----, Hasan. **Okul Öncesi Dönemdeki Çocuklara Sosyal Becerilerin Öğretilmesinde İşbirlikçi Öğrenme Yöntemi İle Sunulan Öğretim Programının Etkililiğinin İncelenmesi**. Omep Kuşadası, Türkiye, 2003.

Aytaş, Gıyaseddin. "Okullarda Drama ve Tiyatro Eğitimi", **Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi**. Yıl:4, Sayı: 37, 2003.

Bacanlı, Hasan. **Sosyal Beceri Eğitimi**. Ankara:Nobel Yayın Dağıtım, 1999.

Bayhan, Pınar. "Zihinsel Özürlü Çocuklarda Drama", **Özel Eğitim Dergisi**. 2, 1, 1995.

-----, Pınar. "Zihinsel Özürlü Çocuklarda Drama", **Yaratıcı Drama**. Ankara: Naturel Kitap Yayıncılık, 2002

Beales, N. Joseph ve Brook Zemel. The Effects of High School Drama on Social Maturity, **The School Counselor**. 38, 46 –47, 1990,50.

Bieber-Schut, Ruth. The Kise of Drama to Help Visually-Impoised Adolesscents Acaquire Skills, **Journal of Visual Impoirment And Blindness**. 85, 2, 1991, 340-341.

Birkan, Bünyamin. Otistik Çocuklara Sosyal Becerilerin Kazandırılması. **Çoluk Çocuk Dergisi**, 30, 10-12,2003.

Boehm, Helen. Oyuncakla ve Oyunla Öğrenmek, (Çev: Melike Türkan Bağlı) **Eğitim ve Bilim Dergisi**. 17, 90, 1993.

“Brockman, M.P. **Best Practices In Assessment of Social Skills And Peer Interaction**, 1988.” Aktaran İlknur, Çifci ve Bülbin Sucuoğlu. **Bilişsel Süreç Yaklaşımı İle Sosyal Beceri Öğretimi**. Ankara: Kök Yayıncılık, 2003.

Bruce, Tina. Çocukların Yaşamında Oyunun Rolü, (Çev: D. İlkiz Altınoğlu), **Eğitim ve Bilim Dergisi**. 18, 92, 1994.

Bruininks, H. Robert ve Martha Thurlow ve Cheri J. Gilman. Adaptive Behavior And Mental Reterdation, **The Journal of Special Education**. 21, 1, 1987.

Büyüköztürk, Şener. **Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı**. Ankara: Pegema Yayıncılık. 2002.

Cartledge, Gwendolyn ve Joanne Fellows Milburn. **Teaching Social Skills To Children**. (Edit.: A. P. Goldstein ve L. Krasner). Newyork: Pergamon Press, 1986.

Colston, G. Lowell. **The Effects of A Creative Drama Workshop And An Arts on Film Program on The Social Intreaction of Denstituonal, Zeel Developmentally Disabled Persons**. Ph. D. University of Deintitounol Zeel Developmentally Disablep Persons Ph. D. University of Maryland Press 14.

Çağdaş, Aysel ve Zarife Seçer (Şahin). **Çocuk ve Ergende Sosyal ve Ahlak Gelişimi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2002.

Çakıl, Nazmiye. **Grupla Sosyal Beceri Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeyleri Üzerindeki Etkisi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998.

Çetin Filiz ve Aslıhan A. Bilbay ve Deniz A. Kaymak. **Araştırmadan Uygulamaya Çocuklarda Sosyal Beceriler Grup Eğitimi**. İstanbul: Epsilon Yayıncılık 2001

Çifci, İlknur ve Bülbin Sucuoğlu. **Yapamıyor Mu? Yapmıyor Mu? Zihin Engeli Çocuklar İçin Sosyal Beceri Öğretimi**. Ankara: Ankara Üniversitesi Basım Evi, 2001.

Çifci, İlknur. **Zihinsel Engelli Bireyler İçin Hazırlanan Bilişsel Süreç Yaklaşımına Dayalı Sosyal Beceri Programının Etkililiğinin İncelenmesi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2001.

Çifci, İlknur ve Bülbin Sucuoğlu. **Bilişsel Süreç Yaklaşımı İle Sosyal Beceri Öğretimi**. Ankara: Kök Yayıncılık, 2003.

Daniels, Linda ve David Roll. "Group Treatment of Social Impairment In People With Mental Illness", **Psychiatric Rehabilitation Journal**. 21, 3, 1998, 273.

Dardağan, Melihse. **İlköğretim Dönemi Çocukların Sosyal ve Akademik Becerilerini Geliştirmede Yardımcı Ebeveyn Eğitim Programının Değerlendirilmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. 2000.

"Doll, E.A. **President's Address: Current Thoughts on Mental Deficiency**. Journal of Psycho-Asthenics, 1936." Aktaran Hakan, Ersever. Zihinsel Geriliğin

Yapısının Yeniden Değerlendirilmesi: Bir Yeterlilik Modeli İçin Doğurgular, **Özel Eğitim Dergisi**. 1, 4, 1994.

Dougill, John. **Drama Activities For Language Learning**. (Edit: Roger H Flavell Ad Monica Vincent). Presentend By. Britain, 1987.

Duman, Esin. **Drama**. [Http://www.autism-tr.org/drama.htm](http://www.autism-tr.org/drama.htm)

Eripek, Süleyman. **Özel Eğitim**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınevi, 2002.

Ersever, Hakan. Zihinsel Geriliğin Yapısının Yeniden Değerlendirilmesi: Bir Yeterlilik Modeli İçin Doğurgular, **Özel Eğitim Dergisi**. 1, 4, 1994.

Freeman, D. Gregory ve Kathleen Fulton Sullivan ve C. Ray. Effects of Creative Drama on Self-Concept, Social Skills And Problem Behavior, **Journal of Educational Research**. 96, 3, 2003.

Fulford, Jane ve Merry Huchings ve Alistair Ross ve Helen Schmitz. **İlköğretimde Drama**. (Çev: Leyla Küçükahmet ve Hande Borçbakan ve S.Sadi Karamanoğlu.) Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2001.

Genç, Nalan. Eğitimde Yaratıcı Dramanın Alımlanması, **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. 24, 2003.

Gresham, M. Frank ve Daniel J. Reschly. Dimensions of Social Competence Method Factors In The Assesment of Adaptive Behavior, Social Skills And Peer Axceptance, **The Journal of School Psychology**. 25, 1987.

Guralnick, Michael J. ve Brian Neville. **Desining Early Intervention Programs To Promote Children's Social Competence**. In M.J. Guralnick (Edt), The Effectiveness of Early Intervention, 1997, Baltimore: Brookes.

Goodwin, David A. (1985). **An Investigation of The Efficacy of Creative Drama As A Method For Teaching Social Skills To Mentally Retarded Youth And Adults**. Dissertation Abstracts International. DAI-A 46/02, 399.

Gönen, Mübeccel ve Semra Şahin ve Arzu İpek ve Ebru Tanju ve Serap Aydan Celep. **Özürlü Çocuklarda Drama İle Eğitim Programları**. (Edt: Mübeccel Gönen) Ankara:Aşama Ltd. Şirketi, 1998.

-----, Mübeccel. **Özürlü Çocukların Eğitiminde Drama, Dramaya Çok Yönlü Bakış**. Ankara: Fersa Matbaası, 2001.

-----, Mübeccel. **Eğitimde Drama ve Engelli Çocuklar, Bilim ve Aklın Aydınlightında Eğitim Dergisi**. 39, 2003.

Gönen, Mübeccel. ve Nursel U. Dalkılıç. **Çocuk Eğitiminde Drama (Yöntem ve Uygulamalar)**. İstanbul: Epsilon Yayınları, 2002.

Gözün, Özlem. **Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Konusunda Bilgilendirilmelerinin Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının Değişimindeki Etkililiği**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 2003.

Gözün, Özlem ve Seviye Cihangir. **Nesnelerle Etkinlikler**. Ankara: Kök Yayıncılık, 2003.

“Itard, J. **The Wild Boy of Aveyron**. New York: Appleton-Century-Crofts, 1962.”
Aktaran Hakan, Ersever. Zihinsel Geriliğin Yapısının Yeniden Değerlendirilmesi: Bir Yeterlilik Modeli İçin Doğurgular, **Özel Eğitim Dergisi**. 1, 4, 1994.

İpek, Arzu. **Eğitimde Dramanın Zihinsel Engelli Çocukların Sosyal Gelişimleri Üzerinde Etkisinin İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 1998.

Jackson, James T.ve Bynum, Nathaniel. A Teaching Tool For Culturally Diverse Children With Behavioral Disorders, **Journal of Instruction Pyscology**. 24, 3, 1997.

Jenings, Sue. **Drama Therapy With Families, Groups And Individuals Waiting In The Wings**. London: Jessica Kingsley Publishers, 1990.

Kandır, Adalet. **Gelişimde 3-6 Yaş Çocuğum Büyüyor**. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları, 2003.

Kaf, Özlem. **Hayat Bilgisi Dersinde Bazı Sosyal Becerilerin Kazandırılmasında Yarattıcı Drama Yönteminin Etkisi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1999.

Kanpczyk, R. Dennis ve Paul Rodes. **Teaching Social Competence**. Brooks/Cole Publishing Company, 1996.

Kansu, Nuran ve Eray Beceren. Erken Çocukluk Döneminde Sosyal Beceriler. **Çoluk Çocuk Dergisi**. 40, 2004.

Karasar, Niyazi. **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2000.

Kavanoz, Abdullah ve Sabire Sancak ve Yurdanur İnan ve Nejda Aydoğdu ve Ahmet Mutluoğlu ve Nezahat Ekşi ve Murat Kartal ve Osman Kavanoz. **İlköğretim Okullarında Rehberlik**. Trabzon: Rehberlik ve Araştırma Merkezi Yayınları, 1998.

Kırcaali-İftar, Gönül ve Elif Tekin. **Özel Eğitimde Yanlısız Öğretim Yöntemleri**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2001.

Kocayörük, Y. Ayşe. **İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Becerilerini Geliştirmede Dramanın Etkisi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2000.

Koç ,Filiz. **Yaratıcı Dramanın Öğrenmeye Etkisi (Sosyal Bilimlerde Bir Yöntem Olarak)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,1999.

Kramer, Laurie ve Chad Radey. Improving Sibling Relationships Among Young Children: A Social Skills Training Model, **Family Relations**. 46, 3, 1997.

Mc Connel, R. Scott ve Samuel L. Odom. A Multimeasure Performance-Based Assessment of Social Competence In Young Children With Disabilities, **Topics In Early Childhood Special Education**. 19, 2, 1999.

Mc Fall, M. Richard. A Review And Reformulation Of The Concept Of Social Skills. **Behavioral Assessment**. 1982 41-33.

Mc Loughlin, A. James. ve Rena, B. Lewis, **Özel Gereksinimli Öğrencilerin Ölçümlenmesi**. (Edt. Ayşegül Ataman) Ankara: Gündüz Eğitim Yayıncılık, 2003.

Metin, G. Gülçin. **Dramanın 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Duygusal Gelişimlerine Etkisinin İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 1999.

Merrell, W. Kenneth ve Gretchen A. Gimpel. Social Skills of Children And Adolescents Conceptualization, **Assessment,Treatment**. London: Lawrence Erlbaum Associates Publihes,1998.

“Michelson, L. ve D. Sugai ve R. Wood ve A. Kazdin. Social Skills Assessment And Training With Children. Plenum. New York, 1983.” Aktaran Ayşe, Y. Kocayörük, . **İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Becerilerini Geliştirmede Dramanın Etkisi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2000.

Miller, Carol T. ve Richard T. Clarke. Expectations And Social Interactions of Children With And Without Mental Retardation, **Journal of Special Education**. 24, 4, 1991.

Morgül, Mahiye. **Eğitimde Yaratıcı Dramaya Merhaba**. Ankara: Kök Yayıncılık. 1999.

Murray, S. Skills Training Teaches The Basics of Social Life. **Curriculum Review**. 33,6, 1994.

Nellie, Mc Caslin. New Directions In Creative Drama, **National Forum**. 70, 3, 1990.

Okvuran, Ayşe. Dramanın Öğretimi ve Dramaya Dayalı Öğrenme, **Educational Sciences And Practice**. 1, 1, 2002.

O'Doherty, Susan. **Play And Drama Therapy With The Down's Syndrome Child**. Pergamon Press, Printed In The Usa, 1989.

O'Neill And Alan Lambert. **Drama Structures**. USA: Thornes Ltd. 1982.

Ömeroğlu, Esra ve Özlem Ersoy ve Fatma T. Şahin ve Adalet Kandır ve Ayşe Turla. **Okul Öncesi Eğitimde Drama (Teoriden Uygulamaya)**. Ankara: Kök Yayıncılık, 2003.

Önder, Alev. **Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama Kuramsal Temellerle Uygulama Teknikleri ve Örnekleri**. İstanbul: Epsilon Yayıncılık, 1999.

Özgüven, İbrahim Ethem. **Psikolojik Testler**. Ankara: Yeni Doğu Matbaası, 1994.

Özsoy, Yahya ve Mehmet Özyürek ve Süleyman Eripek. Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar ve Eğitimleri, **Özel Eğitime Giriş**. Ankara: Karatepe Yayınları. 1988.

Öztürk, Ali. **Yaratıcı Drama Yöntemi İle İşlenen Tiyatro Dersinin Öğretmen Adaylarındaki Sözel İletişim Becerilerine Etkileri.** Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2001.

Peter, Melanie. Drama, Narrative And Early Learning, **British Journal of Special Education.** 30, 1, 2003.

Phillips, Sarah. **Drama With Children.** Oxford University Press, 1999.

Rober, Bill ve David Davis. “Howard Gardner: Knowledge, Learninb And Development In Drama And Art Educations”, **Research In Drama Education.** Vol.5 Issue 2, Sep2000, P217,17p

Sağlam, Tülin. **VI. Uluslararası Eğitimde Drama Semineri.** Çağdaş Drama Derneği, 23-28 Ekim 1995, Ankara: Türk-Alman Kültür İşleri Kurulu Yayın Dizisi 12, 1997.

San, İnci. Eğitim Öğretimde Yaşayarak Öğrenme Yöntemi ve Estetik Süreç Olarak Drama, **Yaratıcı Drama.** Ankara: Naturel Kitap Yayıncılık, 2002.

“Sargent, L.R. **Social Skills For School And Community: Systematic Instruction For Children And Youth With Cognitive Delay.** Washington D.C.The Division on Mental Retardation of The Council For Exceptional Children, 1991.” Aktaran İlknur Çifci ve Bülbin Sucuoğlu. **Yapamıyor Mu? Yapmıyor Mu? Zihin Engeli Çocuklar İçin Sosyal Beceri Öğretimi.** Ankara: Ankara Üniversitesi Basım Evi, 2001.

Sarı, Taymaz Oktay. Zihinsel Engellilerde Beceri Öğretimi. **Farklı Gelişen Çocuklar.** (Edt: Adnan Kulaksızoğlu) İstanbul: Epsilon Yayıncılık, 2003.

Sazak, Elif. **Zihin Engelli Birey İçin Hazırlanan Akran Aracılı Sosyal Beceri Öğretim Programının Etkiliğinin İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003.

Senemoğlu, Nuray. **Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya**. Ankara:Gazi Kitap Evi 1997.

Selçukoğlu, Zeliha ve Ömer Üre. Engelli Çocukların Sosyal Bütünleşmesinde Psikolojik Danışmanlığın Rolü, **XI. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri**. Konya: Eğitim Kitapevi Yayınları, 2002.

Stram, S. Phillip ve Barbara J. Smith. Developing Social Skills In Young Children With Special Needs, **Preventing School Failure**. 41, 1,1996.

Şimşek, A. Esra. **Sosyal Bilgiler Öğretiminde Drama Tekniğinin Kalıcılığının Artırılmasında Kullanılması**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2001.

Sosyal İlişki. Tdk.Gov.Tr./Tdk Sözlük

Tekin, Elif ve Gönül Kırcaali-İftar. **Tek Denekli Araştırma Yöntemleri**. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları, 1997.

Topdal, B. Emine. İletişim ve Eğitimde Yaratıcı Drama Süreci, **Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi**. 5,54-55, 2004.

“Tredgold, A. F. **A Textbook of Mental Deficiency**. Baltimore:William Wood, 1922.” Aktaran Hakan, Ersever. Zihinsel Geriliğin Yapısının Yeniden Değerlendirilmesi: Bir Yeterlilik Modeli İçin Doğurgular, **Özel Eğitim Dergisi**. 1, 4, 1994.

“Trower, P. Toward A Generative Model of Social Skills: A Critique And Synthesis In J.P. Curran & P.M. Monti (Eds.) **Social Skills Training: A Pratical Handbook For Assessment And Teratment**. N.Y.: The Guilford Press, 1982.” Aktaran Hasan, Bacanlı. **Sosyal Beceri Eğitimi**. Ankara. Nobel Yayın Dağıtım, 1999.

Urdur Njardvik ve Johnny L. Matson ve, Katie E.Cherry. A Comparision of Social Skills In Adults With Autistic Disorder; Pervasive Developmental Disorder Not Otherwise Specified, And Mental Reterdation, **Journal of Autism And Developmental Disorders**. 29, 4, 1999.

Uysal, F. Nurten. **Anaokuluna Giden 5-6 Yaş Grubu Çocuklarda Yaratıcı Drama Çalışmalarının Sosyal Gelişim Alanına Olan Etkisinin İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1996.

Uzamaz, Fatma. **Sosyal Beceri Eğitiminin Ergenlerin Kişilerarası İlişki Düzeylerine Etkisi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2000.

Uzuner, Yıldız. Psikolojik Danışmaya Gereksinim Duyan İşitme Engelli Çocukların Öğretmenlerinin Rolü, **X.Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri**. Hatay: 2001.

Üstündağ, Tülay. Yaratıcı Drama Eğitim Programının Öğeleri, **Eğitim ve Bilim Dergisi**. Cilt: 22, Sayı: 107, 1998.

-----, Tülay. **Yaratıcılığa Yolculuk**, Ankara: Pegama Yayıncılık, 2002.

Vaughn, Sharon Kim ve Ae-Hwa., Morris Sloan, Claire V., Hughes, Marie Tejero., Elbaum, Batya., Sridhar, Dheepa. Social Skills Interventions For Young Children With Disabilities, **Remedial & Special Education**. 24, 1, 2003.

Walsh-Bowers, Richard ve Robert Basso. Improving Early Adolescents Peer Relations Through Classroom Creative Drama: An Integrated Approach, **Social Work In Education**. 21, 1, 1999.

Wilson, R.S. Angela. Developing Social Skills And Self-Esteem In Children With Special Needs, **Primary Educator**. 8, 3, 2002.

Yaffe, Stephen H. Drama As A Teaching Tool. **Educational Leadership**. 46, 6, 1989.

Yaratıcı Dramanın Tanımı ve Özellikleri <http://www.fgul.8m.net/yd1%20notlari.htm>

Yıkılmış, Ahmet. **Zihin Engelli Çocuklara Temel Toplama ve Çıkarma İşlemlerinin Kazandırılmasında Etkileşim Ünitesi İle Sunulan Bireyselleştirilmiş Öğretim Materyalinin Etkililiği**, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü , 1999.

Yıkılmış, Ahmet ve Çifci, İlknur ve Sadegül A. Altun. Kaynaştırma Sınıflarında Çalışan Öğretmenlerin Kaynaştırılmış Öğrencilere Yönelik Pekiştireç Kullanma Durumlarının Belirlenmesi, **XI. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri**. Konya: Eğitim Kitapevi Yayınları,2002.

Yüksel, Galip. **Sosyal Beceri Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeyine Etkisi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 1997.

Yükselen, İ. Arzu. **Zihinsel Engelli Çocuklar ve Adölesanların Sosyal Yeterlilik ve Problem Davranışlarının Anne-Baba ve Öğretmen Yönünden Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2003.

Zembat, Rengin ve Özgül P. Unutkan. **Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Sosyalleşmesinde Ailenin Yeri (Aile Katılım Programı Uygulama Örnekleriyle).** İstanbul: Ya-Pa Yayın Pazarlama San. Tic. A.Ş.2001.

EKLER
EK-1

SOSYAL BECERİLERİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

Değerlendirme yapan kişinin adı-soyadı:

Değerlendirme yapılan kişinin adı-soyadı:

YÖNERGE: Aşağıda 7-11 yaş arası çocukların sahip olması gereken sosyal beceriler verilmiştir. Her ifadeyi okuyun daha sonra değerlendirmeyi yaptığınız çocuğun sahip olduğu sosyal becerilerin karşısındaki duruma uygun olanına (X) işareti koyunuz. Gözleme olanağı bulamadığınız beceriyi boş bırakınız.

	Hiç Bir Zaman Yapmaz	Çok Az Yapar	Genellikle Yapar	Çok Sık Yapar	Her zaman Yapar
TEMEL BECERİLER					
1.Çevresinde gelişen olayları gözlemler (Çevresinde yer alan canlı ve cansız varlıklar ve bunların özellikleri hakkında veri toplayarak bilgi edinir).	☐	☐	☐	☐	☐
2.Konuşurken, sözel anlatımının anlamını pekiştirmek ve tamamlamak için mimikler kullanır.	☐	☐	☐	☐	☐
3.Konuşurken, sözel anlatımının anlamını pekiştirmek ve tamamlamak için jestler kullanır.	☐	☐	☐	☐	☐
4.Birlikte olduğu insanlara karşı hissettiği duygulara göre arasındaki mesafeyi ayarlar (uzak ya da yakın durur).	☐	☐	☐	☐	☐
5.Başkalarıyla ilişkilerinde, karşısındakine duygularını	☐	☐	☐	☐	☐

aktarmak için bedensel teması kullanır (sarılma, öpme, kucaklama, kolları tutma, sırtı tutma vb).

6.İçinde bulunduğu ortama göre (başkalarıyla konuşurken, dinlerken) beden duruşunu sergiler. 0 0 0 0 0

7.Başkalarıyla etkileşim halindeyken (başkalarıyla konuşurken, dinlerken) göz kontağı kurar. 0 0 0 0 0

8.Daha önce neler söylediği sorulduğunda tekrar söyler. 0 0 0 0 0

9.Kıyafet temizliğine dikkat eder. 0 0 0 0 0

10.Başkalarıyla konuşurken konuşmanın içeriğine uygun geri bildirimde bulunur. 0 0 0 0 0

11.Eşyalarını (kalem, silgi, oyuncak vb.) başkalarıyla paylaşır. 0 0 0 0 0

12.Başkalarıyla gerektiğinde işbirliği yapar. 0 0 0 0 0

13.Başkaları konuşurken dinler. 0 0 0 0 0

TEMEL KONUŞMA BECERİLERİ

14.Konuşmayı başlatır. 0 0 0 0 0

15.Konuşmayı sürdürür. 0 0 0 0 0

16.Konuşmayı bitirir. 0 0 0 0 0

17.Konuşmayı bitirdikten sonra yeniden başlatır. 0 0 0 0 0

İLERİ KONUŞMA BECERİLERİ

18.Konuşmak için başkalarının konuşmasını tamamlamasını bekler. 0 0 0 0 0

19.Konuşmasını, konuşmanın içeriğine uygun olmayan duraklamalar yapmadan sürdürür. 0 0 0 0 0

20.Konuşurken başkaları tarafından anlaşılabilmek için konuşma hızını ayarlar. 0 0 0 0 0

21.Konuşurken, konuşmada yer alan duygu ve 0 0 0 0 0

düşüncelerin anlamına ışık tutan vurgulamalarda bulunur.

22.Konuşurken içinde bulunduğu ortama göre ses tonunu ayarlar. 0 0 0 0 0

İLİŞKİYİ BAŞLATMA BECERİLERİ

23.İlk tanıştığı kişilere kendisini tanıtır. 0 0 0 0 0

24.Tanıdığı kişileri başkalarına tanıstırır. 0 0 0 0 0

25.Tanıdığı kişilerle karşılaşınca gülümser. 0 0 0 0 0

26.Tanıdığı kişilerle karşılaşınca selam verir (sözlü ya da başıyla). 0 0 0 0 0

27.Kendisinden farklı olan arkadaşlarıyla birlikte olur. 0 0 0 0 0

İLİŞKİYİ SÜRDÜRME BECERİLERİ

28.Gereksinim duyduğunda başkalarından yardım ister. 0 0 0 0 0

29.Yardıma gereksinimi olan kişiler yardım istemeden onlara yardım etmeyi teklif eder. 0 0 0 0 0

30.Gereksinim duyduğunda izin ister. 0 0 0 0 0

31.Kendisine yardım edildiğinde teşekkür eder. 0 0 0 0 0

32.Birisine zarar verince özür diler. 0 0 0 0 0

33.Bir şey istediğinde lütfen sözcüğünü kullanır. 0 0 0 0 0

GRUPLA İŞ YAPMA BECERİLERİ

34.Bir gruba katılmak için grup üyelerinden izin alır. 0 0 0 0 0

35.Grup faaliyetlerine katılır. 0 0 0 0 0

36.Grupta iş bölümüne uyar. 0 0 0 0 0

37.Grupta sorumluluğunu yerine getirir. 0 0 0 0 0

38.Sınıf arkadaşlarına oyun oynamayı teklif eder. 0 0 0 0 0

39.Oynanmakta olan oyuna katılmayı teklif eder. 0 0 0 0 0

40.Arkadaşlarına yeni oyunlar oynamayı teklif eder. 0 0 0 0 0

DUYGUSAL BECERİLER

41.Başkalarıyla ilgili olumsuz duygularını ifade eder.	0	0	0	0	0
42.Başkalarıyla ilgili olumlu duygularını ifade eder.	0	0	0	0	0
43.Başkalarının kendisine karşı neler hissettiğini ifade eder.	0	0	0	0	0
44.Gerektiğinde kendisi ile ilgili olumlu ifadeler kullanır.	0	0	0	0	0
45.Arkadaşları bir iş başardığında onlara övücü sözler söyler.	0	0	0	0	0
46.Başkalarından farklı olan düşüncelerini söyler.	0	0	0	0	0

KENDİNİ KONTROL ETME BECERİLERİ

47.Karşısındakinin duygu durumuna göre uygun tepki verir.	0	0	0	0	0
49.Öfkesini başkalarına zarar vermeden ortaya koyar.	0	0	0	0	0
50.Başkalarını rahatsız etmekten kaçınır.	0	0	0	0	0
51.Başkalarıyla arasında olan farklılıkları konuşarak çözer.	0	0	0	0	0
52.Başkalarıyla olan problemlerini kavga etmeden çözer.	0	0	0	0	0

SALDIRGAN DAVRANIŞLARLA BAŞA ÇIKMA BECERİLERİ

53.Kendisinden istemediği bir şeyi yapması istendiğinde hayır der.	0	0	0	0	0
54.Kendisine yapılmasını istemediği bir davranış olduğunda karşısındakine söyler.	0	0	0	0	0
55.Suçlamalar karşısında kendini savunur.	0	0	0	0	0
56.Kendisiyle alay edildiğinde duymazlıktan gelir.	0	0	0	0	0

SONUÇLARI KABUL ETME BECERİLERİ

57.Kurallara uymadığında ortaya çıkan sonuçları kabul eder.	0	0	0	0	0
58.Başarısız olduğunda bu durumu sakince karşılar.	0	0	0	0	0
59.Uygun olmayan davranışlar sergilediğinde ortaya çıkan sonuçları kabul eder.	0	0	0	0	0

YÖNERGE VERME BECERİLERİ

60.Gerektiğinde soru sorar.	0	0	0	0	0
61.Kendisine soru sorulduğunda cevap verir.	0	0	0	0	0
62.Gerektiğinde başkalarına sözel yönerge verir.	0	0	0	0	0
63.Gerektiğinde başkalarınca verilen sözel yönergelere uyar.	0	0	0	0	0

BİLİŞSEL BECERİLERİ

64.İçinde bulunduğu sosyal ortama uygun davranışlar gösterir.	0	0	0	0	0
65.Kendi yaptıklarını objektif olarak gözden geçirerek değerlendirir.	0	0	0	0	0
66.Kendi kendine herhangi bir konu ile ilgili araştırma yapıp onun hakkında bilgi edinir.	0	0	0	0	0
67.Başkalarını ikna edinceye kadar haklı olduğu bir konuyu savunur.	0	0	0	0	0
68.Bir problemin çözümü için alternatifler üretir.	0	0	0	0	0
69.Bir problemi çözer.	0	0	0	0	0

EK-2

DRAMA YÖNTEMİ DOĞRULTUSUNDA HAZIRLANMIŞ SOSYAL BECERİ ÖĞRETİM PROGRAMI

Temel Beceriler

AMAÇ 1: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, çevresinde gelişen olayları gözlemler.

Öğretim Amaçları:

- Çevresindeki varlıkların farkında olur.
- Çevresindeki canlı varlıkların adlarını sözel ifade eder.
- Çevresindeki cansız varlıkların adlarını sözel ifade eder.
- Çevresindeki varlıkların özellikleri hakkında bilgi sahibi olur.
- Çevresindeki canlı ve cansız varlıkların yer aldığı olayların farkında olur.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: 70×100 ebatlarında resimli kart (ağaçların, kelebeklerin, çiçekler ve taşların yer aldığı bir resim).

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, çalışmanın ilk oturumlarında önce kendini tanıtır ve bireylerden kendilerini tanıtmalarını ister. Sonra uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Sınıf içerisinde serbest yürüyün (3 dakika).

Kırda uçuşan birer kelebek olun (3 dakika).

İkişerli eş olun.

Karşıdaki eşinizin vücut parçalarından birinin adını (örneğin: göz) söyleyip karşılıklı olarak dokunun (4 dakika).

Yere uzanın ve gözlerinizi kapatın. Küçük birer taş parçası olduğunuzu düşünün.

Gürül gürül bir dere geliyor ve sizi sürüklüyor. Sürüklüyor, sürüklüyor ve önünüze bir ağaç dalı çıkıyor. Ağaç dalı sizi tutuyor (1.5 dakika).

Oturun ve gözlerinizi açın.

Bu yönergeleri yerine getiren bireylere, 70×100 ebatlarındaki resim gösterilir. Daha sonra aşağıdaki sorular sorularak bireylerin dikkatleri, resimdeki canlı ve cansız varlıklara çekilir:

Bu resimde neler var?

Burada ne var? (taş)

Bunlar ne?

Bu taş nasıl?

Peki taş hareket ediyor mu?

Şimdi herkes taş olsun bakalım(1 dakika).

Peki burada ne var?

Aaa bakın burada ne var?

Bunun adını bilen var mı? (kelebek)

Kelebeğin neleri var?

Kelebek ne yapıyor?

Kelebek nasıl uçuyor? (pırpırpır pır pır pır uçuyor)

Peki biz de kelebek olalım sınıfın içinde uçalım.

Sorularıyla resimdeki nesneler canlandırılır ve canlandırılan nesnelerin özellikleri hakkında konuşulur. Bu neydi? Özellikleri nelerdi? Sorularıyla canlandırılan nesneler ve özellikleri tekrar vurgulanır.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 2: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, konuşurken sözel anlatımın anlamını pekiştirmek ve tamamlamak için mimikler kullanır.

Öğretim Amaçları:

Güzel ve mutlu konularda bahsederken gülen yüz mimiklerini kullanacağının farkında olur.

Üzüntülü ve olumsuz konulardan bahsederken üzgün yüz mimiklerini kullanacağının farkında olur.

Kızılacak ve öfke duyulacak konulardan bahsederken kızgın yüz mimiklerini kullanacağının farkında olur.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Üzgün, kızgın, mutlu yüzlerin görüldüğü resimler, ayna.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Sınıf içerisinde serbestçe koşun(3 dakika).

Yerinizde koşun (2 dakika).

Ağaçtan elma toplayın (4-4.5 dakika).

İki gruba ayrılın (gruplardan biri satıcı diğerinin de alıcı olsun).

Topladığınız elmaları siz satacak, siz de alacaksınız (4-4.5 dakika).

Yere sırt üstü yatın ve gözlerinizi kapatın.

Kahverengi gövdesi yeşil yaprakları olan büyük bir elma ağacı var. Bu ağaçta çok güzel elmalar var. Bu elmalardan biri de sizsiniz. Bir çocuk yaklaşıyor ve eline bir sopa alıyor. Sopa ile ağacın dalına vuruyor. Vurduğu sopa size rastlıyor ve yere düşüyorsunuz (1-1.5 dakika).

Oturun ve gözlerinizi açın. Ne hissettiniz? Diyerek bireylerin hissettiklerini ifade etmelerini ister.

Daha sonra uygulamadan sorumlu olan kişi bireylere asetata çekilen resimleri gösterir ve bunlar hakkında sorular sorar.

Bu çocuk ne yapıyor?

Neden gülüyor olabilir?

Gülerken yüzü nasıl?

Ne zaman gülüyoruz?

Bizde gülelim!

Biz gülerken yüzümüz nasıl oluyor? Uygulamadan sorumlu olan kişi aynayı eline alarak bireylerin kendi yüzlerini görmelerini sağlar.

Bu çocuk ne yapıyor?

Neden ağlıyor olabilir?

Ne zaman ağlıyoruz?

Ağlarken yüzü nasıl?

Biz ağlarken yüzümüz nasıl oluyor? Uygulamadan sorumlu olan kişi aynayı eline alarak bireylere kendi yüzlerini görmelerini sağlar.

Bu çocuk ne yapıyor?

Neden bağılıyor olabilir? Ne zaman öfkeleniyoruz?

Bağırırken yüzü nasıl bir şekil alıyor?

Öfkeliyken yüzü nasıl?

Bizde öfkelenelim!

Biz öfkeliyken yüzümüz nasıl oluyor? Uygulamadan sorumlu olan kişi aynayı eline alarak bireylerin kendi yüzlerini görmelerini sağlar.

Bireylerden ikiyeşerli grup olarak istedikleri yüz şeklini canlandırmaları istenir. Canlandırılan figürlere ilişkin ne zaman, nasıl, neden soruları sorularak figürler derinlemesine incelenir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 3: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, konuşurken sözel anlatımın anlamını pekiştirmek ve tamamlamak için jestler kullanır.

Öğretim Amaçları:

Konuşurken sözel anlatımın anlamını pekiştirmek için, jestleri kullanmanın etkili olacağının farkında olur.

Konuşurken sözel anlatımın anlamını pekiştirmek için jestleri kullanır.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Jestlerin açıkça görüldüğü 4 (2+2) dakikalık bir videokaset, video, televizyon, kasetçalar, araba seslerinin yer aldığı bir kaset.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Sınıf içerisinde olduğunuz yerde koşun (2 dakika).

Belden öne doğru esneyin (30 saniye).

Sol kolunuzu öne doğru çevirin (30 saniye).

Sağ kolunuzu öne doğru çevirin (30 saniye).

Başınızı çevirin (30 saniye).

İkişerli eş olun.

Şimdi sessiz ayna oyunu oynayacağız. Birinizin yaptığı hareketi eşiniz taklit edecek.

Yere oturun ve gözlerinizi kapatın (3 dakika).

Arabaların sesini dinleyin ve bir araba hayal edin (1.5 dakika).

Arabaların sesini duyunca nasıl bir araba hayal ettiniz. Diyerek bireylerin hayal ettikleri arabaları ifade etmeleri istenir.

Bu yönergeleri yerine getiren bireylere 4 dakikalık video kaset izletilir. Video kaset izlendikten sonra bireylerden her birinin videodaki kadın gibi hayatlarındaki çok sevdikleri bir şeyi anlatmaları istenir. Her bir grup üyesi çok sevdikleri şeyleri anlattıktan hemen sonra nasıl anlattı? Anlatırken ne yaptı? Gibi sorular yöneltilerek bireylerin anlatırken kullandıkları jestler ve bu jestleri niçin kullandıkları üzerinde konuşularak bireylerin dikkatleri jestler üzerine çekilir. Daha sonra, bireylerin sevmedikleri bir şeyi anlatmaları istenir. Her bir grup üyesi sevmedikleri şeyleri anlattıktan hemen sonra kullandıkları jestler için pekiştirilir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 4: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, birlikte olduğu insanlara karşı hissettiği duygulara göre arasındaki mesafeyi ayarlar.

Öğretim Amaçları:

Tanıdığı kişilere karşı yakın duracağının farkında olur.

Tanıdığı kişilere karşı yakın durur.

Tanımadığı kişilere karşı uzak duracağının farkında olur.

Tanımadığı kişilere karşı uzak durur.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Asetata çekilmiş üç tane fotoğraf (bir çocuğun annesiyle konuşmasına ilişkin fotoğrafı, bir bireyin arkadaşıyla konuşmasına ilişkin fotoğrafı, bir çocuğun yabancı ile konuşmasına ilişkin fotoğrafı) ve tepegöz.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Asker olun ve asker gibi yürüyün (3 dakika).

Yerde sürünün.

Şimdi birer yağmur damlası olduğunuzu düşünün.

(Tefle ritim tutarak) Yağmur yavaş yavaş yağıyor-yağmur hızlandı-çok hızlı yağıyor-yağmur durdu-yağmur tekrar başladı-yağmur durdu.

Yağmur damlacıkları göl oluşturdu (7 dakika).

Yere uzanın ve gözlerinizi kapatın. Kendinizin yağmur suyu üzerinde yüzen bir kuru yaprak olduğunuzu düşünün (1.5 dakika).

Yere oturun ve gözlerinizi açın.

Bu yönergeleri yerine getiren bireylere asetata çekilen fotoğraflar tek tek gösterilir. Sorularla bireylerin dikkatleri aradaki mesafeye çekilir. İlk fotoğraf tepegöze konur.

Aşağıdaki sorular sorulur:

Bakın bakalım bu fotoğrafta neler görüyorsunuz?

Bu çocuk kim olsun?

Bu çocuk ne yapıyor?

Bu çocuk kimle konuşuyor?

Annesiyle konuşurken ne yapıyor?

Bakın annesi de ayakta.

Ayakta dururken aralarındaki mesafe nasıl?

Çocuk annesinden çok mu uzakta duruyor yoksa yakın mı duruyor?

Peki neden yakın duruyor?

Soruları sorularak birinci fotoğraf paylaşılır ve ikinci fotoğrafa geçilir.

Peki bakın bakalım bu fotoğrafta kimler var?

Ayşe ve Fatma ne yapıyorlar?

Ayşe ve Fatma konuşurken nasıl duruyorlar?

Ayşe ve Fatma'nın aralarındaki mesafe nasıl?

Peki sizce Ayşe ve Fatma neden yakın duruyor?

Sorularıyla ikinci fotoğraf paylaşılır ve üçüncü fotoğrafa geçilir. Üçüncü fotoğrafa geçerken öğretmen şu sözlerle bağlantı kurar:

Akşam oluyor ve Ayşe okuldan çıkıyor. Yolda yürürken bir amca görüyor. Fakat Ayşe bu amcayı tanımıyor. Amca Ayşe ye yaklaşıyor ve Ayşe'ye; “Kızım saatin var mı?” diyor. Sizce Ayşe bu amcaya hangi mesafede duruyor?

Bakalım Ayşe bu amcaya hangi mesafede durmuş?

Diyerek üçüncü fotoğrafa geçilir. Bakın bakalım Ayşe bu amcaya yakın mı durmuş? Sizce neden yakın durmamış?

Sorularıyla üçüncü fotoğraf paylaşılır. Bireyler ikiye ayrılarak ve gruplardan ikisinin tanıdığı biriyle, diğer ikisinin de tanımadıkları biriyle olan konuşmaları canlandırmaları istenir. Bu canlandırmalar üzerinde konuşularak bireylere; tanımadığımız kişilerle konuşurken aradaki mesafeyi uzak tuttuğumuz, tanıdığımız kişilerle konuşurken aradaki mesafeyi yakın tuttuğumuz fark ettirilir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 5: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, başkalarıyla ilişkilerinde, karşısındakine duygularını aktarmak için bedensel teması kullanır.

Öğretim Amaçları:

Sevindiğinde teşekkür etmek için sarılıp öpeceğinin farkında olur.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Renkli fon kâğıtlarından yapılmış çantalar.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Sınıf içerisinde müzik eşliğinde serbestçe yürüyün (2 dakika).

Önünüze çıkan arkadaşınızla selamlaşın (2 dakika).

Top olun ve yerde yuvarlanın (2 dakika).

Yere yatın ve ayaklarınızla müziğe uygun dans edin (2 dakika).

Yere yatın ve gözlerinizi kapatın. Bir top olduğunuzu düşünün ve müziğe uygun hareket edin (1.5- 2 dakika).

Oturun ve gözlerinizi açın.

Bu yönergeleri yerine getiren bireylere aşağıdaki hikayeyi anlatır ve bireylerin bu hikayeyi canlandırmalarını ister.

Bir evde anne, baba ve iki çocuğu yaşıyorlardı.

Bu çocuklar okula gidiyorlardı.

Ama bu çocukların çantaları yoktu.

Bir gün babaları çocuklarına bir sürpriz yapmaya karar verdi ve bir çanta satıcısına gitti.

Ben çanta istiyorum dedi ve iki tane çanta aldı.

Daha sonra eve gitti ve çocuklarına size bir sürprizim var dedi.

Çocukları çok merak ettiler ve hemen paketi açtılar.

Paketin içinden çıkan çantayı görünce çok sevindiler ve ne yaptılar? Soruları sorularak bireylerin düşüncelerini ifade etmeleri istenir.

Bireylere yaşantılarında onları çok mutlu eden bir anı düşünmelerini ve üç gruba ayrılarak bu anı canlandırmaları istenir. Canlandırılan figürler üzerinde konuşularak çok mutlu olduğumuzda karşıımızdaki kişiye bedensel teması kullanarak mutluluğumuzu aktardığımız vurgulanır.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğreilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 6: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, içinde bulunduğu ortama uygun beden duruşu sergiler.

Öğretim Amaçları:

Biri konuşurken uygun beden duruşu sergiler.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Bir yaz gecesindeki böcek seslerinin olduğu kaset, kasetçalar, Can ve Ali kuklası.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Sınıf içerisinde serbestçe yürüyün (2 dakika).

Çok kar yağmış. Karda yürüyün (2 dakika).

İkişerli eş olun. Eşlerden biri hareketler yaparken diğeri onu izlesin. Hareket yapan hareket yapmayı bitirince diğeri aynı hareketleri yapsın (4 dakika).

Yere yatın ve gözlerinizi kapatın. Böcek seslerini dinleyin (1.5-2 dakika).

Yere oturun ve gözlerinizi açın.

Bu yönergeleri yerine getiren bireylere 3 dakika süren ‘Can ve Ali teneffüste’ adlı metin kuklalarla oynatılır ve bireylerin ikişerli eş olmaları istenir. Eşlerden önce birinin daha sonra diğersinin uyandıktan sonra yaptıklarını sıra ile anlatmaları istenir. Bireyler sıra ile bu yönergeyi yerine getirdikten sonra bireylerin dikkatleri A kişisi anlatırken B kişisi ne yaptı? Onu nasıl dinledi? Dinlerken vücudu nasıl? Soruları ile biri konuşurken diğersinin uygun beden duruşu sergilediğine dikkat çekilir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 7: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, başkalarıyla etkileşim halindeyken göz kontağı kurar.

Öğretim Amaçları:

Biriyle konuşurken onun gözlerinin içine bakacağının farkında olur.

Konuşan kişiyi dinlerken gözlerinin içine bakacağını farkında olur.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Resimli hikaye kartları.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Olduğunuz yerde koşun (2 dakika).

Yerler çok sıcak ayaklarımız yanıyor, öyle yürüyün (2 dakika).

El ele tutuşup halka olun.

Bir kişi ebe olsun ve diğerlerinin ellerini bıraktırmaya çalışsın (4 dakika).

Yere yatın.

Arkadaşının elini tutup gözlerinizi kapatın.

Müziği dinleyip ellerinizi müziğin ritmine uygun sallayın (1.5- 2 dakika).

Oturun ve gözlerinizi açın.

Bu yönergeleri yerine getiren bireylere resimli hikaye kartları gösterilerek hikaye kartları okunur ve resimler paylaşılır.

Ali bir gün okula gitmiş. Öğretmeni Ali' yi yanına çağırmış. Ali bana kalemini verir misin? demiş. Ali de;

—Tamam öğretmenim demiş.

Sınıfa gidip kalemini getirmiş. Sonra;

—Öğretmenim buyurun demiş. Ama öğretmeni kalemi almamış. Ali tekrar söyler misin? demiş. Ali tekrar;

—Öğretmenim buyurun demiş. Fakat öğretmeni yine almamış. Daha sonra öğretmeni Ali'ye; “Ali benimle konuşurken gözlerime bakmanı istiyorum.” demiş. Ali öğretmenin gözlerine bakarak;

—Öğretmenim buyurun demiş, öğretmeni kalemi almış ve Ali'ye teşekkür etmiş.

Şeklinde resimli hikaye kartları paylaşılır ve daha sonra bireylerin canlandırmaları istenir.

Bireyler canlandırdıktan sonra;

Biriyle konuşurken ne yapıyoruz?

Ne zaman birinin gözlerine bakıyoruz? Soruları ile oturum tekrar edilir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 8: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, daha önce neler konuşulduğu sorulduğunda tekrar eder.

Öğretim Amaçları:

Biri konuşurken konuşanın farkında olur.

Konuşanı sessiz bir şekilde gözleriyle izler.

Konuşulanı tekrar etmesi istendiğinde tekrar eder.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Bu oturum esnasında materyal kullanılmayacaktır.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Birer top olun (2 dakika).

İkişerli eş olun.

Eşlerden biri top olsun diğerleri de onunla oynasın (4 dakika).

Topumuzun havası inmiş.

Diğerleri topu şişirsin.

Aaa topumuzun yine havası inmiş.

Şimdi havası inmiş birer top olun (2 dakika).

Yere oturun ve gözlerinizi açın.

Bu yönergeleri yerine getiren bireylere, geçmişte yaşadığı ve tekrar yaşamak istediği bir günü düşünmeleri için 2 dakika zaman verildikten sonra önce kim anlatmak

istiyor sorusuyla bireylere söz hakkı verilir. Söz alan birey anısını anlatırken zaman zaman uygulamadan sorumlu olan kişi;

Arkadaşınız ne dedi?

Kim konuşuyor?

Arkadaşınız konuşurken ne yapıyoruz?

Sorularını sorarak bireylerin, arkadaşlarının söylediğini tekrarlamasını, kimin konuştuğunu ifade etmesini, konuşurken onu gözlerimizle izlediğimizi ifade etmelerini ve uygulamalarını ister.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 9: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, kıyafet temizliğine dikkat eder.

Öğretim Amaçları:

Kirli ve temiz ayırt eder.

Kirli kıyafetlerin hemen çıkarılacağını farkında olur.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Bireylerden birer tane kirli birer tane de temiz çamaşır getirmeleri istenir, 35x50 ebatlarında bahçe de çalışan üstleri kirli çocuklar, 35x50 ebatlarında eve gelip çamaşırlarını çıkartan çocuklar, 2 tane kâğıttan kesilmiş kürek, 2 tane kâğıttan kesilmiş çapa, mısırlar, labutlar.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Elinize birer tane labut alın.

Elinizdeki labutlarla ritim tutarak yürüyün (4 dakika).

(Daha sonra müziğin ritmi yavaş yavaş hızlanır.)

Herkes eline küreklerini alsın ve kürekleriyle yürüsün (1 dakika).

Önümüzde toprak yığınları var. Önümüzdeki toprakları atarak yürüelim (1 dakika).

Biri el arabası olsun ve toprakları içine koyalım ve daha sonra toprakları dökelim (2 dakika).

Yere oturun ve gözlerinizi kapatın.

Tavanda bir delik olduğunu düşünsün. Tavandaki delikten gelen ışığı izleyin (1-1.5dakika).

Gözlerinizi açıp oturun.

Bu yönergeleri yerine getiren bireylere, 35x50 ebatlarında bahçe de çalışan üstleri kirli çocukların olduğu resim gösterilir. Önce bu resme bakmaları istenir. Daha sonra aşağıdaki sorularla resim paylaşılır.

Bakın bakalım burada ne görüyorsunuz?

Bu çocuklar ne yapıyor?

Bu çocuklar toprak kazarken pantolonları ne oluyor?

Çocukların pantolonları nasıl?

Sorularıyla bireylerin dikkatleri bahçede çalışırken üstlerinin kirlendiğine çekilir. İkinci resimle; daha sonra bu çocuklar yürüyorlar eve geliyorlar peki evde ne yapacaklar? Sorusu sorularak bağlantı kurulur ve ikinci resim gösterilir. Aşağıdaki sorularla ikinci resim paylaşılır.

Bakın bakalım çocuklar eve gelince ne yapıyorlar?

Sizce neden kıyafetlerini değiştiriyorlar?

Sorularıyla bireylerin dikkatleri, kıyafetler kirlenince değiştirildiği üzerine çekilir ve aşağıdaki yönerge verilir.

Herkes bir çamaşır olsun. Yönergesi verilerek çamaşır olan bireylere

“Sen ne oldun?,

Nasıl kokuyorsun?,

Neden böyle kokuyorsun?” soruları ile canlandırdıkları çamaşırları ifade etmeleri istenir.

Daha sonra tüm çamaşırlar eski hallerini alsın. Yönergesi verilir.

Daha sonra bu çamaşırları ne yapalım yönergesini canlandırmaları istenir.

Daha sonra tüm canlandırmalar üzerinde konuşulup bu oturumdan öğrendikleri tekrar edilerek oturuma son verilir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 10: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, başkalarıyla konuşurken konuşmanın içeriğine uygun geri bildirimde bulunur.

Öğretim Amaçları:

Konuşanın ne söylediği sorulduğunda konuşmanı içeriğine uygun olarak söyleneni tekrar eder.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: 4 tane farklı etkinliği gösteren resimli kartlar, kaset, kasetçalar.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Müziğin ritmine göre tüm vücudunuzla dans edin (2 dakika).

Sadece ellerinizle dans edin (2 dakika).

Sadece ayaklarınızla dans edin. (2 dakika).

İkişerli eş olun.

Sırt sırta durun.

Arkadaşınızı sırtınızda kaldırıp indirin (2 dakika).

Yere oturun ve gözlerinizi kapatın. Gökyüzündeki beyaz bulutlar olduğunuzu düşünün. Ani bir rüzgâr çıkıyor ve sizi sürüklüyor sürüklüyor ve sizi yüksek bir dağın tepesine bırakıyor. Bu tepe çok soğuk. Sizde üşüyorsunuz (1-1,5 dakika).

Gözlerinizi açıp oturun.

Bu yönergeleri yerine getiren bireylere, resimli kartlar dağıtılır. Bireylerin iki dakika bu resme ilişkin sözlü bir hikâye düşünmeleri istenir ve iki dakika sonunda düşündükleri bu hikâyeyi sözlü olarak anlatmaları ve oynamaları istenir. Her grup sözlü olarak oyununu sergiledikten sonra arkadaşlarınız oyunlarında neler söylediler? Soruları sorularak bireylerin sözlü oyuna ilişkin geri bildirimleri alınır. Oturumun sonunda bireylerin değerlendirmeleri ve bu oturumdan ne anladıkları sorularak geri bildirim vermenin önemi üzerinde durulur.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 11: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, eşyalarını başkalarıyla paylaşır.

Öğretim Amaçları:

Eşyalarını, o eşyaya sahip olmayan kişilerle paylaşır.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Üç bireyin evden getirdiği uhu, diğer üç bireyin evden getirdikleri makas, eliş kağıdı.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Parmaklarınızın uçlarında yavaş yavaş yürüyün (1 dakika).

Tempo tutarak asker gibi yürüyün (1 dakika).

Ayaklarınızı poponuza dokundurarak yürüyün (1 dakika).

Şimdi sandalyeye oturma oyunu oynayacağız. Ben müziği açacağım herkes müzikle dans edecek müziği kapattığımda ise boş bulduğu sandalyeye oturacak açıklaması yapılır ve oyuna başlanır (5 dakika).

Gözlerinizi kapatın ve denizde yüzen bir sandal olduğunuzu düşünün (1-1.5 dakika).

Gözlerinizi açıp oturun.

Bu yönergeleri yerine getiren bireylere renkli elışı kâğıtları dağıtılır. Bu elışı kâğıtları ile kesip yapıştırma çalışması yapılacağı söylenir. Bireyler yuvarlak masa etrafına otururlar. Uygulamadan sorumlu olan kişi de masaya oturur ve eline elışı kâğıdı, uhu ve makası alır. Sonra, bireylerden söylediklerini yapmalarını ister:

“Herkes eline makası alsın ve elışı kâğıdını istediği şekilde kessin” diyerek yönerge verir. Elinde makası olan çocukların elışı kâğıdını kestikten sonra diğer çocuklara söylemeden vermelerini bekler. Bu süre içerisinde veren çocukların davranışını aferin bakın arkadaşınız, arkadaşının makası olmadığı için ona makasını verdi, diyerek onu över. Diğer çocukların da makası olmayan arkadaşlarıyla, makaslarını paylaşmaları gerektiğini söyler. Eğer bireyler arasında paylaşma durumu kendiliğinden gelişmezse o zaman makası olmayan çocuğun, makası olan çocuktan makasını kullanmak için izin alması gerektiğini, kullandıktan sonra da teşekkür etmesi gerektiğini ifade eder.

Bireylerin ürünlerinden iki tanesi seçilir.

Bireyler dört gruba ayrılır. Bu gruplardan iki tanesine bu ürünler verilir. Bu ürünü canlandırmaları istenir. Bu canlandırmalardan hangisini diğer grup beğenirse o ürünü diğer gruptan almak ister.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 12: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, başkalarıyla gerektiğinde iş birliği yapar.

Öğretim Amaçları:

Tek başına yapamayacağı işlerde başkalarından yardım isteyeceğinin farkında olur.

Arkadaşının yalnız yapamayacağı işlerde ona yardım edeceğinin farkında olur.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Fatma’nın temizlik günü adlı sıralı kart.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Parmaklarınızın ucunda yürüyün (2 dakika).

Birbirinize çarpmadan ileri doğru zıplayın (1 dakika).

Önce sağ sonra sol ayağınızı sallayın (1 dakika).

Kollarınızı ileri doğru döndürün (1 dakika).

Herkes bir tohum olsun. Şimdi toprağın içindesiniz. Yavaş yavaş büyüyorsunuz.

Yapraklarınız çıkıyor. Meyveleriniz var (3 dakika).

Yere yatın ve gözlerinizi kapatın. Yem yeşil bir ağaç hayal edin (1- 1.5 dakika).

Gözlerinizi açıp oturun.

Bu yönergeleri yerine getiren bireylere “Fatma’nın Temizlik Günü” adlı hikaye sıralı kartlarla ve karşılıklı paylaşımlarla anlatılır. Sonra aşağıdaki sorular sorulur:

Burada kim var?

Bu kızın ismi ne olsun?

Buradaki ne yapıyor?

Bu çocuk temizlik yaparken ne yapmak istiyor?

Bu çocuk tek başına makineyi kaldırabiliyor mu?

Neden?

Çocuk makineyi kaldıramayınca ne yapıyor?

Neden arkadaşlarını çağırıyor?

Arkadaşlarını çağırırken ne diyor?

Arkadaşları geldikten sonra ne yapıyorlar?

Arkadaşlarını nasıl çağırdı?

Siz olsanız nasıl çağırırdınız?

Sorularıya bireylerin dikkatleri yalnız yapamayacakları işlerde başkalarından yardım isteyebileceklerine ve yardım etmeleri gerektiğine çekilir.

Bireylerden ikişerli grup olmaları istenir.

Daha sonra yardım isteyecekleri veya yardım edecekleri bir olay düşünmeleri ve canlandırmaları istenir. Bu canlandırmalar, neden, nasıl, ne zaman soruları sorularak irdelenir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 13: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, başkaları konuşurken dinler.

Öğretim Amaçları:

Başkaları konuşurken konuşmaması gerektiğinin farkında olur.

Başkaları konuşurken konuşmacıyı dinlemesi gerektiğinin farkında olur.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Kurbağa resimleri yapışmış labutlar ve konuşan Veli sıralama kartları.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Kurbağa olun (2 dakika).

Birbirinize çarpmadan ileri doğru zıplayın (1 dakika).

Topla kurbağa devirme oyunu oynanır (5 dakika).

Gözlerinizi kapatıp gölde yüzen bir kurbağa olduğunuzu düşünün (1-1.5 dakika).

Gözlerinizi açıp oturun.

Bu yönergeleri yerine getiren bireylere uygulamadan sorumlu olan kişi “Konuşan Veli Hikayesi” ni anlatır.

Veli ile Hüseyin çok iyi arkadaşlarmış. Teneffüslerde hep birlikte oynarlarmış. Derste de aynı sırada otururlarmış. Bir gün matematik dersleri varmış. Öğretmenleri sınıfa girmiş ve başlamış ders anlatmaya. Bu sırada Veli ile Hüseyin konuşuyorlarmış. Öğretmeni, Veli ile Hüseyin’e;

—Ayağa kalkın, demiş.

Burada hikâye kesilir. Daha sonra ne olabilir sorusu sorularak bireylerin kendi aralarında rol dağılım yapmaları ve sonunu canlandırmaları istenir.

Canlandırma bittikten sonra neden böyle oldu? Böyle olmasaydı nasıl olurdu? Soruları ile canlandırma irdelenir ve biri konuşurken dinlemeleri gerektiği fark ettirilir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

Temel Konuşma Becerileri

AMAÇ 14: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, konuşmayı başlatır.

Öğretim Amaçları:

Konuşmayı merhaba diyerek başlatacağının farkında olur.

Konuşmayı merhaba ifadesi ile başlattıktan sonra söylemek istediği şeyi ifade edeceğinin farkında olur.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Tepegöz, 6 tane asetat.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Kedi olun (1 dakika).

Çok acıktınız. Siz çok aç bir kedisiniz (1 dakika).

Sen de aç bir köpek (1 dakika).

Ben ekmek veriyorum. Ekmeği yiyin (0.5 dakika).

Elimde bakın bir gazete var. Bu gazeteyi yere koyuyorum. Bu gazetenin etrafında müziğe göre dans edin. Ben müziği kapatınca herkes bu gazetenin üstüne atlayacak.

Gazetenin dışında kalan oyundan çıkacak (5 dakika).

Yere uzanın ve gözlerinizi kapatın.

Karşıda sallanan bir top olduğunu düşünün ve onu gözlerinizle takip edin (1-1.5 dakika).

Yönergeleri verilerek bireylerin bu yönergeleri yerine getirmeleri beklenir. Bu yönergeleri yerine getiren bireylere, ben buraya bir asetat koyuyorum. Herkes bu resme baksın. Yönergesi verilerek sırayla altı resim bireylere gösterilir ve aşağıdaki sorular yöneltilir:

Bu resimde ne var?

Bunlar kim olsun?

Bunlar ne yapıyorlar?

Bunlar ne konuşuyor olabilir?

Önce ne diyorlar?

Sonra ne konuşuyor olabilirler?

Soruları yöneltilerek bireylerin düşünceleri alınır ve bireylerin düşünceleri canlandırılır. Canlandırmalar gerçekleştikten sonra aşağıdaki sorularla bireylerin dikkatleri konuya çekilir; Arkadaşın konuşmaya nasıl başladı?

Arkadaşın neden merhaba dedi?

Merhaba dedikten sonra ne diyoruz?

Merhaba dedikten sonra ne diyoruz?

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 15: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, konuşmayı sürdürür.

Öğretim Amaçları:

Konuşmayı başlattıktan sonra anlatmak istediklerini karşı tarafa anlatarak konuşmayı sürdürür.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Materyal kullanılmayacaktır.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Sınıf içerisinde serbestçe yürüyün (2 dakika).

Önünüze çıkan arkadaşınızla merhabalaşın (1 dakika).

Kar yağmış. Karda yürüyün (1 dakika).

İkişerli eş olun.

Eşlerden biri hareketler yaparken diğeri onu izlesin.

Hareket yapan hareket yaparken diğeri aynı hareketleri yapmaya çalışsın (4 dakika).

Yere yatın ve gözlerinizi kapatın. Köpek seslerini dinleyin(1.5-2 dakika).

Bu yönergeleri yerine getiren grup üyelerine; köpeklerle ilişkin bir anılarını düşünmeleri ve önlerine çıkan arkadaşlarına anlatmaları istenir. Bu anlatmalar durdurulup herkes grup üyelerine bu anılarını anlatır. Bu anlatmalar sırasında anlatmak istediğimiz konu bitinceye kadar konuşmayı sürdürdüğümüze çekilir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedefler beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 16: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, konuşmayı bitirir.

Öğretim Amaçları:

Anlatacakları ve anlatılan bittikten sonra gündüz ise iyi günler diyeceğinin farkında olur.

Anlatacakları ve anlatılan bittikten sonra iyi günler der.

Anlatacakları ve anlatılan bittikten sonra gece ise iyi geceler diyeceğinin farkında olur.

Anlatacakları ve anlatılan bittikten sonra iyi geceler der.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Geceli ve gündüzlü sıralama kartları.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Birer boncuk tanesi olun (0.5 dakika) Sen Ali ol. Ali boncukla oynuyor. Boncuklar yuvarlanıyor.

Sende ip ol.

Ali boncukları dizensin.

Boncuklarımızı dizdik. Hadi boncuklarımızla kolye yapalım.

Kolyemizin ipi koptu.

Boncuklar dağıldı.

Yere uzanın ve gözlerinizi kapatın.

Bir oda dolusu renk renk boncuklar arasında olduğunuzu düşünün. Odanın büyük büyük pencereleri var bir anda parlak bir güneş doğuyor. Güneş o kadar güzel ki etraf hem aydınlatıyor hem de ısıtıyor. Bir anda güneş kayboluyor ve karanlık çöküyor. Her taraf zifiri karanlık. O sırada bir rüzgâr çıkıyor ve rüzgâr yüzünüze çarparken uyanıyorsunuz (1-1.5 dakika).

Yönergeleri verilerek bireylerin bu yönergeleri yerine getirmeleri beklenir. Bu yönergeleri yerine getiren bireylere, önce gündüzlü sıralama kartı, ardından gece sıralama kartı gösterilir. Aşağıdaki sorular bireylerle paylaşılır:

Bakın bakalım burada kimler var?

Ne yapıyorlar?

El sıkışırken ne söylüyor olabilirler?

Daha sonra ne yapacaklar?

Bakın ne yapıyorlar?

El sallarken ne diyorlar?

Şimdi gece mi? Yoksa gündüz mü yaşanıyor?

O zaman el sallarken ne söyleyebilirler?

Sorularıya merhaba diyerek konuşmaya başladıkları daha sonra konuşmayı sürdürdükleri ve iyi günler iyi geceler deyip el sallayarak konuşmayı bitirdikleri paylaşılır.

Daha sonra bireyler ikiye eş olurlar ve bu eşlerden birinin uygulamadan sorumlu olan kişinin verdiği konu hakkında konuşmaları ve konuşma bittikten sonra

ayrılmaları istenir. Bireylerin canlandırmaları bittikten sonra canlandırmalar üzerinde neden? Ne zaman gibi sorular sorularak oturum irdelenir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 17: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, konuşmayı bitirdikten sonra yeniden başlatır.

Öğretim Amaçları:

Konuşma bitince iyi günler der.

Konuşmasını bitirdikten sonra unuttuklarını söylemek için arkasından ismini söyleyerek seslenir.

Unuttuklarını söyler.

Unuttuklarını söyledikten sonra iyi günler der.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Televizyon, Video, Cem ile Ece'nin hikayesini içeren kaset.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Sınıf içerisinde serbestçe koşun (3 dakika).

Yerinizde koşun (2 dakika).

Ağaçtan armut toplayın (4-4.5 dakika).

Üçerli grup olun.

Kaç tane armut topladınız sayın (1 dakika).

Her grup topladığı armutlarla pasta yapsın.

Pastanın içine neler koydunuz?

Pastanız nasıl bir pasta?

Üff burnuma güzel bir koku geliyor sizce bu ne kokusu?

Pastaları yiyelim (4-4.5 dakika).

Yere uzanın ve birer armut ağacı olduğunuzu düşünün. Dallarınızdan sarı sarı çok güzel armutlar sarkıyor. Karşıdan da bir çocuk koşa koşa geliyor ve dallarınızın altına oturuyor. O sırada da bir armut çocuğun başına pıttt diye düşüyor (1-1.5 dakika).

Oturun ve gözlerinizi açın.

Bu yönergeleri yerine getiren bireylere, arkadaş hikayesi izletilir.

Cem ile Ece 3. sınıfa giden çok iyi arkadaşlardır.

Ece cuma günü okula gelememiştir.

Cumartesi günü Cem yolda oynarken Ece ile annesini görür.

Cem elini uzatır;

—“Merhaba Ece” der.

Ece de;

—“Merhaba” der.

Cem;

—“Ece Cuma günü okula neden gelmedin?” der.

Ece de;

—“Hasta olduğum için gelemedim der”.

Cem de;

—“Tamam Ece iyi günler der.”

Ece de;

—“İyi çocuk günler der.”

Ece ile annesi yürüyerek giderler.

Bu sırada Cem’in aklına ödevler gelir ve Ece, Ece diye seslenir.

Ece durur.

—“Efendim” der.

Bu sırada video durdurulur ve bireylerin dikkatleri sorularla konuşmayı nasıl bitirdiğine ve tekrar nasıl başlattığına çekilir.

Cem;

—“Ödevleri söyleyeyim mi?” der.

Ece de;

—“Söyle” der.

Cem ödevleri söyler.

Ece, Cem' e teşekkür eder.

İyi günler diyerek ayrılırlar.

Bu hikâye izletildikten sonra bireylere anneleriyle, babalarıyla, arkadaşlarıyla konuştuktan sonra unuttukları bir şeyi söylemelerini içeren bir metin düşünmeleri ve canlandırmaları istenir.

Canlandırmalar sona erdikten sonra Neden?, Nasıl?, Niçin?, Ne zaman? Soruları ile canlandırmalar irdelenir.

Değerlendirme: Oturum sırasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

İleri Konuşma Becerileri

AMAÇ 18: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, konuşmak için başkalarının konuşmasını tamamlamasını bekler.

Öğretim Amaçları:

Başkası konuşurken konuşmaz.

Konuşmak için başkasının konuşmasını bitirmesini bekler.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Kaplumbağa, Leylek.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Sınıf içerisinde müzik eşliğinde serbestçe yürüyün (2 dakika).

Önünüze çıkan arkadaşınızla merhabalaşın (2 dakika).

Sınıf içersinde dolaşarak arkadaşınızın tuttuğu takımı ve en sevdiği sporcuyu öğrenin (1 dakika).

Önünüze çıkan arkadaşınızın tutuğu takımı ve en sevdiği sporcuyu hatırlamaya çalışın (1 dakika).

Yere yatın ve gözlerinizi kapatın.

En sevdiğiniz sporcuyu hayal edin. Onunla birlikte spor yaptığınızı ve onu yendiğinizi düşünün (1.5-2 dakika).

Yere oturun ve gözlerinizi açın. Ne hissettiğinizi ifade edin.

Yönergeleri verilerek bireylerin bu yönergeleri yerine getirmeleri beklenir.

Bu yönergeleri yerine getiren bireylere, “Kaplumbağa ve Leylek Hikâyesi” maketler kullanılarak anlatılır.

Bir gün yaşlı bir kaplumbağa yolda yürüyormuş.

Lay laylay.....

Yolda yürürken bir leylek görmüş.

Leylek;

—“Merhaba kaplumbağa kardeş” demiş.

Kaplumbağa da;

—“Merhaba” demiş.

Leylek;

—“Benim karnım çok acıktı. Ben yemek arıyorum” demiş.

Kaplumbağa;

—“Ben de yemek arıyorum, istersen birlikte arayalım” demiş.

Kaplumbağa leyleğe;

—“Senin annen baban yok mu” derken leylek başlamış konuşmaya;

—Senin sırtındaki ne?

—“Senin rengin niye böyle?” Demiş.

Kaplumbağa da;

—“Ben konuşurken sen dinleyeceksin. Ben konuşmamı bitirdikten sonra konuşacaksın” demiş.

Leylek’ te;

—“Özür dilerim. Bir daha sen konuştuktan sonra konuşurum” demiş.

Daha sonra bireylerden aynı anda en sevdiği kişiyi anlatmaları istenir.

Daha sonra birinin konuşup diğerinin dinlemesi istenir. Ve eşlerin daha sonra görevlerini değiştirmeleri istenir.

Bu yönergeler yerine getirildikten sonra neden, nasıl, ne zaman soruları ile canlandırmalar irdelenir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 19: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, konuşmasını konuşmanın içeriğine uygun olmayan duraklamalar yapmadan sürdürür.

Öğretim Amaçları:

Konuşurken uygun yerde-cümle bitiminde-durur.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Sıralı kart, 6 tane fon kâğıdından kesilmiş kuğu resmi.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Birer kuğu olalım.

Güzel kuğular gölde yüzün.

Kuğularımızın karnı acıktı. Biraz uçun.

Yiyecek toplayın (3 dakika).

Sınıfımızın ortasına gelin.

Hep birlikte bir kuğu olun.

Kuğumuzu uçuralım.

Kuğumuz biraz uyusun (4 dakika).

Sınıfta istediğiniz yere yatın ve gözlerinizi kapatın.

Bir kuğu hayal edin. Sonra hayal ettiğiniz kuğuyu anlatın (2 dakika).

Bu yönergeleri yerine getiren bireylerle; "Göldeki Güzel Kuğu" isimli sıralama kartı paylaşılır. "Göldeki Güzel Kuğu" isimli sıralama kartı paylaşıldıktan sonra bireyler tarafından canlandırılır.

Bir gölde güzel bir kuğu yaşıyormuş.

Kuğu gölde yüzerken kendi kendine konuşan bir ördek görmüş.

Ördek hiç durmaksızın "ben geldim eve gittim annem kaç dedi" diyormuş.

Güzel kuğu ördeğin ne söylediğini anlamak için ördeğin yanına doğru yüzmüş.

Ördekbaşını kaldırıp kuğuya bakmış sonra konuşmasına devam etmiş.

—“Ben geldim eve gittim annem kaç dedi” demiş.

Kuğu sormuş;

—“Sen ne söylüyorsun? Ben hiç anlamıyorum” demiş.

Ördek kuğunun yüzüne bakmış ve

—“Ben geldim eve gittim annem kaç dedi” demiş.

Güzel kuğu yine bir şey anlamamış. Sonra,

—“Sen cümle bitince duracaksın. Nefes alacaksın ve devam edeceksin. Sen böyle hızlı konuşursan ben anlayamam ki” demiş.

Bundan sonra ördek;

—“Ben geldim. Eve gittim. Annem kaç dedi” demiş.

Kuğu da;

—“Teşekkür ederim ördek. Şimdi seni anladım” demiş.

Şimdi siz sevdiğiniz bir artisti önce hiç durmadan hızlı hızlı bize anlatın demiş. Daha sonra yavaş yavaş nefes alarak bize anlatın demiş. Bu canlandırmalar üzerinde neden? Nasıl? soruları sorularak canlandırmalar irdelenir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 20: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, konuşurken başkaları tarafından anlaşılabilmek için konuşma hızını ayarlar.

Öğretim Amaçları:

Konuşurken yavaş konuşması gerektiğinin farkında olur.

Başkalarının onun söylediklerini anlaması için yavaş konuşur.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Sıralı kart, büyük kuş maketi, büyük karınca maketi.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Kuş olun.

Kuş gibi uçun (2 dakika).

İkişerli eş olun.

Eşler bir kuş olsunlar (1 dakika).

Sen karınca ol.

Kuşlar uçarken karınca görüyorlar.

Kuşlar karıncanın yanına gidiyorlar.

Kuşlarımız uyusun.

Karınca yemek toplansın.

Kuşlarımız uyansın ve hep birlikte bir karınca oluşturun (5 dakika).

Gözlerinizi kapatıp yem toplayan karıncaları düşünün (1-1.5 dakika).

Yönergeleri verilerek bireylerin bu yönergeleri yerine getirmeleri beklenir. Bu yönergeleri yerine getiren bireylerle, “Karınca ve Kuşun Arkadaşlığı” adlı sıralama kartları paylaşılır.

Karınca ve kuş iyi arkadaşlardı.

Bir gün karınca kırdan dolaşırken yanına karınca geldi.

Kuş;

—“Cik cik merhaba ben Şimşek bu kırdan uçuyorum” dedi.

Ama bizim karınca hiçbir şey anlamadı.

Karınca kuşa;

—“Güzel kuş ben senin söylediğini anlamadım tekrarlar mısın?” dedi.

Kuş tekrar etti.

—“Cik cik merhaba ben Şimşek bu kırdan uçuyorum” dedi.

Karınca yine anlamadı.

—“Güzel kuş ben senin söylediğini anlamadım tekrarlar mısın?” dedi.

Kuş tekrar etti.

—“Cik cik merhaba ben Şimşek bu kırdan uçuyorum” dedi.

Karınca yine anlamadı ve

— “Sen çok hızlı konuşuyorsun. Biraz yavaş konuşsan belki anlarım” dedi.

Kuş ta yavaş bir şekilde söyledi.

—“Merhaba ben Şimşek, bu kırdan uçuyorum” dedi.

Bu defa karınca anladı ve;

— “Şimşek çok güzel konuştun teşekkür ederim” dedi.

Bu sıralama paylaşıldıktan sonra bireylerden en sevdikleri şeyi önce hızlı hızlı anlatmaları istenir. Daha sonra yavaş yavaş anlatmaları istenerek gerçekleştirilen canlandırmalar üzerinde konuşularak irdelenir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir

AMAÇ 21: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, konuşurken konuşmanın anlamına ışık tutan vurgulamalarda bulunur.

Öğretim Amaçları:

Cümle içerisindeki önemli sözcükleri yüksek sesle söyler.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Video, Tv, video kaset.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Sınıf içerisinde olduğunuz yerde koşun (1dakika).

Belden öne doğru esneyin (30 saniye).

Sol kolunuzu öne doğru çevirin (30 saniye).

Sağ kolunuzu öne doğru çevirin (30 saniye).

İki kolunuzu öne doğru çevirin (30 saniye).

İki kolunuzu geriye doğru çevirin (30 saniye).

Ayaklarınızı açarak öne doğru esneyin (30 saniye).

Başınızı çevirin (30 saniye).

Bu yönergeleri yerine getiren bireyleriyle; “Cümlede Vurgu” isimli 4 dakikalık videokaseti izletilir.

Ali Ayşe ve Veli dersteymiş. Öğretmenleri onlara vurgulamayı anlatıyormuş.

Öğretmenleri çocuklara; “Arkadaşlarımıza söylemek istediğimiz asıl şeyi söylerken biraz yüksek sesle söylemeliyiz” demiş.

Arkadaşlarınızla konuşurken okula geldiğinizi vurgulamak istediğinizde;

“Ben OKULA geldim demeliyiz” demiş.

Eve gittiğinizi vurgulamak istediğinizde ise;

“Ben EVE gittim demeliyiz” demiş.

Bireyleri de örnek vermişler.

O zaman vurgulamak istediğimiz sözcükleri nasıl söylüyoruz?

Yüksek sesle söylediğimiz sözcükler hangi sözcüklerdir?

Sorularıyla önemli gördüğümüz, vurgulamak istediğimiz sözcükleri yüksek sesle söylediğimiz paylaşılır.

Bireylerden vurgulamak istedikleri sözcükleri, yüksek sesle söyledikleri cümleler kurmaları istenir.

Bireylerin örnek cümlelerinden sonra aşağıdaki sorularla oturum tekrar edilir.

Bir cümlenin içinde, bizim için önemli gördüğümüz sözcükleri nasıl söylüyoruz?

Yüksek sesle söylediğimiz sözcükler nasıl sözcüklerdir?

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 22: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, konuşurken içinde bulunduğu ortama göre ses tonunu ayarlar.

Öğretim Amaçları:

İçinde bulundukları ortama göre nasıl konuşması gerektiğinin farkında olur.

İçinde bulunduğu ortamda konuşması gerektiği şekilde konuşur.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: 15X45 ebatlarında Lütfen sessiz olun! YAZISI

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Kütüphanedesiniz ve kütüphane memuru çok asabi biri onu kızdırmamak için çok yavaş yürüyorsunuz.

Raftan bir kitap alıyorsunuz ve sayfalarını çeviriyorsunuz ama konunuzu bulamıyorsunuz. Arıyorsunuz, arıyorsunuz bulamıyorsunuz.

Bu yönergeleri yerine getiren bireylerle; “Kütüphane” isimli sıralı kart paylaşılır.

Bir gün Gülşen ve Nurşen kütüphaneye gitmeye karar verirler. Kütüphaneye gidip Atatürk’ün Hayatı’nı araştırmayı düşünürler. Okul çıkışında birlikte kütüphaneye giderler. Kütüphanenin kapısından içeri girerken “Lütfen Sessiz Olun “ yazısını okurlar. Gülşen ve Nurşen bu yazıyı okuduktan sonra içeri girerler. İçerisi oldukça sessizdir. Gülşen ve Nurşen yavaş yavaş ses çıkarmadan yürürler. Görevlinin yanına gidip sessizce;

— “Biz Atatürk’ün Hayatını araştırıyoruz. Bize yardımcı olur musunuz?” derler.

Görevli de sessizce;

— “Tamam” der. Ve kitapları göstererek;

— “Buradan bakabilirsiniz” der.

Sıralı kart paylaşıldıktan sonra uygulamadan sorumlu olan kişi bireylere aşağıdaki yönergeleri verir.

Üç gruba ayrılın.

Siz sınıfta nasıl konuşulması gerektiğini, siz pazarda, siz de düğünde nasıl konuşmamız gerektiğini canlandırın. Yönergeleri verilerek bireylerin ortamlara uygun canlandırmaları irdelenir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

İlişkiyi Başlatma Becerileri

AMAÇ 23: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, ilk tanıştığı kişilere kendisini tanıtır.

Öğretim Amaçları:

İlk tanıştığı kişilere merhaba der.

İlk tanıştığı kişilere merhaba dedikten sonra kendini tanıtacağını farkında olur.

Merhaba dedikten sonra ben diyerek kendini tanıtır.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Sıralı kartlar.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Olduğunuz yerde koşun (2 dakika).

Yerler çok soğuk ayaklarınız donuyor, öyle yürüyün (2 dakika).

El ele tutuşup halka olun.

Bir kişi ebe olsun ve diğerlerinin ellerini bıraktırmaya çalışsın (4 dakika).

Yere yatın.

Arkadaşlarınızın elini tutup gözlerinizi kapatın.

Müziği dinleyip başınızı, müziğin ritmine uygun sallayın (1.5-2 dakika).

Yere oturun ve gözlerinizi açın.

Yönergeleri verilerek bireylerin bu yönergeleri yerine getirmeleri beklenir.

Bu yönergeleri yerine getiren bireylerle, “Ton ton” adlı hikaye kartları paylaşılır.

Ali nin Ton ton isimli kırmızı bir arabası vardır.

Ali Ton tonla oynamaz ve Ton ton’un canı sıkılır.

Ton ton dolaşmaya çıkar.

Ton ton kırlarda dolaşırken bir tane leylek görür.

—“Merhaba leylek ben Ton ton” der. Leylek te

—“Merhaba”der.

Daha sonra Ton ton;

—“Benim arkadaşım yok. Benim arkadaşım olur musun ?” der.

Leylek;

—“Hayır”der ve uçar gider.

Ton ton yürür yürür.

Karşısına bir kaplumbağa çıkar.

Ton ton;

—“Merhaba kaplumbağa ben Ton ton” der.

Kaplumbağa’da;

—“Merhaba”der.

Daha sonra Ton ton;

—“Benim arkadaşım yok. Benim arkadaşım olur musun ?” der.

Kaplumbağa’da;

—“Hayır”der ve yürür gider.

Ton ton üzülerek eve döner.

Ton ton isimli hikaye kartları bireylerle paylaşıldıktan sonra bireylere aşağıdaki yönergeler verilir:

Halka olun ve bir kişi ortaya geçsin ve herkese kendini tanıtsın. Yönergesi verilir ve bunu her birey uygular.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 24: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, tanıştığı kişileri başkasına tanıtır.

Öğretim Amaçları:

Birbirlerini tanımayan kişileri tanıştıracığının farkında olur.

Birbirlerini tanımayan kişileri tanıştırmak için bu....., bu ifadelerini kullanır.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Video, Tv, Video kaset.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Sınıf içerisinde serbestçe yürüyün (2 dakika).

Önünüze çıkan arkadaşınızla merhabalaşın (1 dakika).

Kar yağmış. Karda yürüyün (1 dakika).

İkişerli eş olun.

Eşlerden biri hareket yaparken diğeri onu izlesin. Hareket yapan hareket yapmayı bitirince diğeri aynı hareketleri yapmaya çalışsın (4 dakika).

Yere yatın ve gözlerinizi kapatın.

Dışarıdaki sesleri dinleyin(1.5-2 dakika).

Yere oturun ve gözlerinizi açın.

Yönergeleri verilerek bireylerin bu yönergeleri yerine getirmeleri beklenir. Bu yönergeleri yerine getiren bireylere, “ Tanışma” adlı videokaset izletilir.

Burcu ile Ali aynı apartmanda oturuyorlardı.

Her gün Burcu ile Ali kumdan evler arabalar yaparlardı.

Bir gün Burculara misafir geldi. Bu misafirlerin de Büşra adında bir kızları vardı.

Burcu ile Büşra bahçeye indiler. Ali de bahçede oynuyordu. Burcu Ali’ nin yanına gitti. Sonra,

—“Ali bak bu Büşra, Büşra bak bu da Ali” dedi.

El sıkıştılar. Memnun oldum dediler.

Sonra hep birlikte kumdan evler arabalar yaptılar.

Video izletildikten sonra bireylere üçerli grup olmaları söylenir (uygulamadan sorumlu olan kişi de etkinliklere katılır). Bu üç kişide bir kişi diğer iki kişiyi birbirine tanıştıır. Bu uygulamayı her birey gerçekleştirir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 25: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, tanıdığı kişilerle karşılaşınca gülümser.

Öğretim Amaçlar:

Tanıdığı kişileri fark eder.

Tanıdığı kişileri görünce gülümser.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Sıralı kart.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Herkes ayı olsun.

Ayı gibi koşun (2 dakika).

Kış gelmiş ayılar kış uykusuna yatın.

Uykunuzda ne gördünüz.

Gördüklerinizi anlatın.

Gördüklerinizden birini canlandırılım (7 dakika).

Yönergeleri verilerek bireylerin bu yönergeleri yerine getirmeleri beklenir. Bu yönergeleri yerine getiren bireylerle, “Cin cin Ormanda” hikayesi paylaşılır ve daha sonra bireyler tarafından canlandırılır.

Ormanda Cin cin adında güzel bir ayı yaşıyormuş. Bu ayının Pip pip adında bir ayı arkadaşı varmış. Cin cin kış için yiyecek toplamaya gitmiş. Cin cin yiyecek toplarken Pip pip te yiyecek topluyormuş. Ama araları çok uzakmış. Cin cin’in işi çok olduğu

için Pip pip'in yanına gitmemiş. Ona karşıdan gülümsemiş. Pip pip te Cin cin'e gülümsemiş. Sonra akşam olmuş. Cin cin yiyeceklerini toplayıp eve gitmiş.

Sıralaması bireylerle paylaşıldıktan sonra aşağıdaki yönergeler verilir.

İkişerli eş olun. Siz düğündesiniz çok uzakta bir arkadaşınızı görüyorsunuz ve yanına gitmeniz imkansız o da sizi görüyor ne yaparsınız?, siz de kaldırımda yürüyorsunuz karşıdan arkadaşınız geliyor ama kaldırım konuşamayacak kadar kalabalık ne yaparsınız?, sizde çok yoğunsunuz bir arkadaşınız geliyor onunla konuşamayacak kadar yoğunsunuz ne yaparsınız?, hava çok soğuk hırkanızı almamışsınız ve çok üşüyorsunuz kuldan çıktınız ve eve gitmek için acele ediyorsunuz yolda arkadaşınız gördünüz ne yaparsınız?

Yönergelerini canlandırmaları istenir. Ve tanıdığımız kişilerle karşılaşınca gülümsediğimiz vurgulanır.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAC 26: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, tanıdığı kişilerle karşılaşınca selam verir.

Öğretim Amaçları:

Tanıdığı kişileri fark eder.

Tanıdığı kişileri görünce selam verir.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Sıralı kart.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Parmaklarınızın uçlarında yavaş yavaş yürüyün (1 dakika).

Tempo tutarak asker gibi yürüyün (1 dakika).

Ayaklarınızı poponuza dokundurarak yürüyün (1 dakika).

Şimdi sandalyeye oturma oyunu oynayacağız. Ben müziği açacağım herkes müzikle dans edecek müziği kapattığımda ise boş bulduğu sandalyeye oturacak açıklaması yapılır ve oyuna başlanır (5 dakika).

Gözlerinizi kapatın ve denizde yüzen bir sandal olduğunuzu düşünün (1-1.5 dakika). Gözlerinizi açıp oturun.

Yönergeleri verilerek bireylerin bu yönergeleri yerine getirmeleri beklenir. Bu yönergeleri yerine getiren bireylerle, “Karşılaşma” adlı hikaye paylaşılır.

Mısra ile Esra arkadaşarmış. Bir gün Esra, çarşıya kalem almaya gitmiş. Kaldırımında yürürken karşı kaldırımında yürüyen Mısra’yı görmüş. Esra başını öne doğru eğerek Mısra’ya selam vermiş. Mısra da başını öne doğru eğerek Esra’ya selam vermiş. Sonra Esra bir kırtasiye görmüş. Esra kırtasiyeye girip kalem almış ve eve gitmiş.

Daha sona aşağıdaki yönergeleri verir.

Herkes eş olsun.

Yolda yürürken arkadaşınızı görüyorsunuz ne yaparsınız?

Bireylerin bu yönergeyi canlandırmaları istenir. Sonra, canlandırmalar üzerinde konuşularak tanıdıklarımızı görünce nasıl selam verdiğimiz irdelenir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 27: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, kendisinden farklı olan arkadaşları ile birlikte olur.

Öğretim Amaçları:

Kendisinden farklı olan arkadaşlarının yer aldığı etkinliklere katılır.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Peluş oyuncak, sıralı kart, kasetçalar ve kaset

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Sınıf içerisinde serbestçe dolaşın.

Müziğin ritmine uygun olarak dans edin.

Ellerinizde top var. Bu topu yukarıya doğru atarak dolaşın.

Elinizde iki topu zıplatarak dolaşın.

Bu yönergeleri yerine getiren grup üyelerine; “Can ile Canan’ın arkadaşları” adlı sıralı kart paylaşılır.

Can ile Canan bahçede oynarken yanlarına tekerlekli sandalyeli bir çocuk gelir ve —“Sizinle oynayabilir miyim?” der.

Canan da;

—“Tabii ki oynayabilirsin” der ve birlikte oynarlar.

Uygulamadan sorumlu olan kişi, “şimdi oyuncak kimde oyunu oynayacağız? Ben müziği durdurunca oyuncak kimde ise o çıkacak” yönergesini verir. Bireyler oyuna başladıktan sonra uygulamadan sorumlu olan kişi kapının dışında bekleyen misafiri içeri alır. Misafir kendini uygulamadan sorumlu olan kişi yardımı ile tanıttikten sonra etkinliğe devam edilir. Etkinliğe son verildikten sonra ise yapılan bu etkinlik değerlendirilir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

İlişkiyi Sürdürme Becerileri

AMAÇ 28: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, gereksinim duyduğunda başkalarından yardım ister.

Öğretim Amaçları:

Kendisi yaparken zorlandığı işlerde başkalarında yardım ister.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Sıralı kart.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Sınıf içerisinde olduğunuz yerde koşun (2 dakika).

Belden öne doğru esneyin (30 saniye).

Sol kolunuzu öne doğru çevirin (30 saniye).

Sağ kolunuzu öne doğru çevirin (30 saniye).

Belinizi çevirin (30 saniye).

Herkes ikiyeşerli eş olsun.

Biriniz diğerini sırtına alıp taşıyın (3 dakika).

Yere oturun ve gözlerinizi kapatın.

Bardaktan boşalırcasına yağın yağmuru düşünün.

Bu yönergeleri yerine getiren grup üyelerine;

Üçerli eş olun.

Ağır bir kutu var kaldıramıyorsunuz ama eve götürmeniz gerekiyor? Zor bir ödev var çözümüyorsunuz? Yolda su birikmiş karşıya kolay geçmek için taş koyacaksınız ama taşı kaldıramıyorsunuz? Ne yaparsınız? Yönergeleri verilir ve grupların canlandırmaları istenir. Bu canlandırmalar izlenerek irdelenir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 29: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, yardıma gereksinimi olan kişiler yardım istemeden onlara yardım etmeyi teklif eder.

Öğretim Amaçları:

Yardıma gereksinim duyan bireylere yardım edeceğinin farkında olur.

Yardıma gereksinim duyan bireylere, size yardım edebilir miyim? İfadesini kullanarak yardım edeceğinin farkında olur.

Yardıma gereksinim duyan bireylere yardım etmek için; size yardım edebilir miyim? ifadesini kullanarak yardım eder.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Sıralama kartları.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Müziğin ritmine göre dans edin (2 dakika).

Sadece başınızla dans edin (2 dakika).

Sadece gövdenizle dans edin (2 dakika).

İkişerli grup olun.

Sırt sırta durun.

Arkadaşını sırtında kaldırıp indirecek (2 dakika).

Yere oturun ve gözlerinizi kapatın.

Kendinizin gökyüzündeki beyaz bulutlar olduğunuzu düşünsün (1-1.5 dakika).

Gözlerinizi açıp oturun.

Yönergeleri verilerek bireylerin bu yönergeleri yerine getirmeleri beklenir. Bu yönergeleri yerine getiren bireylerle, “Emel’in Zor Günü” adlı sıralama kartı paylaşılır.

7. sınıfa giden Emel adında çalışkan bir kız varmış. Emel 7. sınıfı başarıyla bitirip 8. sınıfa geçmiş. Emel yaz tatilini geçirmek için Aydın’a ananesinin yanına gitmeye karar vermiş. Emel eşyalarını valize yerleştirmiş. Emel valize o kadar çok eşya koymuş ki, valizi çok ağır olmuş. Emel güçlükle valizini kaldırmış. Fakat taşıyamamış. O sırada yoldan Mert geçiyormuş. Mert Emel’e;

—“Emel sana yardım edebilir miyim?” demiş.

Emel’ de;

—“Çok seviniyim” demiş.

Emel’ le Mert valizi kolaylıkla taşımışlar.

Emel’ in Zor Günü adlı sıralı kart bireylerle paylaşıldıktan sonra bireylere aşağıdaki yönergeler verilir:

İkişerli eş olun.

Eşlerden biri tek başına yapamayacağı bir işe başlıyor. Ve bunu gören diğeri de ona yardım ediyor. Bu öğeleri içeren bir olay düşünün ve canlandırın.

Canlandırmalar izlenir ve irdelenir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 30: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, gereksinim duyduğunda izin ister.

Öğretim Amaçları:

Derste tuvaleti gelince izin isteyeceğinin farkında olur.

Deste izin istemek için parmak kaldıracağının farkında olur.

Öğretmeninden izin istemek için; “öğretmenim izin verir misiniz?” ifadesini kullanır.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Zilli Cd (ritim için).

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Sınıfın içerisinde yürüyün (1 dakika).

Müzik aletinden çıkan sesin ritmine uyarak yürüyün (1 dakika).

Şimdi eş olun.

Müzik aletinden çıkan sesin ritmine göre eşile dans edecek. Ben müzik aletinin çalmayı durdurunca eşler bu çiçeklerin üzerine çıkacak. Boş çiçek bulamayan eş oyundan çıkacak (5 dakika).

Yere uzanın ve gözlerinizi kapatın.

Bir çiçek hayal edin (1-1.5 dakika).

Gözlerinizi açıp oturun ve bize hayal ettiğiniz çiçeği anlatın.

Yönergeleri verilerek bireylerin bu yönergeleri yerine getirmeleri beklenir. Bu yönergeleri yerine getiren bireylerle, “Ali’nin Bir Günü” adlı hikaye paylaşılır.

Horoz ötmüş. Üüüüüüüü rü üüüüü. Güneş doğmaya başlamış. Ali uyanmış. Kahvaltısını yapmış. Sonra giyinmiş ve okula gitmiş. Zil çalmış zıııııı, sıra olmuşlar. Bayrak töreni olmuş ve İstiklal Marşını söylemişler. Daha sonra Türkçe dersi başlamış. Öğretmeni ders anlatırken Ali'nin tuvaleti gelmiş. Ali parmak kaldırmış ve —“Öğretmenim izin verir misiniz? Dışarı çıkacağım” demiş.

Öğretmeni de;

—“Tamam” demiş.

Hikaye paylaşıldıktan sonra bireylere hangi durumlarda izin istedikleri sorulur ve gruplar oluşturularak bu düşünceler canlandırılır. Ve canlandırılan etkinlikler neden, nasıl, ne zaman soruları sorularak irdelenir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 31: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, kendisine yardım edildiğinde teşekkür eder.

Öğretim Amaçları:

Birisi yardım ettiğinde teşekkür edeceğinin farkında olur.

Birisi yardım ettiğinde teşekkür eder.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Bir tane kuş maketi, iki tane ağaç maketi ve bir tane çocuk maketi.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Birer kuş olun.

Kuşlar ağaçtan ağaca uçuyor.

Kuşlar gökyüzünde uçuyor.

Kuşlar bir pencereye kondu.

Kuşlar pencerede yem yiyorlar.

Kuşlar yuvalarına doğru uçuyorlar.

Aaaaa kuşlarımız direğe çarptı.

Yere düşüyorlar.

Kuşlarımız yerde yatsınlar (9, 9.5 dakika).

Yere oturun ve gözlerinizi açın.

Yönergeleri verilerek bireylerin bu yönergeleri yerine getirmeleri beklenir. Bu yönergeleri yerine getiren bireylere, “ Cık cık in Hikayesi” maketle canlandırılarak anlatılır. Cık cık küçük bir kuştur. Bir ağaçtan diğerine uçar, neşeyle ötermiş.“Cık ciiiiiiik” diye. Bir gün bir ağaçtan diğerine uçarken kanadı ağacın dalına takılmış. Cık cık çok korkmuş. Ve başlamış korkarak ötmeye;

—Cüik cık ciik cık” diye.

Bu sırada Kerem ağacın altından geçiyormuş. Ve korkuyla öten Cık cikin sesini duymuş. Başını kaldırıp baktığında bir de ne görsün. Cık cikin kanadı dala takılı kalmış. Kerem hemen ağaca çıkmış ve Cık cikin kanadını daldan kurtarmış.

Cık cık’te Kerem’e teşekkür etmiş.

Cık cık’in hikayesi maketle canlandırılarak anlatılır.

Daha sonra bireylerden bu güne kadar çok zor durumda kaldıkları bir anı düşünmeleri istenir. Daha sonra bu düşündükleri anlardan iki tanesini seçip canlandırmaları istenir. Canlandırmalar gerçekleştikten sonra neden, nasıl, ne zaman soruları sorularak canlandırmalar irdelenir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 32: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, birisine zarar verince özür diler.

Öğretim Amaçları:

Birisine zarar verdiğinin farkında olur.

Birisine zarar verdiğinde özür dileyeceğinin farkında olur.

Birsine zarar verdiğinde özür dilemek için “özür dilerim” ifadesini kullanır.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Kelebek maketi, Gül maketi.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Elinize birer tane davul alın.

Elindeki davulla vurarak yürüyün (4 dakika).

Daha sonra müziğin ritmi yavaş yavaş hızlanır.

İkişerli eş olun.

Eşler kelebek olup uçsunlar (1 dakika).

Şimdi herkes kendine bir renk seçsin!

Büyük bir kelebek olun!

Bakın kelebeğin neleri var? Antenleri var.

Kelebeğimizin antenlerini de yapalım(2 dakika).

Yere oturun ve gözlerinizi kapatın.

Gökyüzünde uçuşan renk renk kelekleri düşünün (1-1.5 dakika).

Gözlerinizi açıp oturun!

Yönergeleri verilerek bireylerin bu yönergeleri yerine getirmeleri beklenir. Bu yönergeleri yerine getiren bireylere, “Kelebeğin Öyküsü” adlı hikaye anlatılır. Bir varmış bir yokmuş morlu pembeli kanatları olan güzel bir kelebek varmış. Bu kelebek güneşli havalarda dolaşmayı çok severmiş. Yine güneşli bir havada dolaşırken güzel bir gül görmüş. Gülün yanına gidip biraz sohbet etmek istemiş. Merhaba ben kelebek, seninle biraz sohbet edebilir miyiz? demiş ve gülün üzerine konmuş. Gülün üzerine konarken gülün yaprağı yırtılmış. Kelebek;

—“Özür dilerim sana zarar vermek istemedim” demiş.

Gül de;

—“Önemli değil” demiş ve arkadaş olmuşlar.

Sonra bireylerden başkasına zarar verdikleri bir davranışı düşünmeleri istenir. Daha sonra bu düşündükleri anlardan iki tanesini seçip canlandırmaları istenir. Canlandırmalar gerçekleştikten sonra neden, nasıl, ne zaman soruları sorularak canlandırmalar irdelenir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 33: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, bir şey istediğinde lütfen sözcüğünü kullanır.

Öğretim Amaçları:

Bir şey isterken Lütfen sözcüğünü kullanır.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Sıralama kartları.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Kitap, ansiklopedi, sözlük, defter olun (0.5 dakika).

Sen Ayşe ol.

Ayşe, kitaba ansiklopediye, sözlüğe, deftere baksın.

Ayşe, sayfalarını çevirsin.

Ayşe, ansiklopediden bir konu arasın.

Ayşe kitabı, defteri, ansiklopediyi kucaklasın.

Masanın üstüne koysun.

Masanın üstünden kitap, defter, ansiklopedi yere düşsün (7.5 dakika).

Yere uzanın ve gözlerinizi kapatın ve sayfaları açık birer kitap olduğunuzu düşünün (1-1.5 dakika).

Yönergeleri verilerek bireylerin bu yönergeleri yerine getirmeleri beklenir. Bu yönergeleri yerine getiren bireylerle, “Hakan’ın Yardım İsteği” adlı sıralama kartları bireylerle paylaşılır. Hakan 3. sınıf bireyidir. Öğretmeni Hakan’a bir ödev verir. Hakan ödevini yapmak için kütüphaneye gider. Hakan kütüphanede aradığı kitabı bulur. Fakat kitabın bulunduğu raf oldukça yüksektir. Hakan uzanır fakat kitabı alamaz. Kütüphane görevlisinin yanına gider ve;

—“Lütfen bana yardım eder misiniz?” der.

Kütüphane görevlisi yüksek raftan kitabı alır ve Hakan’a verir.

Sıralama kartları bireylerle paylaşıldıktan sonra bireylerden üç gruba ayrılmaları istenir. Bu gruplara; annenizden, babanızdan, arkadaşınızdan bir şey isteyeceğinizi düşünün yönergesi verilerek düşündüklerini canlandırmaları istenir. Canlandırmalar gerçekleştikten sonra ne söyledi, neden söyledi, ne zaman söyledi soruları sorularak canlandırmalar irdelenir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

Grupla İş Yapma Becerileri

AMAÇ 34: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, bir gruba katılmak için grup üyelerinden izin ister.

Öğretim Amaçları:

Bir gruba girmek için izin isteyeceğinin farkında olur.

Bir gruba girmek için " grubunuza girebilir miyim?" ifadesini kullanır.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Top, Sıralı kart.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Küçük birer top olun ve top gibi yuvarlanın (1 dakika).

Bu toplar çok küçük oldu. Bence büyük bir tane top yapalım (1 dakika).

Ben topu tutup döndürüyorum (0.5. dakika).

Şimdi daire olun (0.5 dakika).

Elimizdeki topu arkadaşımızın ismini söyleyerek atalım (5 dakika).

Herkes havası inmiş bir top olsun (1.5 dakika).

Yönergeleri verilerek bireylerin bu yönergeleri yerine getirmeleri beklenir. Bu yönergeleri yerine getiren bireylerle, "Beden Eğitimi Dersi" adlı sıralama kartları paylaşılır.

Ders zili çalar. Buse'nin beden eğitimi dersi vardır. Buse ve arkadaşları sıra olurlar. Ve öğretmenleri koşmalarını ister. Buse ve arkadaşları koşarlar. Daha sonra öğretmenleri;

—“Topla oynayabilirsiniz” der.

Buse'nin arkadaşları voleybol oynamak için iki gruba ayrılırlar. Buse de arkadaşı Selin'in yanına gider.

—“Selin, grubunuza girebilir miyim?” diyerek izin ister.

Selin de;

—“Tabii ki girebilirsin” der.

Hep birlikte voleybol oynarlar. Daha sonra bireylerden iki kişiyi ayırarak diğer kişilerin iki grup oluşturmalarını ister. Bu gruplardan biri basketbol grubu diğeri de futbol grubu olsun. Gruba katılmayan iki kişide bu gruba girmek istesin denerek canlandırmaları istenir. Canlandırmalar gerçekleştikten sonra neden, nasıl, ne zaman soruları sorularak canlandırmalar irdelenir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 35: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, grup faaliyetlerine katılır.

Öğretim Amaçları:

Grup faaliyetlerini yerine getireceğinin farkında olur.

Grup faaliyetlerini yerine getirir.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Sıralı kart.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Sınıf içerisinde olduğunuz yerde koşun (2 dakika).

Belden öne doğru esneyin (30 saniye).

Sol kolunuzu öne doğru çevirin (30 saniye).

Sağ kolunuzu öne doğru çevirin (30 saniye).

Belinizi çevirin (30 saniye).

Herkes ikiyeşerli eş olsun.

Biriniz heykel olacak. Diğeri de ona şekil edecek (3 dakika).

Yere oturun ve gözlerinizi kapatın.

Deniz kenarından denizi seyretsin (1-1.5 dakika).

Bu yönergeleri yerine getiren bireylerle, “Ayı Hikayesi” sıralama kartları paylaşılır.

Bir zamanlar bir evde beş ayı yaşıyormuş. Bunlar evde iyi birer arkadaşmış. Akşam olunca evlerinde kumla oynarlarmış. Bir akşam evlerinde yine kumla oynarlarken, kapı çalmış.

Tak tak tak....

İçeri girmiş bir kedi,

Demiş ki;

—“Ben de sizlerle kumla oynayabilir miyim?”

Ayılarda;

—“Tabii oynayabilirsin” demişler.

Kedi de ayılarla birlikte kumları doldurmaya başlamış.

Sıralama kartları paylaşıldıktan sonra iki grup oluşturmalarını gruptan birinin köpek ailesi olmasını ve bir üyenin sonradan gelip köpek ailesinin yaptıklarına katılmasını, diğeri ise fare ailesi olmasını ve bir üyenin sonradan gelip ailenin yaptıklarına katılmasını canlandırmaları istenir. Canlandırmalar gerçekleştikten sonra neden, nasıl, ne zaman soruları sorularak canlandırmalar irdelenir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 36: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, grupta iş bölümüne uyar.

Öğretim Amaçları:

Grup içerisinde kendine düşen görevi yapması gerektiğini bilir.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Hikaye kartları, tavşan labutları.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Tavşan olun.

Tavşan gibi yürüyün (2 dakika).

Birbirinize çarpmadan ileri doğru zıplayın (1 dakika).

Topla tavşan devirme oyunu oynanır (5 dakika).

Gözlerinizi kapayıp ormanda gezinen bir tavşan olduğunuzu düşünün (1-1.5 dakika).

Yönergeleri verilerek bireylerin bu yönergeleri yerine getirmeleri beklenir. Bu yönergeleri yerine getiren bireylerle, “Ormandaki İş Bölümü” adlı hikaye paylaşılır.

Bir ormanda; tavşan, tilki, ayı, kurt ve sincap yaşıyormuş. Bunlar kendi aralarından birini başkan seçeceklermiş. Kendi aralarında bir seçim yapmışlar ve bu seçimi tilki kazanmış. Tilki demiş ki;

—Arkadaşlar, ilk iş olarak ormanımızı temizleyelim.

Arkadaşlarına yapmaları gereken işleri söylemiş.

—Ayı kardeş sen, ormanın doğu tarafındaki çöpleri,

—Kurt kardeş sen, ormanın batı tarafındaki çöpleri,

—Sincap kardeş sen, ormanın kuzey tarafındaki çöpleri,

—Tavşan kardeş sen, ormanın güney tarafındaki çöpleri,

—“Ben de ormanın ortasındaki çöpleri temizleyeceğim” demiş.

Tavşan, tilki, ayı, kurt ve sincap kendi paylarına düşen yerleri temizlemişler böylece orman ter temiz olmuş.

“Ormandaki İş Bölümü” adlı hikaye bireylerle paylaşıldıktan sonra bireyler tarafından canlandırılır. Canlandırmalar gerçekleştikten sonra neden, nasıl, ne zaman soruları sorularak canlandırmalar irdelenir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 37: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, grupta sorumluluğunu yerine getirir.

Öğretim Amaçları:

Bir grup içerisinde kendisine verilen görevi (sorumluluğu) yerine getirir.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Zil, sıralı kart.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Sınıf içerisinde olduğunuz yerde koşun (1 dakika).

Belden öne doğru esneyin (30 saniye).

Sol kolunuzu öne doğru çevirin (30 saniye).

Sağ kolunuzu öne doğru çevirin (30 saniye).

Başınızı çevirin (30 saniye).

İkişerli eş olun.

Şimdi sessiz ayna oyunu oynayacağız.

Birinizin yaptığı hareketi eşi taklit edecek (3 dakika).

Yere oturun ve gözlerinizi kapatın. Çalan zil sesini dinleyin (1-1.5 dakika).

Yönergeleri verilerek bireylerin bu yönergeleri yerine getirmeleri beklenir. Bu yönergeleri yerine getiren bireylerle, “Yerine Getirilmeyen Sorumluluk” isimli sıralı kartlar bireylerle paylaşılır.

Bir gün fen bilgisi dersinde Tuba öğretmen grup çalışması yaptıracağını söyledi. Tuba öğretmen bireyleri gruplara ayırdı. Konusunu en güzel anlatan gruba beş (pekiyi) vereceğini söyledi.

—“Ali, Mehmet ve Esra siz üçünüz aynı grupta olacaksınız, konunuz; hayvanlar” dedi.

Ali, Mehmet ve Esra hayvanlar ünitesini kendi aralarında paylaştılar. Esra, evcil hayvanlara, Mehmet, deniz hayvanlarına, Ali ise kara hayvanlarına hazırlanacaktı. Sıra Ali, Mehmet ve Esra grubuna geldi. Esra arkadaşlarına;

—“Arkadaşlar en güzel biz anlatmalıyız. Bunun için de akşam herkes sorumluluklarını yerine getirip çok çalışmalı” dedi.

Mehmet ve Esra kendi konularına çalışarak sorumlulukların yerine getirdiler. Fakat Ali konusuna çalışmayarak sorumluluğunu yerine getirmedi. Mehmet ve Esra konularını çok güzel anlattılar. Fakat Ali çalışmadığı için konusunu iyi anlatamadı. Ali, Mehmet ve Esra’nın grubunda olduğu için öğretmenleri bu gruba dört (iyi) verdi. Mehmet ve Esra çok üzüldüler. Teneffüs olunca Mehmet ve Esra Ali’nin yanına gidip,

—“Ali neden sorumluluğunu yerine getirmedi. Çalışmadın” diye sordular.

Ali de çalışmadığını söyledi.

Mehmet ve Esra Ali’ye;

—“Sen sorumluluğunu yerine getirmedi. Sen sorumluluğunu yerine getirmediğin için biz de dört aldık ”dediler.

Bu hikaye daha sonra bireyler tarafından canlandırılır. Canlandırmalar gerçekleştikten sonra neden, nasıl, ne zaman soruları sorularak canlandırmalar irdelenir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 38: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, sınıf arkadaşlarına oyun oynamayı teklif eder.

Öğretim Amaçları:

Sınıf arkadaşlarına oyun oynamayı teklif eder.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Tek kart resim.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Sadece ellerinizle resim çizin (2 dakika).

Sadece ayaklarınızla resim çizin (2 dakika).

İkişerli grup olun.

Sırt sırta durun.

Arkadaşınızı sırtınızda kaldırıp indirin (2 dakika).

Yere oturun ve gözlerinizi kapatın.

Kendisinin yemyeşil kırdan yuvarlandığını düşünün (1-1,5 dakika).

Gözlerinizi açıp oturun.

Yönergeleri verilerek bireylerin bu yönergeleri yerine getirmeleri beklenir. Bu yönergeleri yerine getiren bireylere, "Mehmet'in Fikri" adlı hikâye, kapalı tek kart resmiyle anlatılır.

Günlerden pazartesi.

İlk ders bitince teneffüs zili çalar.

Ezra ile Esra bahçeye çıkarlar.

Bir ağacın altına doğru yürürler.

Esra, Ezra'ya akşam evde yaptıklarını anlatırken yanlarına Mehmet gelir.

Mehmet;

—“Arkadaşlar oyun oynayalım mı?” der.

Ezra ile Esra' da;

—“Tabii” derler.

Fakat ne oynayabiliriz diye düşünürler, bu sırada Mehmet;

—“Buldum, ip atlayalım” der.

Hep birlikte ip atlamaya karar verirler ve hep birlikte ip almaya giderler.

“Mehmet'in Fikri” adlı hikâye bireylerle paylaşıldıktan sonra bireylere aşağıdaki yönergeler verilir.

Halka olun.

Herkes oynamak istediği bir oyun düşünün. Düşündüğü bu oyunu oynamayı arkadaşlarına söylesin. Yönergeleri verilerek sınıf arkadaşlarına oynamak istedikleri oyunu nasıl teklif edecekleri canlandırılır.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğreilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 39: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, oynamakta olan oyuna katılmayı teklif eder.

Öğretim Amaçları:

Arkadaşlarının oynadığı oyuna katılmak için, arkadaşlarının yanına gider.

Arkadaşlarının oynadığı oyuna katılmak için, ben de oynayabilir miyim? der.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Zil ve top

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Bebek olun.

Bebek gibi yürüyün (1 dakika).

Hepiniz yerde sürünün (1 dakika).

Şimdi birer kar tanesi olun.

(Davulla ritim tutarak) Kar yavaş yavaş yağıyor-hızlandı-çok hızlı yağıyor-durdu-tekrar başladı-durdu.

Karlar tepe oluşturdu.

Karları toplayalım (7 dakika).

Yere uzanın ve gözlerinizi kapatın. Kendinizi karlar üzerinde uzanırken hayal edin (1.5 dakika).

Yönergeleri verilerek bireylerin bu yönergeleri yerine getirmeleri beklenir. Bu yönergeleri yerine getiren bireylere, “Okulda Bir Gün” adlı hikaye anlatılır.

Teneffüs zili çalar.

Tüm çocuklar bahçeye çıkar.

Ali de bahçeye çıkar.

Ali bahçede arkadaşlarını arar.

Arkadaşları daire olmuş top oynuyorlar.

Ali de arkadaşlarının yanlarına gider.

Ben de oynayabilir miyim? der. Arkadaşları da;

Tabii oynayabilirsin derler.

Ali de daireye katılır ve birlikte top oynarlar.

Hikaye anlatıldıktan sonra grup üyelerine aşağıdaki yönergeler verilir:

Halka olun.

Top elinde olan bir kişinin ismini söyleyecek ve topu yukarı atacak. İsmi söylenen kişi de o topu tutacak. Bu sırada uygulamadan sorumlu olan kişinin dokunduğu birey kalkıp dışarıdan geliyormuş gibi yaparak oyuna katılmayı teklif edecek. Yönergeleri verilerek bireylerin canlandırmaları istenir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 40: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, arkadaşlarına yeni oyunlar oynamayı teklif eder.

Öğretim Amaçları:

Arkadaşının bilmediği oyunların yeni oyunlar olduğunun farkında olur.

Arkadaşlarının bilmediği oyunları oynamak için yeni oyunlar oynayalım mı?

İfadesinin kullanacağını farkında olur.

Arkadaşlarının bilmediği oyunları oynamak için yeni oyunlar oynayalım mı?

İfadesini kullanır.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Asetatlı sıralama kartları, tepegöz.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Sınıf içerisinde serbest yürüyün (3 dakika).

Herkes otobüs olsun (1 dakika).

Bir kişi şoför diğerleri yolcu olsun (2 dakika).

Herkes ikişerli eş olsun.

Herkes eşinin vücut parçasının adını söyleyip karşılıklı olarak dokunsun (4 dakika).

Yere uzanın ve gözlerinizi kapatın. Bir otobüs düşünün. Herkes otursun ve gözlerini açsın. Bu otobüsü bize anlatın. Yönergeleri verilerek düşündüklerini ifade etmeleri istenir (1.5 dakika).

Bu yönergeleri yerine getiren bireylere, “Nil’in Yaz Tatili” adlı hikayeyi resimlerle anlatır.

Nil yaz tatilinde Hollanda’ya gitti. Nil’in Hollanda’da yeni arkadaşları oldu. Hollanda’daki arkadaşları Nil’ e yeni oyunlar öğrettiler. Nil okullar açılınca Türkiye’ye döndü. Nil hazırlığını yaptı ve sevinçle okula gitti. Arkadaşlarını çok özlemişti. Okula gidince arkadaşlarıyla kucaklaştı ve onlara Hollanda’yı anlattı. Sonra arkadaşlarına Hollanda’da yeni oyunlar öğrendiğini söyledi. Arkadaşlarına; —“Sizlerle yeni oyunlar oynayalım mı?” dedi.

Nil ve arkadaşları yeni oyunlar oynadılar.

Nil’in Yaz Tatili adlı hikaye bireylerle paylaşıldıktan sonra bireyler tarafından canlandırılır.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

Duygusal Beceriler

AMAÇ 41: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, başkalarıyla ilgili olumsuz duygularını ifade eder.

Öğretim Amaçları:

Arkadaşları hakkında iyi olmayan düşüncelerini ifade eder.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: 5 tane kâğıttan yapılmış domuz kuklaları.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Sınıf içinde serbest yürüyün.

Domuz gibi yürüyün.

Domuzlarımızın karnı acıktı yemek yesinler.

Domuzlarımız biraz oyun oynasınlar.

Domuzlarımız çok yoruldu biraz uyusunlar (5 dakika).

İkişerli eş olun.

Eşlerden biri hayvan taklidi yapsın. Diğer eş de onu taklit etsin.

Eşler rolleri değişsin (4 dakika)

Yere oturun ve gözlerinizi kapatın. Herkes tavanda yürüyen küçük domuzları düşünsün (1-1,5 dakika).

Bu yönergeleri yerine getiren bireylere; "Üç Domuzcuk" hikâyesi önce öğretmen tarafından kuklalar oynatılarak anlatılır. Daha sonra bireylere de kuklalar dağıtılır. Öğretmenin yönergeleri doğrultusunda bireyler kuklaları oynatır.

Bir evde üç küçük domuzcuk yaşıyormuş. Bu domuzlardan büyük olanının adı Hüprürçük, ortanca olanın adı Topurcuk, küçük olanın adı da Süpürçükmüş. Süpürçük yaşlı ağaçları kesip kışa hazırlık yaparmış. Topurcuk meyve toplayıp bunları kuruturmuş. En büyük domuz Hüprürçük ise hiç bir iş yapmazmış. Böyle günler geçmiş. Bir gün topurcuk Süpürçüğü'e demiş ki;

—“Ben Hüprürçük hakkında iyi şeyler düşünmüyorum. Hep biz çalışıyoruz. Hüprürçük hiç çalışmıyor” demiş.

Topurcukla Süpürçük bu durumu Hüprürçük'le konuşmaya karar vermişler. Hüprürçüğü'n yanına gitmişler. Demişler ki;

—“Hüprürçük, biz senin hakkında hiç iyi şeyler düşünmüyoruz. Hüprürçük sen hiç çalışmıyorsun” demişler.

"Hüpcük te özür dilerim bundan sonra ben de çalışırım" demiş. Ve hep birlikte çalışmışlar.

Kukla oynatma sona erince aşağıdaki sorularla oturum tekrar edilir. Bireyler tarafından canlandırmaları istenir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğreilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 42: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, başkalarıyla ilgili olumlu duygularını ifade eder.

Öğretim Amaçları:

Arkadaşlarıyla ilgili iyi düşüncelerini ifade eder.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Kağıttan çiçek, kağıttan kesilmiş arı kanatları, sıralı kart.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Arı olun.

Arılar uçun.

Arılar çiçeklerden bal toplasınlar (3 dakika).

Ballarımızı yiyelim.

El ele tutuşup daire olun.

Bir kişi ortaya geçsin. Ebe arı olsun.

Müzik eşliğinde daire etrafında dönerken ebe arı ellerini bırakanlara iğnesini batırsın.

İğne batanlar oyundan çıksın (7 dakika).

Yere uzanın ve gözlerinizi kapatın. Gökyüzünde uçuşan arıları düşünün (1.5 dakika).

Oturun ve gözlerinizi açın.

Bu yönergeleri yerine getiren bireylerle; “Şimşir ile Kirpir” adlı sıralı kartlar paylaşılır.

Şimşirle Kirpir çok iyi arkadaşarmış. Şimşir bir arı, Kirpir ise bir ayı imiş. Şimşir hemen uyanır uyanmaz kırlara gidermiş. Kırlarda bir çiçekten öbür çiçeğe konup bal toplarmış ve hiç kimseye kötü davranmazmış. Kirpir ise bir ağacın altında yatıp Şimşiri izlermiş. Bir gün Şimşir yine bal toplarken yanına ayı Kirpir gelmiş. Kirpir Şimşire demiş ki;

—“Ben senin hakkında çok iyi şeyler düşünüyorum. Sen çok çalışıyorsun, çok iyisin” demiş. Şimşir de;

—“Teşekkür ederim” demiş ve çalışmaya devam etmiş.

Daha sonra bireylerden arkadaşlarına ilişkin olumlu duygularını düşünmeleri istenir. Daha sonra bu düşündüklerini ifade etmeleri istenir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAC 43: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, başkalarının kendisine karşı neler hissettiğini ifade eder.

Öğretim Amaçları:

Başkalarının kendisine karşı hissettiği kızgınlık duygusunun farkında olur.

Başkalarının kendisine karşı hissettiği kızgınlık duygusunu ifade eder.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Sıralı kart.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Sınıf içerisinde serbest dolaşın.

Mutlu bir haber aldınız bunu düşünerek dolaşın.

Üzüntülü bir haber aldınız bunu düşünerek dolaşın.

Yere oturun ve gözlerinizi kapatın. Çok sevdiğiniz birinin yanınıza geldiğini düşünün.

Bu yönergeleri yerine getiren grup üyelerine; “Cem’in Duyguları” isimli sıralı kart anlatılır.

Cem ve Hakan sınıf arkadaşlarıdır. Bir gün beden eğitimi dersinde Hakan basketbol topunu alır ve Cem’e vermez. Cem’de buna çok üzülür ve Hakan’a topu ver, der. Hakan topu vermeyince Cem Hakan’a vurmaya başlar. Sonra, Hakan yere düşer Cem’de topu alır ve oradan uzaklaşır.

Beden eğitimi dersi bitip Türkçe dersi başladığında Hakan sırasında oturup Cem’e kötü kötü bakmaktadır. Cem’de yanında oturan Esin’e der ki;

—“Hakan bana çok kızdı” galiba.

Daha sonra bireylerden öğretmenlerinin veya arkadaşlarının onlara kızdığı bir anı düşünmeleri istenir. Daha sonra bu düşündükleri anlardan iki tanesini seçip canlandırmaları istenir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 44: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, gerektiğinde kendisi ile ilgili olumlu ifadeler kullanır.

Öğretim Amaçları:

Kendisinde beğendiği yönlerini ifade eder.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Materyal kullanılmayacaktır.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi grup üyelerine aşağıdaki yönergeleri verir:

Olduğunuz yerde koşun.

Yukarıdaki elmayı koparın. En yüksekteki elmayı koparmaya çalışın.

Belinizi çevirin.

Ayaklarınızı açın.

Öne doğru esneyin.

Yana doğru esneyin.

Yerde büyük çukurlar var. Karşıya geçmek için zıplayın.

Bu yönergeleri yerine getiren grup üyelerine; kendilerinin en beğendikleri yönleri düşünceleri istenir. Bu düşüncelerini arkadaşlarına konuşmadan hareketlerle anlatmaları istenir. Kişi vücut hareketleri ile anlattıktan sonra en beğendiği yönünü ifade eder.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 45: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, arkadaşları bir iş başardığında onlara övücü söz söyler.

Öğretim Amaçları:

Arkadaşları bir iş başardığında onları tebrik eder.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Sıralı kart.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Parmaklarınızın uçlarında yavaş yavaş yürüyün (1 dakika).

Tempo tutarak asker gibi yürüyün. (1 dakika).

Ayaklarınızı karnınıza dokundurarak yürüyün (1 dakika).

Şimdi sandalyeye oturma oyunu oynayacağız. Ben müziği açacağım herkes müzikle dans edecek müziği kapattığımda ise boş bulduğu sandalyeye oturacak açıklaması yapılır ve oyuna başlanır (5 dakika).

Gözlerinizi kapatın ve bir pop star olduğunuzu düşünün (1-1.5 dakika).

Bu yönergeleri yerine getiren grup üyelerine; “Ali’ nin Başarısı” isimli sıralı kart anlatılır.

Bir gün matematik dersinde öğretmen çok zor soru sormuş. Ama sınıftan kimse çözememiş. Tüm bireyler uğraşmışlar uğraşmışlar ama çözememişler. Tam zil çalacakmış ki arkadan bir ses;

—“Öğretmenim ben çözdüm.” demiş. Sonra, tüm gözler arkaya çevrilmiş ve soruyu çözen Aliymiş. Öğretmeni de aferin ali gel bir de tahtada çöz demiş. Daha sonra Ali;

—“Tamam öğretmenim” diyerek tahta da çözmüş. Öğretmeni de aferin demiş. Ve zıııı zil çalmış. Herkes dışarı çıkmış. Ayşe, Ali’nin yanına giderek,

—“Ali seni tebrik ederim”, demiş.

Bu sıralı kart paylaşıldıktan sonra tüm bireylere sınıf arkadaşlarından birinin çok başarılı olduğu bir anı düşünmeleri ve düşündüklerini ifade etmeleri istenir. Bu düşünceler içerisinde iki tanesi seçilerek canlandırılır ve canlandırmalarda arkadaşlarının başarılarını tebrik etmeleri vurgulanır.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 46: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, başkalarından farklı olan düşüncelerini söyler.

Öğretim Amaçları:

Arkadaşlarından farklı olan düşüncelerini söyler.

Anne-babasının düşüncesinden farklı olan düşüncelerini söyler.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: 3 tane kukla.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Sınıf içerisinde müzik eşliğinde serbestçe yürüyün (2 dakika).

Önünüze çıkan arkadaşınıza gülümseyin, başınızla selam verin (2 dakika).

Sınıf içerisinde dolaşarak arkadaşınızın en sevdiği eşyayı öğrenin (1 dakika).
 Önünüze çıkan arkadaşınızın en sevdiği eşyayı hatırlamaya çalışın (1 dakika).
 Yere yatın ve gözlerinizi kapatın. Tüm vücudunuzu serbest bırakın ve ellerinizle tüm vücudunuza masaj yapın (1.5-2 dakika).
 Yere oturun ve gözlerinizi açın.
 Bu yönergeleri yerine getiren grup üyelerine, “Mısra’ nın Düşüncesi” adlı hikaye anlatılır.
 Mısra, Esra ve Azra çok iyi arkadaşlarmış. Mısra, Azra ve Esra okuldan çıkınca doğru eve giderlermiş. Bir gün Azra;
 —“Arkadaşlar bu gün okuldan çıkınca pastaneye gidelim mi?” demiş.
 Esra’da;
 —“Olur, gidelim” demiş.
 Mısra pastaneye gitmek istemiyormuş. Ve;
 —“Ben gitmek istemiyorum” demiş.
 Azra ve Esra tamam sen bilirsin. Biz gideceğiz demişler.
 Mısra yapmak istemediği bir şeyi ifade etti. Bakalım şimdi siz nasıl ifade edeceksiniz.
 Üç gruba ayrılın.
 Siz pikniğe gitmek istiyorsunuz ama bir kişi gitmek istemiyor, siz evcilik oynamak istiyorsunuz ama biriniz top oynamak istiyor, siz ise pop starı izlemek istiyorsunuz biriniz dizi izlemek istiyor. Yönergeleri verilerek canlandırmaları istenir. Ve canlandırmalar gerçekleştikten sonra farklı olan düşüncelerimizi ifade etmenin önemli olduğu vurgulanarak etkinliğe son verilir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

Kendini Kontrol Etme Becerileri

AMAÇ 47: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, karşındakinin duygu durumuna uygun tepkiler verir.

Öğretim Amaçları:

Karşısındaki kişi mutlu olduğunda o da aynı tepkiyi verir.

Karşısındaki kişi üzüntülü olduğunda o da aynı tepkiyi verir.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Materyal kullanılmayacaktır.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Uzaktan çok özlediğiniz biri geldi. Ve çok sevindiniz. Bunu düşünerek çok mutlu bir şekilde dolaşın.

Önünüze çıkan kişiyle mutlu bir şekilde merhabalaşın.

Çok sevdiğiniz kişiden çok kötü bir haber aldınız. Üzüntülü bir şekilde dolaşın.

Önünüze çıkan kişilerle üzüntülü bir şekilde merhabalaşın.

Yere oturun ve çok uzaklara gittiğinizi düşünün.

Bir gün Ali uyanıyor.

Uzaktaki ağabeyi yarın Ali'nin yanında olacak diye çok seviniyor.

O sırada Ali'nin ağabeyinden bir haber geliyor ve ağabeyi trafik kazası geçirmiş. Ali çok üzülüyor. Bu sırada Can gülerek geliyor ve Ali'ye şaka yapıyor. Sizce sonra ne oluyor? Sorusu sorularak bireylerin hikaye sonunu tamamlayarak canlandırmaları istenir. Canlandırma gerçekleşikten sonra neden sorusu sorularak canlandırma irdelenir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedefler beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 48: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha iyi düzeyde gelişmesi için, aşırı sevinç, üzüntü, öfke, korku gibi duygularını uygun şekilde ifade eder.

Öğretim Amaçları:

Üzüntüsünü uygun şekilde ifade eder.

Sevincini uygun şekilde ifade eder.

Korkusunu uygun şekilde ifade eder.

Kızgınlığını uygun şekilde ifade eder.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Gülen yüz resimleri, iki tane kısa tavşan kulağı, korkan yüz resimleri, bir tane mutfak önlüğü, öfkeli yüz resimleri, 70x100 ebatlarında sarı fon kâğıdından kesilmiş güneş, üzüntülü yüz resimleri, kâğıttan kesilmiş havuçlar, sıralı kart, renkli gramofon kâğıtlarından yapılan horoz kuyruğu ve iki tane uzun tavşankulağı

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Sınıf içerisinde serbestçe yürüyün (1 dakika).

Sevinçli bir şekilde yürüyün.

Üzüntülü bir şekilde yürüyün.

Öfkeli bir şekilde yürüyün.

Korkmuş bir şekilde yürüyün (4-4.5 dakika).

Küçük birer tavşan olun (2 dakika).

Havuç bahçesindeki küçük tavşanlar olun.

Yerden havuç çıkarın.

Yerden çıkardığınız havuçları yiyin (1-1.5 dakika)

Yere uzanın ve gözlerinizi kapatın. Şimdi yemyeşil bir bahçedesiniz, hava çok güzel ve sıcak mavi gökyüzünü seyredin (1.5 dakika).

Oturun ve gözlerinizi açın.

Yönergeleri verilerek bireylerin bu yönergeleri yerine getirmeleri beklenir. Bu yönergeleri yerine getiren bireylerle, " Tavşan Ailesi" isimli sıralı kartlar paylaşılır.

Bir evde anne tavşan, baba tavşan, ağabey Ponpon ve kardeş Tonton yaşıyormuş. Ağabey Ponpon ve kardeş Tonton karanlıktan çok kokarlarmış. Bir gün ormanda dolaşırken akşam olmuş ve hava kararmış. İki tavşan kardeş çok korkmuşlar. Kardeş Tonton ağabeyi Ponpona sarılmış.

—“Ağabeyciğim çok korktum” demiş ve hızlı hızlı yürüyerek evlerine gelmişler. Akşam yemeğinde anneleri onlara havuç hazırlamış. Ağabey Ponponla kardeş Tonton havucu çok seviyorlarmış. Ağabey Ponpon kardeş Tonton yemekte havucu

görünce çok sevinmişler. Hapur hupur hapur hupur yemişler. Sonra uyumuşlar. Bir horoz ötmüş. üüüüüüüüüü rü üüüüüüüü. Güneş doğmaya başlamış ve uyanmışlar. Baba tavşan ve anne tavşan işe gitmiş.

Ağabey Ponpon kardeş tonton evde kalmışlar. Havuç yemek istemişler fakat havuç kalmamış. İki kardeşte çok üzülmüş. İki kardeş el ele tutuşup, ormana yiyecek toplamaya gitmişler. Ormanda yiyecek toplarken kardeş Tonton kaybolmuş. Ağabey Ponpon, kardeş Tontonu aramış aramış fakat bulamamış. Ağabey Ponpon, kardeş Tontonu bulamayınca çok öfkelenmiş. Bu sırada hava kararmaya başlamış. Kardeş Tonton çalıların arasından çıkmış. Ağabey Ponpon çok sevinmiş. Ağabey Ponpon ve kardeş Tonton eve gitmişler.

Hikaye anlatılır ve bireyler tarafından canlandırılır. Canlandırma sırasında ve canlandırma gerçekleştikten sonra duygularını uygun ifade edip etmedikleri irdelenir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedefler beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAC 49: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, öfkesini başkalarına zarar vermeden ortaya koyar.

Öğretim Amaçları:

Birine kızdığının farkında olur.

Birine kızdığında “sana çok kızdım” ifadesini kullanır.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Sıralı kart, davul.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Herkes kalem olsun.

Kalemimizin ucu kırıldı.

Kalemimizin ucunu açalım (3 dakika).

Hepiniz yerde sürünün.

Şimdi herkes ikişerli eş olsun.

Müziğin ritmine uygun olarak dans edin.

Müzik bitince eşler yerlerdeki kalemleri toplasınlar.

Müzikli uygulama birkaç defa tekrar ettikten sonra en çok hangi grup kalem toplamış sayılır (5 dakika).

Herkes yere uzansın ve gözlerini kapasın. Tavanda kalem olduğunu düşünsün ve o kalemi izlesin (1.5 dakika).

Yönergeleri verilerek bireylerin bu yönergeleri yerine getirmeleri beklenir. Bu yönergeleri yerine getiren bireylerle, “Ziya’nın Öfkesi” isimli sıralı kart paylaşılır.

Kemal ile Ziya sınıf arkadaşlarıdır. Kemal derste Ziya’nın kalemini alır. Kemal yazı yazarken kalem kırılır. Bu sırada zil çalar. Kemal bahçeye çıkar. Ziya bahçeye çıkarken, Kemal’in sırasında kırılan kalemini görür. Ziya çok üzülür. Kemal’i bulup kalemini niye kırdın diye sormaya karar verir. Bu sırada Kemal bahçede top oynuyordur. Ziya Kemal’in yanına gider ve;

—“Kemal sana çok kızdım. Kalemini niye kırdın” der.

Kemal de;

—“Özür dilerim Ziya” der.

Daha sonra bireylerden arkadaşlarına öfkelenedikleri bir anı düşünmeleri istenir. Daha sonra bu düşündükleri anlardan iki tanesini seçip canlandırmaları istenir. Canlandırmalar gerçekleştikten sonra neden, nasıl, ne zaman soruları sorularak canlandırmalar irdelenir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedefler beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 50: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, başkalarını rahatsız etmekten kaçınır.

Öğretim Amaçları:

Başkalarını rahatsız etmemek için konuşmaz.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Materyal kullanılmayacaktır.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Herkes bir karga olsun.

Kargalar ağaçtan ağaca uçuyor.

Kargalar gökyüzünde uçuyor.

Kargalar yem yiyorlar.

Kargalar yuvalarına doğru uçuyorlar.

Aaa yuvalarında ne var?

Küçük yavruları var.

Kargalar yerde yatsınlar (9, 9.5 dakika).

Yere oturun ve gözlerinizi açın.

Yönergeleri verilerek bireylerin bu yönergeleri yerine getirmeleri beklenir. Bu yönergeleri yerine getiren bireylerle, “Karga’nın Nezaketı” isimli şarkı söylenerek canlandırılır.

Karga çıkmış ağaca

Hahhhahahaha

Bir de bakmış ne görsün

Hahhhahahaha

Küçük bir yavru serçe

Hahhhahahaha

Yuvasında uyumuş

Hahhhahahaha

Karga susmuş susmuş

Hahhhahahaha

Çünkü uyandırmak istememiş yavru serçeyi

Hahhhahahaha

Sonra uyanmış serçe

Hahhhahahaha

Karga başlamış ötmeye

Gakgak ggaaak

Canlandırmalar gerçekleştikten sonra neden, nasıl, ne zaman soruları sorularak canlandırmalar irdelenir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 51: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, farklılıkları konuşarak çözer.

Öğretim Amaçları:

Başkalarından farklı olan fikir çatışmalarını konuşarak çözer.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Materyal kullanılmayacaktır.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Sınıf içerisinde olduğunuz yerde zıplayın (1 dakika).

Belden öne doğru esneyin (30 saniye).

Sağa doğru esneyin (30 saniye).

Sola doğru esneyin (30 saniye).

Sağ ayağınızı öne doğru çevirin (30 saniye).

Sol ayağınızı öne doğru çevirin (30 saniye).

Yüz üstü yatın. Gözlerinizi kapatın ve engin denize baktığınızı düşünün (1-1.5 dakika).

Gözlerini açıp oturun.

Yönergeleri verilerek bireylerin bu yönergeleri yerine getirmeleri beklenir. Bu yönergeleri yerine getiren bireylere, “Kardeş Kavgası” adlı bir problemi iki bakış açısıyla sunan hikaye anlatılır.

Cem ile Ceren kardeşlerdir. Bir gün sabah olur. Cem bahçede, Ceren de evde oyun oynamak ister. Ceren evde oynamaya başlar. Ve Cem, Ceren’in terliklerini giyip

kaçar bunun üzerine Ceren, Cemin ardından koşar. Sonu farklı olan diğer hikaye anlatılır. Ceren evde oyun oynamaya başlayınca Cem, Ceren'in yanına gider ve onunla bahçede oynamak için konuşarak ikna eder.

Bu iki hikaye anlatıldıktan sonra bireylerin canlandırmaları istenir ve canlandırmalar üzerinde neden, nasıl soruları sorularak irdelenir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 52: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, başkaları ile olan problemlerini kavga etmeden çözer.

Öğretim Amaçları:

Başkaları ile olan problemlerini konuşarak çözer.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Sandalye, kasetçalar, kaset, zil.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Sınıf içerisinde olduğunuz yerde koşun (1dakika).

Belden öne doğru esneyin (30 saniye).

Sol kolunuzu öne doğru çevirin (30 saniye).

Sağ kolunuzu öne doğru çevirin (30 saniye).

Başınızı çevirin (30 saniye).

Şimdi sandalyeye oturma oyunu oynayacağız. Ben müziği açacağım herkes müzikle dans edecek müziği kapattığımda ise boş bulduğu sandalyeye oturacak açıklaması yapılır ve oyuna başlanır (5 dakika).

Gözlerinizi kapatın ve denizde yüzen bir yaprak olduğunuzu düşünün (1- 1.5 dakika).

Gözlerini açıp oturun.

Yönergeleri verilerek bireylerin bu yönergeleri yerine getirmeleri beklenir. Bu yönergeleri yerine getiren bireylere, “Arkadaş Kavgası” adlı bir problemi iki bakış açısıyla sunan hikaye anlatılır.

Ayşe ile Ömer sınıf arkadaşlarıdır. Teneffüs zili çalar. Tüm çocuklar bahçeye çıkar. Ömer bahçede Ayşe’nin saçını çeker ve Ömer hızlıca koşar. Ayşe de Ömer’in arkasından koşar. Saçımı niye çekiyorsun diyerek kavga etmeye başlarlar. Sonu farklı olan diğer hikaye anlatılır. Ayşe Ömer’in yanına gider ve; —“Ömer lütfen beni rahatsız etme” der.

Bu iki hikaye anlatıldıktan sonra bireylerin canlandırmaları istenir ve canlandırmalar üzerinde neden, nasıl soruları sorularak irdelenir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

Saldırgan Davranışlarla Başa Çıkma Becerileri

AMAÇ 53: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, kendisinden istemediği bir şeyi yapması istendiğinde hayır der.

Öğretim Amaçları:

Kendisinden istemediği bir şeyi yapması istendiğinde hayır diyeceğinin farkında olur.

Kendisinden istemediği bir şeyi yapması istendiğinde hayır der.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: İki tane kukla.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Sınıf içerisinde müzik eşliğinde serbestçe yürüyün (2 dakika).

Önünüze çıkan arkadaşınızla selamlaşın (2 dakika).

Arkadaşınızın göz rengine ve saç rengine bakın (1 dakika).

Karşınıza çıkan arkadaşınızın göz rengini ve saç rengini hatırlamaya çalışın (1 dakika).

Yere yatın ve vücudunuzla, müziğe uygun dans edin (2 dakika).

Herkes yere yatsın ve gözlerini kapatsın. Bir zil olduğunun düşünsün ve kendi melodisini çalsın (1.5- 2 dakika).

Yere oturun ve gözlerinizi açın.

Yönergeleri verilerek bireylerin bu yönergeleri yerine getirmeleri beklenir. Bu yönergeleri yerine getiren bireylere, iki kukla ile “Ahmet’in Cevabı” adlı hikaye canlandırılarak paylaşılır. Daha sonra bireylerden eş olmaları istenir ve bireyler tarafından canlandırılır.

Ahmet 3. sınıf öğrencisidir. Çıkış zili çalınca Ahmet doğru eve gider. Hemen üstünü değiştirip ödevlerini yapmaya başlar. Ahmet ödevlerini yaparken arkadaşı Taner sokakta oyun oynar. Sonra Taner;

—“Ahmet Ahmet.” der. Ahmet balkona çıkar ve;

—“Efendim” der.

Taner de;

—“Ahmet aşağı gel de oyun oynayalım” der.

Ahmet de;

—“Hayır, Taner ben oyun oynamak istemiyorum” der.

Ahmet içeri girer ve ödevlerini yapar.

Canlandırma sona erdikten sonra sorularla oturum irdelenir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 54: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, kendisine yapılmasını istemediği bir davranış olduğunda karşısındakine söyler.

Öğretim Amaçları:

Hoşlanmadığı davranışın farkında olur.

Hoşlanmadığı davranışı yapanlara bunu yapmamasını söyler.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: “Piknik adlı” tek kart.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Bir çiçek olun (2 dakika).

Çiçeğimiz büyüsün, büyüsün.

Yaprakları dökülsün.

Çiçeğimiz susuz kalmış.

Çiçeğimiz ölmüş.

Toplanın!

Şimdi yere yatın, gözlerinizi kapatın ve bir çiçek bahçesi hayal edin (2 dakika).

Yere oturun ve gözlerinizi açın.

Yönergeleri verilerek bireylerin bu yönergeleri yerine getirmeleri beklenir. Bu yönergeleri yerine getiren bireylerle, “Piknik” adlı tek kart paylaşılır.

Burcu ile Buğra aynı sınıftadırlar. Bir gün sınıfça pikniğe giderler. Piknik yaptıkları yerde çok güzel çiçekler vardır. Burcu çiçek toplamaya başlar. Burcu çiçek toplarken Buğra onu iter ve Burcu yere oturur. Burcu buna kızar;

—“Buğra lütfen beni itme” der.

Buğra da bir daha Burcu’ yu itmez.

Daha sonra bireylerden arkadaşlarının yaptıkları hoşlanmadıkları bir davranışı düşünmeleri istenir. Daha sonra bu düşündükleri davranışlar canlandırılır. Canlandırmalar gerçekleştikten sonra neden, nasıl, ne zaman soruları sorularak canlandırmalar irdelenir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 55: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, suçlamalar karşısında kendini savunur.

Öğretim Amaçları:

Bir kişi diğerine yapmadığı halde yaptı diyorsa bunun suçlama olduğunun farkında olur.

Gereksiz yere suçlanıyorsa doğruyu söyleyerek hakkını savunur.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Asetata çekilmiş sıralamalı resimler.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Birer pinpon topu olun (1dakika).

Sen Ali ol. Ali pinpon topuyla oynuyor (1 dakika).

Toplar yuvarlanıyor (1dakika).

Ali topu tuttu.

Herkes yere otursun. Uzansın. Üzerinde pinpon topunun gezdiğini hayal etsin (2 dakika).

Herkes hayalinde bir pinpon topu canlandırсын ve özelliklerini söylesin (2 dakika).

Şimdi herkes gözlerini açıp otursun.

Yönergeleri verilerek bireylerin bu yönergeleri yerine getirmeleri beklenir. Bu yönergeleri yerine getiren bireylere, “Ali ile Veli’nin Hikayesi” anlatılır.

Ali ile veli iyi arkadaşlardır. Bir gün okul çıkışında Veli ders çalışmak için Ali’lerin evine gider. Ali ile Veli masada oturup çalışırken, Ali masadaki vazoyu yanlışlıkla iter. Vazo yere düşer ve kırılır. Sesi duyan Ali’nin annesi gelir ve

—“Ali bu vazoyu kim kırdı?”der.

Çok korkan Ali;

—“Anne Veli kırdı” der.

Veli de;

—“Ben kırmadım. Ali’nin yanlışlıkla kolu çarptı ve vazo yere düşüp kırıldı” der.

Ali ile Veli’nin Hikayesi” anlatıldıktan sonra bireylerden arkadaşlarının yaptığı bir suçlamayı düşünmeleri istenir. Daha sonra bu düşündükleri olaylar canlandırılır.

Canlandırmalar gerçekleştikten sonra neden, nasıl, ne zaman soruları sorularak canlandırmalar irdelenir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 56: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, kendisiyle alay edildiğinde duymazlıktan gelir.

Öğretim Amaçları:

Alay edildiğinin farkında olur.

Kendisiyle alay edildiğinde duymazlıktan gelir.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Kedi maketi, fare maketi

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Sınıf içerisinde serbestçe yürüyün (2 dakika).

Fare olun!

Ağzınızda peynir var. Peyniri düşürmeden yürüyün (2 dakika).

İkişerli eş olun. Eşlerden biri hareketler yaparken diğeri onu izlesin. Hareket yapan hareket yapmayı bitirince diğeri aynı hareketleri yapmaya çalışsın (4 dakika).

Yere yatın ve gözlerinizi kapatın. Dışarıdaki sesleri dinleyin(1.5-2 dakika).

Yere oturun ve gözlerinizi açın.

Yönergeleri verilerek bireylerin bu yönergeleri yerine getirmeleri beklenir. Bu yönergeleri yerine getiren bireylerle, aşağıdaki şarkı sözleri söylenir:

Bir gün bir gün bir kedi

Yolda görmüş fareyi

Demiş ki;

Farecik;

Sen niye küçüksün!

Fare susmuş susmuş
 Sonra söylenmiş kedi
 Farecik;
 Senin gözlerin de küçük!
 Fare susmuş susmuş
 Sonra söylenmiş kedi
 Farecik;
 Senin rengin de çirkin!
 Fare susmuş susmuş

Şarkı bittikten sonra bireylerden kendileri ile alay edildikleri bir anı düşünmeleri istenir. Daha sonra bu düşündükleri davranışlar canlandırılır. Canlandırmalar gerçekleştikten sonra neden, nasıl, ne zaman soruları sorularak canlandırmalar irdelenir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

Sonuçları Kabul Etme Becerileri

AMAÇ 57: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, kurallara uymadığında orta çıkan sonuçları kabul eder.

Öğretim Amaçları:

Kurallara uyması gerektiğinin farkında olur.

Kurallara uymadığında verilen cezayı kabul edeceğinin farkına olur.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Hikâye kartı.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Topuklarınızın üstünde yavaş yürüyün (1 dakika).

Tempo tutarak asker gibi yürüyün (1 dakika).

Ayaklarınızı savurarak yürüyün (1 dakika).

Şimdi sandalyeye oturma oyunu oynayacağız. Ben müziği açacağım herkes müzikle dans edecek müziği kapattığımda ise boş bulduğu sandalyeye oturacak açıklaması yapılır ve oyuna başlanır (5 dakika).

Herkes gözlerini kapatır ve denizde yüzen bir sandal olduğunu düşünsün (1- 1.5).

Gözlerinizi açıp oturun.

Yönergeleri verilerek bireylerin bu yönergeleri yerine getirmeleri beklenir. Bu yönergeleri yerine getiren bireylerle, "Murat'ın Suçu" adlı hikâye paylaşılır.

Bir gün günlerden pazartesiydi.

Murat okula gitti.

Teneffüste koridorda koştu.

Öğretmeni Murat'ı gördü ve koşturmasını söyledi.

Murat öğretmenini dinlemedi ve koşturmaya devam etti.

Öğretmeni de;

—“Sen ders boyunca ayakta duracaksın” dedi.

Murat'ta ders boyunca ayakta durdu.

Hikaye anlatıldıktan sonra bireyler tarafından canlandırılır. Canlandırma sona erdikten sonra neden, nasıl soruları ile canlandırma irdelenir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ: 58 Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, başarısız olduğunda bu durumu sakince karşılar.

Öğretim Amaçları:

Başarısız olduğunda durumu kabul eder.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Kapalı tek kart, maket bisikletler, kaset, kasetçalar.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Sınıf içerisinde olduğunuz yerde koşun (2 dakika).

Belden öne doğru esneyin (30 saniye).

Sol kolunuzu öne doğru çevirin (30 saniye).

Sağ kolunuzu öne doğru çevirin (30 saniye).

Başınızı çevirin (30 saniye).

Herkes ikiyeşerli eş olsun.

Şimdi sessiz ayna oyunu oynayacağız. Birinizin yaptığı hareketi eşi taklit edecek (3 dakika).

Şimdi herkes yere otursun ve gözlerini kapatsın.

Araba sesini dinleyin (1.5 dakika).

Yönergeleri verilerek bireylerin bu yönergeleri yerine getirmeleri beklenir. Bu yönergeleri yerine getiren bireylerle, “ Bisiklet Yarışı” adlı hikaye paylaşılır.

Metin üçüncü sınıfa giden çalışkan bir bireydir. Hafta sonu arkadaşlarıyla bisiklet yarışı yapmaya karar verirler. Bisiklet yarışını kazanana hediye olarak çikolata vereceklerdi. Yarış yapacakları gün yaklaştıkça Metin heyecanlanır. Nihayet yarış yapacakları gün gelir. Metin yarış yapacakları yere gider. Arkadaşları da gelir ve yarış başlar. Metin yarış kazanmak için çok çalışır fakat yarışı kazanmaz. Metin yarışı kazanmadığı için çok fazla üzülmez ve sonucu kabul eder.

Bisiklet yarışı adlı hikaye bireylerle paylaşıldıktan sonra bireyler tarafından canlandırılır. Canlandırma sona erdikten sonra Neden?, Nasıl? Sorularıyla canlandırma irdelenir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 59: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, uygun olmayan davranışlar sergilediğinde ortaya çıkan sonuçları kabul eder.

Öğretim Amaçları:

Doğru davranmadığında ceza göreceğinin farkında olur.

Doğru davranmadığında ceza gördüğünde bu durumu kabul eder.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Sıralı kart

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Parmaklarınızın ucunda yürüyün (2 dakika).

Birbirinize çarpmadan ileri doğru zıplayın (1 dakika).

Önce sağ sonra sol ayağınızı sallayın (1 dakika).

Kollarınızı ileri doğru döndürün (1 dakika).

Herkes bir tohum olsun. Şimdi toprağın içindesiniz. Yavaş yavaş büyüyorsunuz.

Yapraklarınız çıkıyor. Meyveleriniz var (3 dakika).

Herkes yere yatsın ve gözlerini kapatsın. Yemyeşil bir ağaç hayal etsin (1-1.5 dakika).

Herkes gözlerini açıp otursun.

Yönergeleri verilerek bireylerin bu yönergeleri yerine getirmeleri beklenir. Bu yönergeleri yerine getiren bireylerle, “Melike’nin Suçu” adlı hikaye anlatılır.

Bir gün günlerden pazartesiydi. Melike okula gitti. Teneffüste koridorda arkadaşına bağırıyordu. Öğretmeni Melike’ye yüksek sesle konuşmamasını söyledi. Melike öğretmenini dinlemedi ve yüksek sesle konuşmaya devam etti. Öğretmeni de derse girince;

—“Sen teneffüse çıkmayacaksın Melike” dedi.

Ders bitti. Tüm arkadaşları teneffüse çıkarken Melike teneffüse çıkmadı ve sınıfta tek başına oturdu.

Hikaye anlatıldıktan sonra bireyler tarafından canlandırılır. Canlandırma gerçekleşikten sonra neden, nasıl soruları ile canlandırma irdelenir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

Yönerge Verme Becerileri

AMAÇ 60: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, gerektiğinde soru sorar.

Öğretim Amaçları:

Dersi anlamadığı zaman soru soracağının farkında olur.

Derste soru sormak için parmak kaldıracağının farkında olur.

Bir şey sormak için "soru sorabilir miyim?" ifadesini kullanacağının farkında olur.

Bir şey sormak için "soru sorabilir miyim?" ifadesini kullanır.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Sıralı kart.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Sınıf içerisinde olduğunuz yerde koşun (2 dakika).

Belden öne doğru esneyin (30 saniye).

Sol kolunuzu öne doğru çevirin (30 saniye).

Sağ kolunuzu öne doğru çevirin (30 saniye).

Başınızı çevirin (30 saniye).

Herkes ikiyeşerli eş olsun.

Şimdi sessiz ayna oyunu oynayacağız. Birinizin yaptığı hareketi eşi taklit edecek, şimdi herkes yere otursun ve gözlerini kapatsın (3 dakika).

Dışardan geçen arabaların sesini dinlesin (1.5 dakika).

Herkes gözlerini açsın.

Yönergeleri verilerek bireylerin bu yönergeleri yerine getirmeleri beklenir. Bu yönergeleri yerine getiren bireylerle, "Ali 'nin Matematik Dersi" adlı sıralama kartı paylaşılır ve daha sonra bireyler tarafından canlandırılır.

Mustafa 3. sınıf bireysiydi. Mustafa matematik oturumunu çok severdi. Salı günü matematik öğretmeni kümeyi anlattı. Fakat Ali kümeleri anlamadı.

—“Öğretmenim bir soru sorabilir miyim?” dedi.

Öğretmeni de;

—“Tabii, soru sorabilirsin Ali” dedi.

Ali' de;

—“Öğretmenim küme nedir?” dedi.

Öğretmeni de Ali'nin sorusunu cevapladı.

Canlandırma sona erdikten sonra aşağıdaki sorularla oturum tekrar edilir:

Mustafa ne yaptı?

Mustafa konuyu anlamayınca ne yaptı?

Oturumu anlamazsak ne yapmalıyız?

Oturumu anlamazsak, bir şey sormak istediğimizde ne yapmalıyız?

Parmak kaldırdıktan sonra ne demeliyiz?

Mustafa soru sormak için ne dedi?

Mustafa parmak kaldırdıktan sonra ne dedi?

Biz de dersi anlamazsak, bir şey sormak istediğimizde ne demeliyiz?

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 61: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, kendisine soru sorulduğunda cevap verir.

Öğretim Amaçları:

Kendisine soru sorulduğunda cevap vereceğinin farkında olur.

Kendisine soru sorulduğunda cevap verir.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: 20 tane soru kağıdı.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Sınıf içerisinde olduğunuz yerde koşun (1 dakika).

Belden öne doğru esneyin (30 saniye).

Sol kolunuzu öne doğru çevirin (30 saniye).

Sağ kolunuzu öne doğru çevirin (30 saniye).

Başınızı çevirin (30 saniye).

Herkes ikiyeşerli eş olsun.

Şimdi sessiz ayna oyunu oynayacağız. Birinizin yaptığı hareketi eşi de taklit edecek (3 dakika)

Yere oturun ve gözlerinizi kapatın. Çalan zil sesini dinleyin (1-1.5 dakika)

Bu yönergeleri yerine getiren grup üyelerine; bir kese içerisinde birer tane soru kağıdı çekmelerini ister. Sonra, bu çektikleri soruları cevaplamalarını ister. Cevaplamalar sırasında kendilerine bir soru sorulduğunda cevaplamaları gerektiği vurgulanır.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedefler beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 62: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, gerektiğinde başkalarına sözel yönerge verir.

Öğretim Amaçları:

Sözel yönerge vereceğinin farkında olur.

Gerektiğinde sözel yönerge verir.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Kasetçalar, kaset, leylek tüyleri

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Herkes leylek olsun.

Leylek gibi yürüyün (2 dakika).

Leylekler uçsun(1 dakika).

Herkes ortaya toplansın.

Büyük bir leylek yapın (1 dakika).

Leyleğimiz uçsun.

Aaaaaa leyleğimizin tüyleri dökülüyor.

Ben de leyleğin tüylerin toplayayım (2 dakika).

Leyleğin tüylerinden etek yapalım.

Müziğin ritmine uygun dans edelim (2 dakika).

Leyleklerimiz çok yoruldu biraz uyusunlar (1-1.5 dakika)

Herkes gözlerini açıp otursun.

Yönergeleri verilerek bireylerin bu yönergeleri yerine getirmeleri beklenir. Bu yönergeleri yerine getiren bireyler ikiyeşerli eş olurlar. “Leylek’le Kedi” şarkını söyleyerek canlandırırlar.

Leylek uçmuş gelmiş.

Hop liri lay lay lay

Yolda görmüş bir kedi

Hop liri lay lay lay

Kedi durmuş bakmış

Hop liri lay lay lay

Leylek demiş ki;

Duuur kedi!

Hop liri lay lay lay

Kedi gitmiş durmamış

Hop liri lay lay lay

Sonra demiş leylek

Sana emrediyorum DUR! Yoksa düşeceksin! Demiş.

Hop liri lay lay lay

Kedi leyleğin emrine uyup DURMUŞ

Hop liri lay lay lay

Canlandırma sona erdikten sonra aşağıdaki sorularla oturum tekrar edilir

Leylek, kediye ne dedi?

Leylek kediye neden dur dedi?

Leylek, kediye DUR diyerek ne yapmış oldu?

Leylek dur demeseydi ne olabilirdi?

Arkadaşımızın düşmemesi için bazen ne yapabiliriz?

Arkadaşımızın önünde taş varsa, arkadaşımızın düşmemesi için ne yapabiliriz?

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 63: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, gerektiğinde başkalarınca verilen sözel yönergelere uyar.

Öğretim Amaçları:

Başkalarının verdiği sözel yönergelere uyacağının farkında olur.

Başkalarının verdiği sözel yönergelere uyar.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Sıralı kart, ayı maketi.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Herkes ayı olsun.

Ayı gibi yürüyün (2 dakika).

Biriniz anne ayı birinizde yavru ayı olsun (1 dakika).

Guuk guuk ayı sesleri çıkartalım (0.5dakika).

Ayılar yemek yesin.

Aaa ayıların uykusu gelmiş evlerine gitsinler.

Ayılarımız uyusun.

Herkes gözlerini kapayıp bir ayı hayal etsin ve hayalindeki ayıyı bize anlatsın (3 dakika).

Yönergeleri verilerek bireylerin bu yönergeleri yerine getirmeleri beklenir. Bu yönergeleri yerine getiren bireyleriyle, “Ormanda Bir Gün” adlı sıralı kart paylaşılır.

Bir ormanda; tavşan, tilki, ayı, kurt ve sincap yaşıyormuş.

Bunların başkanları ayıymış. Ayı demiş ki;

—“Arkadaşlar, yiyecek bir şeyler toplayalım!”

Ayı kardeş sen, muz topla,

Kurt kardeş sen, elma topla,

Sincap kardeş sen, böğürtlen topla,

Tavşan kardeş sen, kayısı topla,

Ben de fıstık toplayacağım demiş.

Tavşan, tilki, kurt ve sincap ayının söylediklerini yapmışlar.

“Ormandaki Bir Gün” adlı hikaye bireylerle paylaşıldıktan sonra bireyler tarafından canlandırılır.

Canlandırma sona erdikten sonra aşağıdaki sorularla oturum tekrar edilir:

Ormanda kimler yaşıyormuş?

Tavşan, tilki, ayı, kurt ve sincap’ın başkanları kimmiş?

Başkan ayı ne demiş?

Diğer hayvanlar ayının söylediklerini yapmışlar mı?

Neden?

Bizimde sınıf başkanımız var bizde ne yapmalıyız?

Başkanımızın söylediklerine ne yapmalıyız?

Başkanımızın bize söylediklerini ne yapmalıyız?

Uymazsak ne olur?

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

Bilişsel Becerileri

AMAÇ 64: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, içinde bulunduğu sosyal ortama uygun davranır.

Öğretim Amaçları:

İçinde bulunduğu sosyal ortama uygun davranır.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Materyal kullanılmayacak.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Sınıf içerisinde serbestçe yürüyün (2 dakika)

Önünüze çıkan arkadaşınızla merhabalaşın (1 dakika)

Kar yağmış. Karda yürüyün (1 dakika)

İkişerli eş olun. Eşlerden biri hareketler yaparken diğeri onu izlesin. Hareket yapan hareket yapmayı bitirince diğeri aynı hareketleri yapmaya çalışsın (4 dakika)

Yere yatın ve gözlerinizi kapatın. Dışarıdaki lapa lapa yağan karları düşünün (1.5- 2 dakika)

Yere oturun ve gözlerinizi açın.

Bu yönergeleri yerine getiren grup üyelerinin üç gruba ayrılmalrı söylenir. Bir birey var bir grup bu birey evde nasıl davranır, diğeri grup okulda nasıl davranır, diğeri grup ise misafirlikte nasıl davrandığını düşünmeleri ve canlandırmaları istenir. Canlandırmalar sırasında her ortamda farklı davranışlar sergilendiğı vurgulanır.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğreilmeye çalışılan hedefler beceriler, davranışın gerçekleştiğı anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 65: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, yaptıklarını objektif olarak gözden geçirerek değerlendirir.

Öğretim Amaçları:

Yaptıklarını objektif olarak gözden geçirerek değerlendirir.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Video, videokaset, Tv.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Herkes yavru bir kedi olsun (1 dakika).

Çok acıktınız. Şimdi çok aç bir kedisiniz (1 dakika).

Sen de anne kedi ol (1 dakika).

Ben ekmek veriyorum. Ekmeği yiyin (0. 5 dakika).

Şimdi de süt içsinler.

Şimdi herkes beni dinlesin.

Elimde bakın bir gazete var. Bu gazeteyi yere koyuyorum. Bu gazetenin etrafında müziğe göre dans edin. Ben müziği kapatınca herkes bu gazetenin üstüne atlayacak. Gazetenin dışında kalan oyundan çıkacak (5 dakika).

Herkes yere uzansın ve gözlerini kapasın. Yanınızda bir kedi olduğunu düşünsün (1-1.5 dakika).

Yönergeleri verilerek bireylerin bu yönergeleri yerine getirmeleri beklenir. Bu yönergeleri yerine getiren bireylerine, “Arzu’nun Hayatı” adlı seslendirmeli videokaset izletilir ve aşağıdaki sorularla paylaşılır.

Arzu evde çok yaramaz bir çocuktur. Annesine bağırır kardeşine kızar, eşyalarını toplamaz. Fakat Arzu okula gelince çok uslu bir çocuk olur. Okula zil çalmadan önce gelir. Arkadaşları ile hiç kavga etmez, eşyalarını düzenli tutar, koridorda koşmaz. Teneffüs zili çalınca bahçeye çıkar, oynar.

Arzu evde nasıl davranıyor?

Peki okulda nasıl davranıyor?

Arzu’nun evdeki davranışları ile okuldaki davranışları aynı mı?

Evde davrandığımız gibi okulda davranıyor muyuz?

Neden?

Sizler evde nasıl davranıyorsunuz?

Sizler okulda nasıl davranıyorsunuz?

Sorularıyla evde ve okulda nasıl davrandıklarını objektif olarak gözden geçirerek değerlendirmeleri sağlanır. Çocukların anlattıklarından yola çıkarak bir çocuğun ev ortamındaki davranışları ile okul ortamındaki davranışları canlandırılır.

Canlandırma sona erdikten sonra aşağıdaki soruyla oturum tekrar edilir:

Evdeki davranışımızla okuldaki davranışımız aynı mı?

Evdeki davranışımızla okuldaki davranışımız arasında fark var mı?

Evde davrandığımız gibi okulda davranıyor muyuz?

Okulda davrandığımız gibi evde davranıyor muyuz?

O zaman evdeki davranışımızla okuldaki davranışımız nasıl?

Neden? Nasıl? soruları ile farklı ortamlarda yaptıkları davranışları objektif olarak değerlendirmeleri irdelenir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 66: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, kendi kendine herhangi bir konu ile ilgili araştırma yapıp onu hakkında bilgi edinir.

Öğretim Amaçları:

Merak ettiği bir konuda bilgi toplamak için soru soracağının farkında olur.

Bilgi toplamak için soru sorar.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: “Meraklı Simge” isimli videokaset, video ve Tv.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Herkes ayaklarına taş bağlanmış gibi yürüsün (1 dakika).

Dizlerinizi karnınıza çekerek yürüyün (1 dakika).

Müziğin ritmine uygun olarak ayaklarınızı karnınıza çekerek yürüyün.

Şimdi sandalyeye oturma oyunu oynayacağız. Ben müziği açacağım herkes müzikle dans edecek müziği kapattığımda ise boş bulduğu sandalyeye oturacak açıklaması yapılır ve oyuna başlanır (5 dakika).

Herkes gözlerini kapatsın ve lapa lapa yayan karları düşünsün (1-1.5 dakika).

Herkes gözlerini açıp otursun.

Yönergeleri verilerek bireylerin bu yönergeleri yerine getirmeleri beklenir. Bu yönergeleri yerine getiren bireylere, 3 dakikalık “Meraklı Simge” isimli videokaset izletilir. Videokaset izletildikten sonra aşağıdaki sorularla bireylerin dikkatleri konuya çekilir.

Simge ne yapıyor?

Simge neyi merak ediyor?

Simge, arkadaşının doğum gününde ne yaptığını öğrenmek için ne yapıyor?

Merak ettiğimiz bir şeyi öğrenmek için ne yapmalıyız?

Şimdi herkes kendine bir eş seçsin.

Eşiniz hakkında neler merak ediyorsunuz düşünün bakalım?

Bireylerin merak ettikleri konular her gruba birer tane gelecek şekilde dağıtılır.

Dağıtılan (Merak ettikleri) konuyu eşlerine sorup bilgi toplamaları istenir.

Herkes eşi hakkında bilgi topladıktan sonra öğrendiklerini sınıfa anlatırlar.

Anlatma sona erdikten sonra aşağıdaki sorularla oturum tekrar edilir

Bir şeyi merak ettiğimizde öğrenmek istediğimizde ne yapıyoruz?

Peki biz merak ettiklerimizi arkadaşımıza sorunca ne yapmış oluyoruz?

O zaman bilgi toplamak için ne yapıyoruz?

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 67: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, başkalarını ikna edinceye kadar haklı olduğu konuyu savunur.

Öğretim Amaçları:

Başkalarını ikna edinceye kadar haklı olduğu konuyu savunur.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: İçinde suç çeşitlerinin yazılı olduğu dört tane zarf.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Müziğin ritmine göre dans edin (2 dakika).

Sadece başınızla dans edin (2 dakika).

Sadece gövdenizle dans edin (2 dakika).

İkişerli grup olun.

Sırt sırta durun.

Arkadaşınızı sırtınızda kaldırıp indirin (2 dakika).

Yere oturun ve gözlerinizi kapatın.

Masmavi gökyüzünü düşünün (1-1.5 dakika).

Gözlerinizi açıp oturun.

Bu yönergeleri yerine getiren grup üyelerine aşağıdaki yönergeleri verir:

İkişerli eş olun.

Gruplara konu isimleri yazılı olan zarflar uzatılır. Sonra her grup bir zarf çeker. Zarfın içinden çıkan suçu eşlerden biri diğerinin yaptığını iddia ederken diğeri de yapmadığını anlatmaya çalışır. Canlandırmalar yapıldıktan sonra suçlamalar karşısında haklı olduğumuz konularda hakkımızı savunmamız gerektiği vurgulanır.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedefler beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 68: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, bir problemin çözümü için alternatifler üretir.

Öğretim Amaçları:

Bir problemin çözümü için alternatifler üretir.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Resimli kart.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Asker olsun ve asker gibi yürüyün (3 dakika).

Hepiniz yerde sürünün.

Şimdi birer yağmur damlası olduğunuzu düşünün.

(Tefle ritim tutarak) Yağmur yavaş yavaş yağıyor-yağmur hızlandı-çok hızlı yağıyor-yağmur durdu-yağmur tekrar başladı-yağmur durdu.

Yağmur damlacıkları göl oluşturdu (7 dakika).

Yere uzanın ve gözlerinizi kapatın. Kendinizin yağmurlu havada ucan bir kuş olduğunu düşünün (1.5 dakika).

Bu yönergeleri yerine getiren grup üyelerine; resimli kartı gösterir. Sonra bu resimli kart bir kuş ağacın tepesinde mahsur kalmıştır. Bu resme bakmaları ve üzerli gruplar oluşturup kediye kurtarma planı yapmaları istenir. Yapılan plan canlandırılarak bireylerin dikkatleri problemlerin çözümü için farklı alternatiflerin olabileceğine çekilir.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğretilmeye çalışılan hedefler beceriler, davranışın gerçekleştiği anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.

AMAÇ 69: Birey, günlük yaşantısında, diğer bireylerle sosyal etkileşiminin daha ileri düzeyde gelişmesi için, bir problemi çözer.

Öğretim Amaçları:

Bir soruna ilişkin bulduğu çözüm yollarını ifade eder.

Bir soruna ilişkin çözüm yollarını kullanarak sorunu çözer.

Öğretimde Kullanılacak Materyaller: Sıralı kart, bir hediye paketi, bir kasa, ip, top, salıncak.

Öğretim Süreci:

Uygulamadan sorumlu olan kişi, aşağıdaki yönergeleri verir:

Sınıf içerisinde serbestçe koşun (3 dakika).

Yerinizde koşun (2 dakika).

Herkes ağaç olsun.

Ağaçlarımızda elmalar var.

Elmalarımız yere düşüyor.

Ağaçtan elma toplayın.

Elmalar çok yüksekte (4-4.5 dakika)

Herkes yere uzansın ve yere düşen bir elma olsun (1-1.5 dk)

Herkes otursun ve gözlerini açsın.

Yönergeleri verilerek bireylerin bu yönergeleri yerine getirmeleri beklenir. Bu yönergeleri yerine getiren bireylerine, sıralı kart gösterilir. Sıralı kart bireylerle paylaşılırken sonra aşağıdaki sorularla bireylerin dikkatleri konuya çekilir.

Ağacın dalındaki elmayı almak için çocuklar ne yapıyorlar?

Çocuklar neden düşünüyor?

Çocuklar elmayı nasıl alıyorlar?

Daha sonra elmayı alıyorlar mı?

Çocuklar elmayı almak için düşündüler (Hediye paketi yukarı asılır) bizimde burada çok güzel bir hediyemiz var. Ama bu hediyemiz çok yukarıda. Bakın alamıyorum.

Şimdi herkes bu hediyeı nasıl alabiliriz diye düşünün! Kimin düşünceıyle bu hediyeı alırsak bu hediye onun olacak.

Diye söylendikten sonra bireylerin düşünceleri alınır.

Bireylerin düşünceı sırayla uygulanır.

Değerlendirme: Oturum esnasında öğreilmeye çalışılan hedef beceriler, davranışın gerçekleştiğı anda doğrudan gözlem yoluyla ölçülecektir.